

**T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI
KAMU HUKUKU BİLİM DALI**

**AFET VE KRİZ YÖNETİMİ BAĞLAMINDA SEL
NEDENİYLE İDARENİN SORUMLULUĞU**

MERVE NUR YALÇIN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**DANIŞMAN:
DR. ÖĞR. ÜYESİ MURADİYE ÇEVİKÇELİK**

KONYA-2025

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Öğrencinin	Adı Soyadı	Merve Nur YALÇIN		
	Numarası	22812301010		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Kamu Hukuku Ana Bilim Dalı / Kamu Hukuku		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	✓	
		Doktora		
	Tezin Adı	Afet ve Kriz Yönetimi Bağlamında Sel Nedeniyle İdarenin Sorumluluğu		

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Merve Nur YALÇIN
İmzası

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

ÖZET

Öğrencinin	Adı Soyadı	Merve Nur YALÇIN		
	Numarası	22812301010		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Kamu Hukuku Ana Bilim Dalı / Kamu Hukuku		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	✓	
		Doktora		
	Tez Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi Muradiye ÇEVİKÇELİK		
Tezin Adı	Afet ve Kriz Yönetimi Bağlamında Sel Nedeniyle İdarenin Sorumluluğu			

Türkiye, coğrafi konumu ve iklimsel yapısı gereği çeşitli doğal afet risklerine açıktır. Bu tez çalışmasının odak noktası, sel afeti sonucu ortaya çıkan zararlar karşısında idarenin hukuki sorumluluğunun kapsam ve sınırlarını incelemektir.

Tez iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde doğal afet kavramı açıklanmakta; özellikle sel bağlamında afet öncesi alınması gereken önlemler, afet sırasındaki müdahaleler ve sonrasında yürütülecek faaliyetler çerçevesinde idarenin görevleri ele alınmaktadır.

Çalışmanın ikinci bölümünde, sel afeti nedeniyle meydana gelen zararlardan dolayı idarenin hukuki sorumluluğu incelenmektedir. İdarenin sorumluluğu Danıştay kararları çerçevesinde değerlendirilmekte ve yargı içtihatları doğrultusunda belirli kategorilere ayrılmaktadır. Bu kapsamda; sel afeti meydana gelmeden önce idarenin alması gereken önlemlere ilişkin sorumluluğu, sel afeti sırasında idarenin sorumluluğu, sel afeti meydana geldikten sonra idarenin sorumluluğu ve birden fazla kamu idaresinin birlikte sorumluluk durumu incelenmektedir.

ANAHTAR KELİMELEER: Afet, Afet Yönetimi, Hizmet Kusuru, İdarenin Sorumluluğu, Mücbir Sebep.

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

ABSTRACT

Author's	Name and Surname	Merve Nur YALÇIN		
	Student Number	22812301010		
	Department	Public Law		
	Study Programme	Master's Degree (M.A.)	✓	
		Doctoral Degree (Ph.D.)		
	Supervisor	Dr. Öğr. Üyesi Muradiye ÇEVİKÇELİK		
	Title of the Thesis/Dissertation	Responsibility of the Administration due to Flood in the Context of Disaster and Crisis Management		

Türkiye is exposed to various natural disaster risks due to its geographical location and climatic structure. The focus of this thesis is to examine the scope and limits of the administration's legal responsibility in the face of damages resulting from floods.

The thesis consists of two sections. The first section explains the concept of natural disasters, particularly focusing on floods, and discusses the duties of the administration in terms of measures to be taken before a disaster, interventions during a disaster, and activities to be carried out afterward.

The second part of the study addresses the legal liability of the administration for damages caused by flood disasters. The administration's liability is assessed within the framework of Council of State decisions and addressed under specific categories in accordance with judicial precedents. In this context, the administration's responsibility regarding the measures it must take before a flood disaster occurs, the administration's responsibility during a flood disaster, the administration's responsibility after a flood disaster occurs, and the situation of joint responsibility of multiple public administrations are examined.

KEY WORDS: Disaster, Disaster Management, Service Failure, Responsibility of the Administration, Force Majeure.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	ii
ABSTRACT.....	iii
İÇİNDEKİLER	iv
KISALTMALAR	vi
ÖNSÖZ ve TEŞEKKÜR	ix
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

AFET VE KRİZ YÖNETİMİ ÇERÇEVESİNDE SEL AFETİ AÇISINDAN İDARENİN YÜKÜMLÜLÜKLERİ

1.1. Doğal Afet ve Sel Kavramları.....	3
1.2. Afet Riski ve Yönetimi.....	11
1.2.1. Afet Riski Kavramı	11
1.2.2. Afet Yönetimi Kavramı	14
1.2.3. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı	15
1.2.4. Bakanlıklar	18
1.2.5. Yerel Yönetimler	20
1.3. İdarenin Sel Afeti Karşısındaki Rolü ve Yükümlülükleri	22
1.3.1. Afet Yönetimi ve Kriz Planlaması.....	23
1.3.2. Afet Yönetimi Süreci ve Temel Evreleri	27
1.3.3. Afet Öncesi Önlemler ve Risk Azaltma Çalışmaları	30
1.3.4. Afet Anında ve Sonrasında Yapılan Müdahaleler	35
1.4. Ülkemizde Afet Yönetiminin Hukuki Altyapısı	38
1.4.1. Anayasa.....	38
1.4.2. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi.....	41
1.4.3. 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Nedeniyle Alınacak Tedbirler ve Yapılacak Yardımlara Dair Kanun.....	43
1.4.4. Taşkın Sulara ve Su Baskınlarına Karşı Korunma Kanunu.....	44
1.4.5. 6305 sayılı Afet Sigortaları Kanunu	44
1.4.6. 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun.....	45
1.4.7. Yangın, Yersarsıntısı, Seylap veya Heyelan Sebebiyle Mahkeme ve Adliye Dairelerinde Ziyaa Uğrayan Dosyalar Hakkında Yapılacak Muamelelere Dair Kanun	46
1.4.8. Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi	46
1.4.9. Yönetmelikler	47

1.4.10. Genelgeler	49
1.4.11. Cumhurbaşkanlığı Kararları.....	51

İKİNCİ BÖLÜM

SEL NEDENİYLE MEYDANA GELEN ZARARLARDAN İDARENİN SORUMLULUĞU

2.1. İdarenin Hukuki Sorumluluğu	53
2.1.1. İdarenin Kusurlu Sorumluluğu	55
2.1.2. İdarenin Kusursuz Sorumluluğu	58
2.1.3. İdarenin Sorumluluğunun Koşulları	62
2.1.3.1. İdarenin Davranışı.....	62
2.1.3.2. Zarar	64
2.1.3.3. Uygun İliyet Bağı	66
2.1.4. İdarenin Sorumluluğunu Kaldıran veya Azaltan Etmenler.....	67
2.1.4.1. Mücbir Sebep	68
2.1.4.2. Beklenmeyen Hal (Umulmayan Hal)	74
2.1.4.3. Zarar Görenin Davranışı	75
2.1.4.4. Üçüncü Kişinin Kusuru	80
2.2. İdarenin Sel Nedeniyle Meydana Gelen Zararlardan Sorumluluğu.....	81
2.2.1. Yaşam Hakkı Açısından İdarenin Sel Nedeniyle Meydana Gelen Zararlardan İdarenin Sorumluluğu.....	82
2.2.2. İdarenin Sel Öncesi Yerine Getirmekle Yükümlü Olduğu Faaliyetler Nedeniyle Sorumluluğu	84
2.2.3. İdarenin Sel Sırasında ve Sonrasında Yerine Getirmekle Yükümlü Olduğu Faaliyetler Nedeniyle Sorumluluğu	90
2.2.4. Birden Fazla İdarenin Yerine Getirmekle Yükümlü Olduğu Faaliyetin Bulunması Halinde İlgili İdarelerin Sorumluluğu	92
SONUÇ	96
KAYNAKLAR	98

KISALTMALAR

AADYM	: Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezleri
AFAD	: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
AFEM	: Avrupa Doğal Afetler Eğitim Merkezi
AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AKUT	: Arama Kurtarma Derneği
ASK	: Afet Sigortaları Kanunu
AY	: Türkiye Cumhuriyeti Anayasası
BM	: Birleşmiş Milletler
bs.	: baskı
C.	: Cilt
DSİ	: Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü
DAF	: Doğu Anadolu Fay Hattı
E.	: Esas No
EUR-OPA	: European and Mediterranean Major Hazards Agreement (Avrupa -Akdeniz Büyük Doğal ve Teknolojik Afetler Açık Kısmi Anlaşması)
e.t.	: erişim tarihi
GAMER	: Güvenlik ve Acil Durumlar Koordinasyon Merkezi
IDNDR	: International Decade for Natural Disaster Reduction Programme (Doğal Afetlerin Etkilerini Azaltma On yılı)
ISDR	: International Strategy for Disaster Reduction (Afet Risklerini Azaltma için Uluslararası Strateji)
İDD	: İdare Dava Dairesi
İÜHFM	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası

İMO	: İnşaat Mühendisleri Odası
İRAP	: İl Afet Risk Azaltma Planları
İTÜ	: İstanbul Teknik Üniversitesi
KAF	: Kuzey Anadolu Fay Hattı
KBRN	: Kimyasal, Biyolojik, Radyasyon ve Nükleer Tehditler
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
K.T.	: Karar Tarihi
K.	: Karar No
m.	: madde
Mw	: Moment Magnitude (Moment Büyüklüğü)
RG	: Resmi Gazete
s.	: sayfa
ss.	: sayfadan sayfaya
S.	: Sayı
SDU	: Süleyman Demirel Üniversitesi
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TMK	: Türk Medeni Kanunu
TOKİ	: Toplu Konut İdaresi Başkanlığı
TÜBİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
UN	: United Nations (Birleşmiş Milletler)
USGS	: United States Geological Survey (Amerika Birleşik Devletleri Jeolojik Araştırmalar Kurumu)

YYÜ : Yeni Yüzyıl Üniversitesi

Y. : Yıl

ÖNSÖZ ve TEŞEKKÜR

Eğitim hayatım boyunca sevgileriyle her daim yanımda olan, desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen canım anneme ve babama; varlıklarıyla bana güç veren aileme şükranlarımı sunarım. Tez sürecinde sabrı, anlayışı ve desteğiyle en büyük motivasyon kaynağım olan sevgili eşime gönülden teşekkür ederim.

Bu çalışmanın ortaya çıkmasında bilgi, birikim ve tecrübesiyle beni yönlendiren, bilimsel yaklaşımıyla tezime değer katan, yol gösterici katkılarından dolayı kıymetli danışman hocam Sayın Dr. Öğr. Üyesi Muradiye ÇEVİKÇELİK'e en içten teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca tez savunmamda jüri üyesi olarak yer alan ve değerli katkılarda bulunan Sayın Doç. Dr. Selman Sacit BOZ ve Sayın Dr. Öğr. Üyesi Muhammet DURDU hocalarıma teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Merve Nur YALÇIN

GİRİŞ

Doğal afet; deprem, sel, heyelan, fırtına gibi doğa olaylarının yol açtığı, toplumun kendi imkânlarıyla baş edemediği can, mal ve ekonomik kayıplara sebep olan olağanüstü bir durumdur. Bu olaylar dünyanın farklı bölgelerinde farklı sıklıklarla görülmekte olup, Türkiye’de en çok karşılaşılan afet türleri depremler, seller, heyelanlar, çığlar ve don olaylarıdır. Mevzuatta ise afet yalnızca doğa olaylarıyla sınırlı tutulmamış, teknolojik veya insan kaynaklı nedenlerden doğan ve ciddi zararlara yol açan olaylar da bu kapsamda değerlendirilmiştir. Hukuk sisteminde ise afetler, idarenin sorumluluğu ve zararların tazmini açısından önem taşımakta; özellikle kusursuz sorumluluk ilkesi çerçevesinde idareye görev yüklenmekte, ancak bazı durumlarda mücbir sebep hükümleri devreye girmektedir.

Bu çalışmada, sel incelemesi yapılmakta ve idarenin sel afeti karşısındaki sorumluluğu konusu incelenmektedir. Tez iki ana bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde öncelikle doğal afet kavramı tanımlanmış, bu bağlamda özellikle sel olgusu kapsamlı biçimde ele alınmıştır. Devamında, idarenin sel afeti karşısındaki sorumlulukları ve üstlendiği görevler açıklanmıştır. Bu çerçevede, afet yönetimi süreci; afet öncesinde alınması gereken önleyici tedbirler ile afet sırasında ve sonrasında gerçekleştirilen müdahale faaliyetleri yönünden değerlendirilmiştir. Ayrıca afet yönetiminde karşılaşılan mevcut sorunlar, ilgili yasal düzenlemeler ışığında incelenmiş; bu bağlamda Anayasa, çeşitli kanunlar, yönetmelikler, genelgeler ve idari kurumlar ayrıntılı olarak analiz edilmiştir.

İkinci bölümde, idarenin sel afeti nedeniyle meydana gelen zararlardan doğan hukuki sorumluluğu ele alınmıştır. Bu kapsamda, idarenin sorumluluğunun genel şartları olan idarenin davranışı, zarar ve uygun illiyet bağı açıklanmış; kusurlu ve kusursuz sorumluluk halleri değerlendirilmiştir. Sel afeti özelinde ise idarenin yaşam hakkı bağlamındaki sorumluluğu, idarenin sel öncesi yerine getirmekle yükümlü olduğu faaliyetler nedeniyle sorumluluğu, idarenin sel sırasında ve sonrasında yerine getirmekle yükümlü olduğu faaliyetler nedeniyle sorumluluğu, birden fazla idarenin yerine getirmekle yükümlü olduğu faaliyetin bulunması halinde idarelerin sorumluluğu konuları yargı kararları ışığında incelenmiştir.

Bu çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden yararlanılmış olup konuya ilişkin kapsamlı bir alan taraması gerçekleştirilmiş ve bunun için farklı çevrim içi veri tabanlarından faydalanılmıştır. Bu süreçte tezler, kitaplar, diğital kitaplar, makaleler, gazete ve dergi yazıları ile internet siteleri gibi zengin ikincil kaynaklar sunan mevcut ulusal ve uluslararası literatürden istifade edilmiştir. Çalışmada tüm bu yazılı kaynakların bir derlemesi yansıtılmış ve özellikle son otuz yıl içindeki gelişmelere odaklanılarak ülkemizdeki doğıal afetler ile afet yönetimi değıerlendirmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

AFET VE KRİZ YÖNETİMİ ÇERÇEVESİNDE SEL AFETİ AÇISINDAN İDARENİN YÜKÜMLÜLÜKLERİ

1.1. Doğal Afet ve Sel Kavramları

Afet kavramı, dinamik ve çok boyutlu yapısı nedeniyle literatürde farklı şekillerde tanımlanmaktadır. Türk Dil Kurumu (TDK) doğal afeti; “*çeşitli doğa olaylarının sebep olduğu yıkım, kıran*” olarak tanımlamıştır.¹ Afetler, doğa kaynaklı olabileceği gibi, insan faaliyetleri ya da teknolojik hatalardan da kaynaklanabilir.² Epistemolojik açıdan aslında afet değil, yalnızca tehlike doğaldır. Bir tehlikenin afete dönüşmesinde mutlaka insan faktörü rol oynamaktadır. Fakat yanlış olmasına rağmen kavram bu şekilde yerleşmiş ve yaygın biçimde kullanılmaktadır.³

Afet, tehlikenin ortaya çıkmasıyla oluşan sonuçtur. Tehlike; gerçekleşmesi istenmeyen, gerçekleştiğinde can ve mal kaybına, zarar ve hasara yol açan olaylardır. Doğal ya da insan kaynaklı tehlikelerin gerçekleşmesi, toplumun yaşam alanındaki düzen ve koşulların, toplumsal uyum kapasitesini aşacak düzeyde fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplara yol açması durumunda “afet” olarak tanımlanmaktadır.⁴

Yağışın afete dönüşmesini belirleyen unsur yalnızca su miktarı değil; insanların ne ölçüde etkilendiği (ölüm, yaralanma, zarar) ile altyapının dayanıklılığı ve toplumun müdahale kapasitesidir. Şiddetli bir yağış bile, eğer insanlara zarar vermiyorsa ya da toplum bu duruma karşı dirençliyse, afet değil yalnızca bir tehlike olarak kalmaktadır. Doğal afetler kendiliğinden felaket niteliği taşımazlar, insanlık üzerindeki olumsuz etkilerinden dolayı felakete dönüşürler.⁵

¹ Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/>, (e.t. 10.07.2025).

² Esin Gürsel, “İdarenin Doğal Afetler Neticesinde Meydana Gelen Zararlardan Sorumluluğu”, **R&S - Research Studies Anatolia Journal**, C. 1, S. 2, 2018, s. 331.

³ İskender Dölek, **Afetler ve Afet Yönetimi**, bs. 3, Pegem Yayınevi, Ankara, 2019, s. 7.

⁴ TÜBİTAK Bilim ve Toplum Başkanlığı, **Doğal Afetler**, https://ansiklopedi.tubitak.gov.tr/ansiklopedi/dogal_afetler, (e.t. 06.09.2025).

⁵ Patricia Mooney Nickel, Angela M. Eikenberry, “Responding to “Natural” Disasters: The Ethical Implications of the Voluntary State”, **Administrative Theory and Praxis**, C. 29, S. 4, 2007, s. 534-536.

Parker ve Handmer, afeti; “*insan kaynaklı ya da doğal olarak ortaya çıkan, geçici veya kalıcı teknolojik arızaları da kapsayan, bireylerin, çevrenin ve toplumların engelleyemediği, çok fazla kişinin yaşamını yitirmesine ve maddi kayıplara uğramasına neden olan, iktisadi, sosyal ve psikolojik pek çok zarara yol açan olaylar*” olarak tanımlamaktadır.⁶ Afet; doğal, teknolojik veya insan kaynaklı olayların, toplumun kendi imkânlarıyla baş edemeyeceği ölçüde can, mal, ekonomik ve sosyal kayıplara yol açarak yaşamı kesintiye uğratan bir olgudur.⁷

Birleşmiş Milletler (BM) tanımında ise bir olayın afet olarak nitelendirilmesi için belirli ve önemli sayılarda kişinin etkilenmesini öngörmektedir. On ve daha fazla kişinin vefatı ve yüzden fazla kişinin olaydan etkilenmesi durumu, acil durum ilanı ve uluslararası yardım çağrısı mevcut ise olayın afet olarak nitelendirilebileceği belirtilmiştir.⁸

Dünya genelinde meydana gelen doğal afetlerin dağılımı incelendiğinde; afetlerin %43’ünü sel ve taşkınlar, %28,2’sini fırtınalar, %7,8’ini depremler, %5,6’sını aşırı sıcak hava olayları, %5,2’sini heyelanlar, %4,8’ini kuraklık, %3,5’ini kırsal yangınlar, %1,4’ünü volkanik patlamaları ve %0,5’lik kısmını diğer afet türleri oluşturmaktadır. Doğal afetler nedeniyle oluşan can ve mal kayıpları ise, büyük ölçüde afetin gerçekleştiği alanın kullanım amacına ve yerleşim özelliklerine bağlı olarak değişiklik göstermektedir.⁹ Doğal afetlerin türleri ve ehemmiyet sıralamaları ülkeden ülkeye göre değişmektedir. Örneğin, Türkiye’de sık yaşanan doğal afetler depremler, seller, heyelanlar, çığlar ve donlardır.¹⁰

Afet ve Acil Durum Tatbikatları Hakkında Yönetmelik¹¹ madde 4’te afet, toplumun bütünü ya da belirli bölümleri için maddi, iktisadi ve toplumsal zararlar meydana getiren, günlük yaşamı ve insani etkinlikleri engelleyen veya aksatan,

⁶ Dennis Parker, John Handmer, “Hazard Management and Emergency Planning Perspectives in Britain” **Routledge**, S. 1, 2016, s. 3.

⁷ Oktay Ergünay, “Afet Yönetiminde Kurumsal Yapılanma ve Mevzuat Nedir? Nasıl Olmalıdır?”, **İstanbul Depremi Beklenen Sorunlar ve Çözümler Bildiriler Kitabı**, İstanbul, 2008, s. 95.

⁸ Uzun İşleri Ofisi UN-SPIDER Bilgi Portalı, **BM ve Afet Yönetimi**, <https://www.un-spider.org/risks-and-disasters/the-un-and-disaster-management#no-back>, (e.t. 06.05.2025).

⁹ Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği, **Meteorolojimo: Meteorolojik Olayların Afete Dönüştürülmediği Yıl Olması Dileğiyle**, <https://www.tmmob.org.tr/icerik/meteorolojimo-meteorolojik-olaylarin-afete-donusturulmedigi-yil-olmasi-dilegiyle>, (e.t. 26.04.2025).

¹⁰ T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, **Doğal Afetler**, <https://www.afad.gov.tr/afadem/dogal-afetler>, (e.t. 26.04.2025).

¹¹ RG:25.05.2024/32556.

etkilenen topluluğun başa çıkma gücünün yetersiz kaldığı tabiat, teknolojik ya da beşerî kökenli olaylar olarak nitelendirilmiştir.

Afet riski; afet, kırılganlık ve tehlike unsurlarının fonksiyonundan oluşmaktadır. Afet riski, doğal tehlike ile bu tehlikenin gerçekleştiği zaman ve mekânda bulunan, farklı derecelerde kırılganlık sergileyen insan sayısının birleşik bir fonksiyonudur. Bir afet, çok sayıda kırılgan insanın bir tehlike ile karşılaşması ve dış yardım olmadan iyileşmesi mümkün olmayacak ölçüde ciddi hasar ve geçim kaybı yaşamasıyla ortaya çıkmaktadır.¹²

Kanımızca afet, insan hayatı için tehlike teşkil eden doğa olayları, insan kaynaklı, teknolojik ya da toplumsal nedenlerle meydana gelen ve genellikle tekrarlayan olaylar olarak tanımlanabilir. Afetlere müdahale çalışmalarının süresi, bu olayların gerçekleşmesinin ardından ya da afet anında meydana gelen büyüklüğüne göre değişiklik gösterir. Bu süreç birkaç saat, bir gün veya bazen bir ay kadar uzun sürebilir.¹³

Doğa olayı, doğada kendiliğinden meydana gelen, düzenli ya da düzensiz aralıklarla tekrar edebilen fiziksel, kimyasal veya biyolojik süreçlerdir. Doğal afet ise doğa olayı kaynaklı afetlerdir.¹⁴

Ülkemiz gerek coğrafyası gerekse jeopolitik konumu nedeniyle tarih boyunca pek çok doğal afetle karşı karşıya kalmıştır. Ülkemizdeki afet çeşitleri iklimatik afetler, sosyal afetler, jeolojik afetler, biyolojik afetler ve teknolojik afetler olarak sınıflandırılmaktadır. İklimatik afetler arasında sel, soğuk dalgası, kuraklık ve dolu gibi hava olayları yer almaktadır. Sosyal afetler, yangınlar ve terör olayları gibi toplum kaynaklı olayları kapsamaktadır. Jeolojik afetler deprem, heyelan ve kaya düşmesi gibi yer kabuğundaki hareketlerden kaynaklanan afetlerdir. Biyolojik afetler arasında erozyon ve orman yangınları sayılabilirken; teknolojik afetler ise maden kazaları,

¹² Ben Wisner, *At Risk Natural Hazards, People's Vulnerability and Disasters*, bs. 2, Routledge, 2003, s. 49.

¹³ Mikdat Kadioğlu, *Afet Yönetimi-Beklenmeyi Beklemek, En Kötüsünü Yönetmek*, T.C. Marmara Belediyeler Birliği Yayını, İstanbul, 2011, s. 37.

¹⁴ T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, *Afet Terimleri Sözlüğü*, <https://www.afad.gov.tr/>, (e.t. 11.07.2025).

biyolojik kazalar ve sanayi kazaları gibi insan faaliyetlerinden doğan olaylar olarak sınıflandırılmaktadır.¹⁵

Sel, sözlük anlamı bakımından sürekli yağan yağmurdan veya eriyen kardan oluşan, geçtiği yerlere zarar veren taşkın su ya da su taşkıdır.¹⁶ Bir başka tanımla sel yeryüzündeki suların bulunduğu yerde çoğalarak ve yükselerek veya herhangi bir yerden akıp gelerek, çoğunlukla kuru olan diğer mekanları kaplaması olayı şeklinde literatürde ifade edilmektedir.¹⁷ Taşkın, şiddetli yağışlar ya da eriyen kar sularının etkisiyle akarsuların yatağını aşarak tarım arazileri ve yerleşim alanlarında yaşam düzenini bozmasıdır. Sel ise, suyun aniden yükselmesi ya da farklı bir kaynaktan taşarak belirli bölgeleri kaplamasıyla ortaya çıkan, kontrolsüz ve yoğun su hareketi olarak tanımlanır.¹⁸

Sel, bir akarsu kanalından taşan suyun normalde kuru olan taşkın yatağına (nehir taşkınları), kıyı şeridi ve göller veya rezervuarlarda normalden yüksek seviyelere (kıyı taşkınları) ulaşması ve yağmurun düştüğü noktada veya yakınında su birikintileri oluşması (ani taşkınlar) için kullanılan genel bir terimdir.¹⁹ Toprak ve kaya yapısı, iklim, topografya, yanlış arazi kullanımı, hayvancılık baskısı, kadastro eksikliği gibi nedenler sel afetine neden olabilmektedir.²⁰

Selin, ani sel ve nehir taşkını olmak üzere iki temel türü vardır. Ani seller, kısa sürede aşırı yağışın etkisiyle suyun hızla yükselmesi sonucu oluşur. Bu sel türünde genellikle can kaybı riski yüksektir. Daha çok kurak iklimli, geçirimsiz zeminli bölgelerde görülmektedir. Nehir taşkınları ise uzun süreli yağış veya kar erimesi nedeniyle büyük nehirlerde suyun yavaşça yükselmesiyle meydana gelmekte ve daha çok mal kaybına yol açmaktadır. Ayrıca buz kütleleri ya da gelgitler de taşkına sebep olabilmektedir.²¹ Örneğin 16.02.2010 Edirne’de tarihinde Bulgaristan’daki baraj

¹⁵ T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, **Afet Türleri**, <https://www.afad.gov.tr/afet-turleri>, (e.t. 03.02.2025).

¹⁶ Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/>, (e.t. 26.04.2025).

¹⁷ Afete Hazırlık ve Deprem Eğitimi Derneği, **Afet Sözlüğü**, <https://www.ahder.org/afet-sozlugu>, (e.t. 06.05.2025).

¹⁸ AKUT, **Sel Nedir?**, <https://afet.akut.org.tr/sel-nedir>, (04.09.2025).

¹⁹ Integrated Research on Disaster Risk (IRDR), **Peril Classification and Hazard Glossary (IRDR DATA Publication No. 1)**, Integrated Research on Disaster Risk, 2014, s. 16.

²⁰ T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı Su Yönetimi Genel Müdürlüğü, **Taşkın Yönetimi**, Ankara, 2017, s. 132.

²¹ USGS Science for a Changing World, **What Are The Two Types of Floods?**, <https://www.usgs.gov/faqs/what-are-two-types-floods>, (e.t. 30.08.2025).

kapaklarının açılması ve yoğun yağışlar neticesinde gerçekleşen su taşkını, Meriç ve Tunca nehirleri üzerindeki köprülerin ulaşımına kapanmasına neden olmuştur. Aşırı yağışlara bağlı olarak Bulgaristan'ın baraj kapaklarını açması sebebiyle Meriç ve Tunca nehirlerinin debileri aşırı yükselmekte ve bunun sonucu olarak ülkemizde bulunan Trakya bölgesi sular altında kalmaktadır.²²

Asi Nehri üzerinde bulunan, Suriye topraklarında yer alan barajların kapaklarının açılması nedeniyle nehrin su seviyesinin yükselmesi sonucu Amik Ovasını sular altında bırakmaktadır. 2012 yılında Amik Ovası'nda meydana gelen su taşkını nedeniyle Hatay Havaalanı uçuşlara kapatılmış, 46 köyde çok sayıda çiftçi zarar görmüş ve çok fazla alan su altında kalmıştır. Özellikle buğday ve soğan ekili 69.200 dekarlık alanda %50-100 oranında ürün kaybı yaşanmış; çiftçi masrafları 10,4 milyon TL, toplam ekonomik kayıp ise 31,6 milyon TL olarak açıklanmıştır.²³ Yurtdışında olduğu gibi, yurt içinde de aşırı yağışlar nedeniyle barajların kapaklarının açılması sonucu debisi yükselen nehirler sebebiyle çeşitli bölgelerimiz zaman zaman sular altında kalmaktadır.

Başka bir örnek verecek olursak havaların ısınması ile birlikte karların erimesiyle dağlardan birikerek toplanan sular nehirlerde toplanarak su seviyesini aşırı yükseltmekte ve bazı bölgelerimizdeki ovalar sular altında kalmaktadır. Ülkemizde en sık rastlanan sel türü, aniden ve ortalamanın aşırı derece üzerindeki yağışlar sonucunda meydana gelmektedir. Sel afeti yerleşim alanlarını etkilemektedir. 1957 yılında Ankara'da gerçekleşen sel felaketi, özellikle Hatip Çayı'nın taşmasıyla büyük yıkıma yol açmış, ertesi gün yayımlanan gazetelerde felaket geniş yer bulmuştur. Basın, olayın etkisini yansıtmış; örneğin ulusal yayın yapan bir gazete, manşetinde ölü sayısını 800 olarak duyurmuştur.²⁴

11 Ağustos 2021 tarihinde Batı Karadeniz bölgesinde gerçekleşen sel afeti, Bartın, Kastamonu ve Sinop illerinde ciddi zarara yol açmıştır. Yaşanan afette 82

²² Uğur Akkaya, "Meriç ve Tunca Nehirlerinin Edirne Şehir Merkezi Kısımında 2 Boyutlu Taşkın Modellemesi", (Yayımlanmamış Doktora Tezi), **Sakarya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü**, Sakarya, 2016, s. 43.

²³ Emre Özşahin, Çağlar Kıvanç Kaymaz, "Taşkın Riskinin Değerlendirmesine Bir Örnek: Amik Ovası Taşkınları", **Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, C. 8, S. 8, Ankara, 2013, s. 2025.

²⁴ İhsan Seddar Kaynar, "Ankara'nın 11 Eylül 1957 Sel Felaketi ve Siyasi Gündemi", **Ankara Araştırmaları Dergisi**, C. 5, S. 2, 2017, s. 212.

kişinin yaşamını yitirdiği felaket, çok sayıda yerleşim alanının su altında kalmasına neden olmuştur.²⁵ Meydana gelen sel, daralan dere yatağı ve düzensiz yapılaşma nedeniyle oluşan sel afeti birçok ilçede büyük hasara yol açmıştır. Kastamonu, Bartın ve Sinop “genel hayata etkili afet bölgesi” olarak ilan edilmiştir. Çatılara sığınan vatandaşlar Milli Savunma Bakanlığının helikopterleri ile kurtarılmıştır.²⁶ 11 Ağustos 2021’de Ezine Çayı’nın taşmasıyla meydana gelen sel afetinde 65 kişi yaşamını yitirmiş ve 7 kişi kaybolmuştur. Afetin ardından Kastamonu Valiliğinin yaptığı açıklamaya göre, idarenin afet sonrası yerine getirmekle yükümlü olduğu sorumluluklarına örnek olarak hasarlı yapılar yerine Toplu Konut İdaresi Başkanlığı (TOKİ) tarafından 651 adet kalıcı konut inşa edilmiştir.²⁷

2022 yılında Yıldız Dağları’ndaki karın erimesiyle Edirne Uzunköprü ilçesinde sel afeti meydana gelmiştir. Ergene Nehri’nin debisindeki ciddi artış ile Ergene Nehri yatağından taşarak etrafa yayılmıştır. Eski sel yataklarına uygun biçimde kurulmuş yerleşim alanları, zamanla bu yataklara yapılan dolgu ve benzeri müdahaleler nedeniyle yönü değişen yeni sel akış yolları altında riskli hâle gelmektedir. Bu durum, doğal akış rejiminin bozulmasıyla birlikte sel riskinin yerleşim alanlarına yönelmesine neden olmaktadır.²⁸

2023 yılında Adıyaman (Tut) ve Şanlıurfa illerinde şiddetli yağışlara bağlı olarak oluşan su baskınları meydana gelmiştir.²⁹ Meydana gelen sel afeti, afet yönetimi ve idare hukuku çerçevesinde çeşitli hukuki sonuçlar ve yükümlülükler doğurabilecek niteliktedir. Su baskınlarında can kayıplarının yaşanması, kamu hizmetinin hiç ya da gereği gibi yerine getirilmemesi halinde idarenin hizmet kusuruna dayalı sorumluluğunu gündeme getirebilmektedir. Afet riskinin bilinebilir ve önlenebilir nitelikte olması, sel baskınlarının sık yaşandığı bölgelerde altyapının yeterince

²⁵ T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, **Sel Afetinin 1. Yıl Dönümünde Batı Karadeniz İyileştiriliyor**, <https://www.afad.gov.tr/bozkurt-sel-afeti-1inci-yil>, (e.t. 07.08.2025).

²⁶ TRT Haber, **Kastamonu’da can kaybı 5’e yükseldi... Sinop, Bartın ve Kastamonu’da sel felaketi...**, <https://www.trthaber.com/haber/guncel/kastamonuda-can-kaybi-5e-yukseldi-sinop-bartin-ve-kastamonuda-sel-felaketi-601413.html>, (e.t. 06.05.2025).

²⁷ T.C. Kastamonu Valiliği, **11 Ağustos 2021’de Sel Felaketini Yaşayan Bozkurt 3 Yılda Yeniden İnşa Edildi**, <http://www.kastamonu.gov.tr/>, (e.t. 13.07.2025).

²⁸ Mikdat Kadioğlu, Emin Özdamar, **Afet Zararlarını Azaltmanın Temel İlkeleri**, JICA Türkiye Ofisi, bs.1, Ankara, 2008, s. 257.

²⁹ T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, **Adıyaman İli ile Şanlıurfa İlinde Meydana Gelen Aşırı Yağışlar Hk.-Basın Bülteni**, T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, (e.t. 07.08.2025).

güçlendirilmemesi durumu idarenin meydana gelen zararları tazmin sorumluluğuna yol açabilmektedir. Örneğin, 2023 yılında Kahramanmaraş merkezli depremler neticesinde oluşan ağır kayıplardan sonra kurulan konteyner yerleşkelerinin, sel riski altındaki alanlara kurulmuş olması idarenin hukuki sorumluluğuna yol açabilmektedir.

Sel, doğanın bir su döngüsü süreci içerisinde gerçekleşen olağan bir hidrolojik olaydır. Ancak doğanın doğal dengesinin bozulmasıyla birlikte bu olay felakete dönüşebilmektedir. Bu dönüşümde en büyük etken, insanların doğaya yaptığı zarar verici müdahalelerdir. Ormansızlaşma, ormanların ya da ağaçlık bölgelerin yok edilerek orman dışı alanlara dönüştürülmesidir. Ormanların tarım arazisine, hayvancılık alanına ya da şehirleşmeye açılması buna örnek olarak verilebilir.³⁰

Ormanların yok edilmesi, arazinin yanlış kullanımı ve aşırı otlatma gibi faaliyetler, erozyonu artırmakta ve bu durum sel ve taşkınlara zemin hazırlamaktadır. Ormansızlaşmayı önlemek amacıyla yasal düzenlemelerin yapılması, kurumsal yapıların güçlendirilmesi, halkın bilinçlendirilmesi; ayrıca ağaçlandırma ve rehabilitasyon çalışmalarının artırılması, ormanlar korunması, tarımda sürdürülebilir yöntemlerin ve yenilenebilir enerji kullanımının teşvik edilmesi gerekmektedir.³¹

Sel ve heyelan, çoğu zaman birbirleriyle doğrudan ilişki içinde olan iki doğal afettir. Heyelan, sel ile birlikte meydana gelebileceği gibi, sel afeti sonrasında suya doymuş toprağın ana toprak parçasından kopmasıyla da meydana gelebilmektedir. Heyelan; toprak, moloz ya da kaya kütlelerinin yamaçtan aşağıya doğru kayması şeklinde tanımlanmakta olup hem ülkemizde hem de dünyada önemli ölçüde zarara neden olmaktadır. Heyelan, toprak veya kaya kütlelerinin aşağıya doğru kayması veya hareket etmesidir. Kaya düşmesi, devrilme, kayma, yanal yayılma, akma ve karmaşık kaymalar gibi çeşitli şekillerde gerçekleşebilir. Kısacası heyelan, her türlü yamaç istikrarsızlığı için kullanılan genel bir terimdir.³² Heyelan; yer çekimi, depremler veya aşırı yağışlar gibi dış faktörlerin etkisiyle kaya, zemin ya da arazi parçalarının belirgin

³⁰ Yusuf Serengil, **İklim Değişikliği ve Karbon Yönetimi Tarım/Orman ve Diğer Arazi Kullanımları**, Türkiye’de Yüksek Koruma Değerine Sahip Akdeniz Ormanlarının Entegre Yönetimi Yaklaşımı Projesi, Ankara, 2018, s. 14.

³¹ Bilge Devcioğlu, Ahmet Tolunay, Mehmet Özmiş, “Ormansızlaşmanın Önlenmesine Yönelik Görüşlerin Belirlenmesi: Isparta İli Örneği”, **Turkish Journal of Forest Science**, C. 3, S. 2, 2019, s. 118.

³² Nilsun Okan, “Heyelan Geliyorum Der”, **Mavi Gezegen Popüler Yerbilim Dergisi**, C. 2003, S. 33, 2024, s. 2-3.

şekilde eğim yönünde aşağı doğru yer değiştirmesi veya hareket etmesi durumudur.³³ Kütle hareketlerinin temelinde yerçekimi bulunsa da oluşumlarını hızlandıran ya da tetikleyen çeşitli etmenler vardır. Örneğin akarsu, buzul ve dalgaların yol açtığı yamaç diplerindeki taban aşınmaları, yoğun yağışlar veya kar erimesi nedeniyle zemindeki su basıncının artması, depremler ve volkanik patlamaların oluşturduğu titreşimler, yamaçlara binen aşırı yükler, insan kaynaklı faaliyetler gibi faktörler bu süreçte rol oynamaktadır.³⁴

Ülkemizin jeolojik, iklimsel ve coğrafi özelliklerinin yanı sıra yanlış arazi kullanımı, heyelan olaylarının sıkça yaşanmasına ve zamanla afete dönüşmesine neden olmaktadır.³⁵ Buna ilave olarak Türkiye’de deprem, sel, şiddetli yağışlar, ani sıcaklık değişimleri nedeniyle heyelan kaynaklı afetler sıkça yaşanmaktadır. Doğu Karadeniz’de, heyelanlar, sellerin afete dönüşmesine neden olurken, seller de heyelanları tetikleyerek afetin yıkıcı etkilerini artırmaktadır.³⁶ Örneğin Trabzon ili, topografyası ve iklimi nedeniyle sürekli afet riski altındadır. İlde en çok heyelan ve su baskınları yaşanmakta olup; 1988 Maçka Çatak heyelanı nedeniyle 64 kişi vefat etmiştir. 1990 Değirmendere ve 1998 Sürmene Beşküy taşkınları bu afetlerin başlıca örnekleridir.³⁷ 13 Temmuz 1995’te Isparta ili Senirkent ilçesinde meydana gelen sel ve beraberinde gerçekleşen heyelan afeti nedeniyle 74 kişi hayatını kaybetmiştir. İklim, bitki örtüsü, jeolojik nedenler, jeomorfolojik ve beşerî faktörler heyelan afetini meydana getiren faktörlerdir.³⁸ 2002 yılında Rize ili Çayeli ve Güneysu ilçelerinde meydana gelen sel ve heyelan nedeniyle 34 kişi yaşamını yitirmiştir. 2020 yılında

³³ T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, **Açıklamalı Afet Terimleri Sözlüğü**, <https://www.afad.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimi-terimleri-sozlugu>, (e.t. 30.07.2025).

³⁴ Hacettepe Üniversitesi Doğal Afet Araştırma ve Uygulama Merkezi, **Heyelan**, <https://hudam.hacettepe.edu.tr/tr/menu/heyelan>, (e.t. 04.09.2025).

³⁵ Kürşat Özcan, **Ulusal Heyelan Sempozyumu Sonuç Bildirgesi**, https://www.kursatozcan.com/ulusal_heyelan_sempozyumu_sonuc_bildirgesi, (e.t. 06.05.2025).

³⁶ T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğü, **Heyelanlar**, www.cem.gov.tr, (e.t. 02.04.2025).

³⁷ Mümin Filiz ve Hatice Avcı, “Trabzon İlinde Meydana Gelen Heyelanlar ve Heyelanların Bölgeye Etkileri”, **SDU International Technologic Science**, C. 5, S. 3, 2013, s. 33.

³⁸ T. Ahmet Ertek, “Senirkent Seli (13 Temmuz 1995- Isparta)”, **Türk Coğrafya Dergisi**, S. 30, 1995, s. 127.

Giresun ilindeki yağışların etkisiyle oluşan sel ve heyelan 11 kişinin hayatını kaybetmesine neden olmuştur.³⁹

1.2. Afet Riski ve Yönetimi

Türkiye’de afet yönetimiyle ilgili düzenlemeler, her doğal afet sonrasında çıkarılan özel yasalarla gelişmiştir. Bu yasalar, kriz anlarında hızlı yardım, iyileştirme ve yeniden yapılandırmaya odaklanmaktadır. Ancak zamanla, bu yaklaşım çok sayıda kurum ve kuruluşun yer aldığı karmaşık bir sistemin oluşmasına neden olmuştur. Bu çerçevede, afet yönetimi sürecinin daha iyi anlaşılabilmesi için afet riski kavramı, riskin unsurları ve risk değerlendirmesine ilişkin hususlar incelenmiştir.

1.2.1. Afet Riski Kavramı

Afet riski; *“insanların, yerleşim bölgelerinin ve doğal çevrenin gelecekte belirli bir süre içinde meydana gelebilecek bir tehlike sonucunda zarara veya hasara uğrama ihtimallerine bağlı olarak ortaya çıkabilecek kayıpların olasılığı”* olarak tanımlanabilir. Riskten ya da kayıp ihtimalinden söz edebilmek için belirli bir büyüklüğe sahip tehlike veya olayın mevcut olması, bu olaydan etkilenebilecek unsurların varlığı ve bu unsurların tehlikeden ne ölçüde zarar görebileceğinin öngörülebilmesi gerekmektedir.⁴⁰

Afet bağlamında risk, olumsuz bir sonucun meydana gelme olasılığıdır. Afet riski, önceki afetlerin etkisine dayanarak öngörülür ve genellikle bir ülkenin demografik yapısı ve kalkınma durumu ile ilişkilidir. Belirli bir zaman diliminde bir sistemin, toplumun veya topluluğun maruz kalabileceği olası can kaybı, yaralanma ya da mal varlıklarının yok olması veya zarar görmesi durumudur.⁴¹ Bu risk, tehlike, maruziyet, kırılganlık ve kapasitenin işlevsel bir ilişkisi olarak olasılıksal şekilde belirlenmektedir. Bir afetin etkisi genellikle maddi kayıp, etkilenen veya hayatını

³⁹ T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, **Giresun, Sel Afetinin 2. Yıl Dönümünde İyileştirme Çalışmaları ile Şifa Buluyor**, <https://www.afad.gov.tr/giresun-sel-afetinin-2-yil-donumunde-iyilestirme-calismalari-ile-sifa-buluyor>, (e.t. 16.08.2025).

⁴⁰ T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, **Açıklamalı Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü**, <https://www.afad.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimi-terimleri-sozlugu>, (e.t. 02.04.2025).

⁴¹ United Nations Office for Disaster Risk Reduction, **Word into Action Guidelines National Disaster Risk Assessment**, www.unisdr.org, 2017, s. 27.

kaybeden kişi sayısı gibi ölçütlerle rapor edilmektedir, ancak alternatif olarak göreceli terimlerle de değerlendirilebilmektedir. Küresel ölçekte artan afet sayısı, çevresel bozulma, iklim değişikliği, yoksulluk ve hızlı kentleşme nedenleri ile açıklanabilmektedir. Risk kavramı, afet risk endeksleri ve acil durum eşikleri, afet hazırlığı ve müdahalesini destekleyen önemli araçlardır. Tehlike, maruziyet, kırılganlık ve yönetilebilirlik, bir afet yaşandığında insan riskini kavramsallaştırmaya yardımcı olan temel bileşenlerdir.⁴²

Kırılganlık, bir kişi, toplum, yapı ya da sistemin tehlikeler karşısındaki hassasiyetini artıran; doğal, sosyal, ekonomik veya çevresel etkenler ve süreçler tarafından şekillenen durumları ifade etmektedir.⁴³ Zarar görülebilirlik ise farklı türde ve ölçekteki tehditlere karşı, insanların ve yaşadıkları çevrelerin maruz kalabileceği fiziksel, sosyal, ekonomik ya da çevresel düzeydeki olası zararların derecesidir. Bazı kaynaklarda bu kavram; korunmasızlık, kırılganlık veya duyarlılık gibi ifadelerle de tanımlanmıştır.⁴⁴

Kırılganlığı ölçmeye yönelik araçların geliştirilmesindeki temel amaç, bu araçların afet risklerinin azaltılmasına yönelik stratejilerde ve karar alma süreçlerinde etkin biçimde kullanılabilmesidir. Yapısal, çevresel, ekonomik ve sosyal kırılganlık seviyelerinin izlenmesi; sadece afet öncesi risk azaltmada değil, aynı zamanda hazırlık, müdahale ve iyileştirme süreçlerinde yerel yönetimlerin kapasitesini artırmak için kritik önemdedir. Bu süreçlerin etkinliği için bütüncül bir yerel veri altyapısına ihtiyaç vardır.⁴⁵ Bu kapsamda, kullanılan yöntemin amacı, hedef kitlesi, kullanıcıları ve elde edilen sonuçların nasıl yorumlandığı açıkça tanımlanmalıdır.

Kırılganlık değerlendirme yöntemleri, afet risk yönetiminde kullanılan çeşitli yaklaşımların yalnızca bir kısmını temsil eder. Kırılganlık; fiziksel maruziyet ya da sosyo-ekonomik etkenler üzerinden tanımlansa da özellikle kentleşmiş alanlar ve topluluklar gibi karmaşık sistemlerde, afetlerin etkilerini bütünüyle yansıtmakta

⁴² United Nations Office for Disaster Risk Reduction, **Word into Action Guidelines National Disaster Risk Assessment**, www.unisdr.org, 2017, s. 28.

⁴³ United Nations Office for Disaster Risk Reduction, **Definition: Vulnerability**, <https://www.undrr.org/terminology/vulnerability?utm>, (e.t. 30.07.2025).

⁴⁴ T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, **Açıklamalı Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü**, <https://www.afad.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimi-terimleri-sozlugu>, (e.t. 24.04.2025).

⁴⁵ Nehir Varol, Timur Gültekin, **Disiplinlerarası Bakışla Afet Risk Yönetimi 2**, Nobel, Ankara, 2023, s. 194.

yetersiz kalabilmektedir. Doğal ve sosyal bilimler arasındaki metodolojik farklılıklar, kırılabilirlik analizinde bütüncül bir yaklaşım ihtiyacını gündeme getirmiştir. Bu nedenle, farklı disiplinlerden gelen uzmanlar arasında kavramlar, değerler ve yaklaşımlar temelinde bir diyalog kurulması önemlidir.⁴⁶ Afet riskinin ölçülmesi karmaşık olsa da tehlikeler, nüfus dağılımı ve sosyoekonomik eğilimler göz önünde bulundurularak genel anlamda değerlendirilebilmektedir.

Maruziyet, bireyin tehlikeye bağlı konumu ve yakın çevre ortamları ile ilişkilidir. Dayanıklılık, bireyin geçim kaynakları ve sağlık durumu gibi unsurlarla belirlenmektedir. Kırılabilirlik ise, bireyin uyum sağlama kapasitesi ve afetlere yönelik hazırlık düzeyi ile ilgilidir. Bu üç unsur, birlikte değerlendirildiğinde bir bireyin veya topluluğun afetlere karşı ne ölçüde savunmasız olduğu ortaya konulmaktadır.⁴⁷

Risk formülü, politika yapıcılar, müdahale ekipleri ve araştırmacıların afetlerin etkisini azaltmak için kanıta dayalı ve bilinçli eylemler almasına yardımcı olmaktadır.⁴⁸

Afet riskini anlamak için sosyal ve ekonomik bağlamları göz önünde bulundurmak önemlidir, çünkü risk algıları ve nedenleri bireyler ve topluluklar arasında farklılık gösterebilmektedir. Kabul edilebilir risk (tolerans gösterilebilir risk), sosyal, ekonomik, politik ve teknik faktörlere bağlı olarak kabul edilebilir görülen afet risk düzeyidir. Mühendislik alanında, zararı azaltmak amacıyla gerekli önlemleri belirlemede kullanılmaktadır. Artık risk, risk azaltma önlemleri uygulanmasına rağmen devam eden afet riski olup, hazırlık, acil müdahale ve sosyal güvenlik ağları gibi ekonomik politikalarla sürekli yönetilmesi gerekmektedir. Bütüncül bir afet risk yönetimi yaklaşımı, risk azaltma, acil müdahale ve uzun vadeli direnç geliştirme çabalarını bir araya getirmektedir.⁴⁹

⁴⁶ John Tiefenbacher, **Approaches To Disaster Management - Examining The Implications Of Hazards, Emergencies And Disasters**, Intech Open, Rijeka, 2019, s. 26-27.

⁴⁷ Bekir Taştan, Arif Çağdaş Aydınoglu, “Çoklu Afet Risk Yönetiminde Tehlike ve Zarar Görebilirlik Belirlenmesi İçin Gereksinim Analizi”, **Marmara Coğrafya Dergisi**, S. 31, 2015, s. 370.

⁴⁸ Emily Ying Yang, **Public Health Humanitarian Responses to Natural Disasters**, Taylor & Francis Routledge, New York, 2017, s. 57.

⁴⁹ United Nations Office for Disaster Risk Reduction, The Sendai Framework Terminology on Disaster Risk Reduction, **Disaster Risk**, <https://www.undrr.org/terminology/disaster-risk>, (e.t. 02.04.2025).

1.2.2. Afet Yönetimi Kavramı

İnsanlık, ulaştığı bilim ve teknoloji düzeyine karşın sel, deprem, kuraklık, heyelan ve fırtına gibi doğal afetlerin oluşumunu kontrol altına alamamaktadır. Bu olayların tamamen önlenmesi konusunda da imkânlar oldukça kısıtlıdır. Günümüzde ve gelecekte en etkili yöntem; afetlerin sonuçlarını azaltmaya, toplumsal etkilerini hafifletmeye yönelik araştırmalar yapmak, planlar geliştirmek ve bunları uygulamaktır.⁵⁰

Afet yönetimi, toplumun ortak çabalarıyla yürütülmesi gereken, afetlerin ortaya çıkmasını önlemeyi, etkilerini en aza indirmeyi, gerçekleşen olaylara hızlı, vaktinde ve etkin biçimde karşılık vermeyi ve afetten etkilenen gruplar için daha güvenli ve gelişmiş yaşam alanları oluşturmayı amaçlayan kapsamlı bir süreçtir. Afetlerin önlenmesi ya da zararlarının azaltılması için, afet öncesinde, afet anında ve sonrasında uygulanacak tedbirlerin planlanması, yönlendirilmesi, eşgüdüm içinde gerçekleştirilmesi ve etkin şekilde hayata geçirilmesi önemlidir. Bu yaklaşım; toplumdaki ilgili kurum ve kuruluşların mevcut kaynaklarını tespit eden stratejik hedefler ile öncelikler doğrultusunda kullanmasını gerektiren, çok boyutlu, disiplinler arası, çok aktörlü ve dinamik bir yönetim anlayışını ifade etmektedir.⁵¹

Afet yönetiminin etkili biçimde uygulanması, kuşkusuz güncel verilerin dikkate alınması, bilgi ve deneyimle desteklenmesine bağlıdır. Bu nedenle, disiplinlerarası çalışmaların kurumlar tarafından benimsenip desteklenmesi önemlidir. Ayrıca halkın sahip olduğu bilgi ve deneyimlerden yararlanılması, bilimsel araştırmaları daha da güçlendirmektedir. Toplumsal dirençlilik farklı şekillerde tanımlanabilir. Afetlere karşı dirençli toplum; farklı afet türlerinden en az zararla etkilenen, ortaya çıkabilecek ani ya da uzun süreli tehlikeleri önceden öngörebilen, afet anında hızlı ve etkili tepki gösterebilen, kayıpları azaltabilen, uyum sağlayabilen, dönüşüm gerçekleştirebilen ve kendini toparlama kapasitesine sahip nüfustur. Bu çerçevede, afet yönetimi araçlarının kullanılması ve yerleşim alanlarının altyapı ile

⁵⁰ Ali Demirci, Mehmet Karakuyu, “Afet Yönetiminde Coğrafi Bilgi Teknolojilerinin Rolü”, **Eastern Geographical Review**, C. 9, S. 12, 2004, s. 71.

⁵¹ T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, **Açıklamalı Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü**, <https://www.afad.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimi-terimleri-sozlugu>, (e.t. 02.04.2025).

üstyapı imkânlarının güçlendirilmesi kritik bir önem taşımaktadır.⁵²

Ülkemizde afet yönetiminin dönüşümü AFAD Modeli ile açıklanabilir. 5902 sayılı Kanun ile afetle ilgili üç ayrı kurum olan Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü, Sivil Savunma Genel Müdürlüğü ve Afet İşleri Genel Müdürlüğü kapatılmış, yerine afet yönetimini tek çatı altında toplayan Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) kurulmuştur. 15 Temmuz 2018 tarihinde çıkarılan 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi⁵³ ile AFAD, İçişleri Bakanlığına bağlanmıştır. Bu kapsamda, ülkemizde geleneksel kriz yönetimi anlayışından vazgeçilmiş olup yerine, tehlike ve risklerin önceden belirlendiği, önlem odaklı ve bütünlük bir yaklaşımı esas alan Bütünlük Afet Yönetimi Sistemi uygulanmaya başlanmıştır. Bu sistem; afet öncesi risklerin tespiti, önleyici tedbirlerin alınması, afet anında etkin müdahale ve sonrasında koordineli iyileştirme faaliyetlerini kapsamaktadır.⁵⁴

1.2.3. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD), afetlerin zararlarını önlemek ve azaltmak, olay anında hızlı müdahaleyi sağlamak ve afet sonrası iyileştirme çalışmalarını yürütmek amacıyla kurulmuş merkezi kurumdur. Kurum, ülke genelinde kurumlar arası iş birliğini geliştirerek kaynakların verimli kullanımına, disiplinler arası dayanışmaya ve esnek, dinamik bir yönetim anlayışına dayanmaktadır.⁵⁵

AFAD, 2009 yılında 5902 sayılı Kanun ile Başbakanlık bünyesinde kurulmuş olup, Afet İşleri Genel Müdürlüğü, Sivil Savunma Genel Müdürlüğü ve Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğünü bir araya getirerek bu kurumların görev ve sorumluluklarını tek bir yapı altında toplamıştır. Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçilmesiyle birlikte, 2018 yılında çıkarılan 4 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile İçişleri Bakanlığına bağlanmıştır. Günümüzde de İçişleri Bakanlığının

⁵² Zerrin Toprak Karaman, **Afetlerde Başarısız Olmanın Temel İlkeleri Coğrafyayı Bilmemek, Tarihi Unutmak, Yürüyen Ego Hayranlığı**, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2025, s. 16.

⁵³ RG:15.7.2018/30479.

⁵⁴ T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, **Türkiye’de Afet Yönetimi ve Doğa Kaynaklı Afet İstatistikleri Disaster Management and Natural Disaster Statistics in Turkey**, 2018, s. 30-31.

⁵⁵ T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, **Açıklamalı Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü**, <https://www.afad.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimi-terimleri-sozlugu>, (e.t. 02.04.2025).

bağlı kuruluşları arasında yer almaktadır.⁵⁶ AFAD, afetlerin önlenmesi, zararlarının en aza indirilmesi, acil durumlara müdahale edilmesi ve afet sonrası iyileştirme çalışmalarının yürütülmesi için ülke genelindeki tüm kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlayan çok paydaşlı bir kurumdur. Kaynakların etkin kullanımını esas alan, disiplinlerarası çalışmalara dayalı, esnek ve dinamik bir yapıya sahiptir.⁵⁷ Böylece “Kriz Yönetimi” anlayışından “Risk Yönetimi” anlayışına geçiş yapılarak “Entegre Afet Yönetim Sistemi” hayata geçirilmiştir.⁵⁸ Bu sistem; tehlike ve risklerin erken tespit edilmesini, afet öncesinde zararları önleyici tedbirler alınmasını, etkili müdahale ve koordinasyon sağlanmasını ve afet sonrası iyileştirme çalışmalarının bütüncül bir şekilde yürütülmesini amaçlamaktadır.⁵⁹

Türkiye’de afet ve acil durum yönetiminde yetkili kurum olarak görev yapan AFAD, Genelkurmay Başkanlığı, Dışişleri, Sağlık, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlıkları ile diğer ilgili kurumlar ve sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği içinde faaliyet göstermektedir.⁶⁰ Kuruluşundan bu yana AFAD yalnızca ülke içinde değil, uluslararası düzeyde de birçok başarılı operasyon gerçekleştirmiştir. Haiti, Japonya, Şili ve Myanmar gibi uzak bölgelerde meydana gelen afet ve acil durumlara kayıtsız kalmayarak insani yardımda bulunmuştur. Ayrıca Libya, Tunus, Mısır ve Suriye’de yaşanan toplumsal olaylarda yürüttüğü tahliye ve yardım çalışmalarıyla dünya genelinde takdir toplamıştır.⁶¹ AFAD, Türkiye’de afet ve acil durum yönetiminde merkezi bir rol üstlenmekle kalmayıp, ulusal ve uluslararası iş birliği ağları aracılığıyla insani müdahalelerde etkinliğini göstermektedir. Bu durum, kurumun hem stratejik kapasitesinin hem de krizlere müdahale yetkinliğini arttırmaktadır.

AFAD, illerde direkt valiliğe bağlı İl Afet ve Acil Durum Müdürlükleri ve 11 ilde bulunan Afet ve Acil Durum Arama ve Kurtarma Birlik Müdürlükleri aracılığıyla

⁵⁶ T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, **AFAD ve Tarihçesi**, <https://www.afad.gov.tr/afad-hakkinda>, (e.t. 09.05.2025).

⁵⁷ T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, **AFAD Vizyon ve Misyon**, <https://www.afad.gov.tr/vizyon-ve-misyon>, (e.t. 09.05.2025).

⁵⁸ T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, **AFAD 2024-2028 Stratejik Planı**, www.afad.gov.tr, (e.t. 09.05.2025).

⁵⁹ T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, **Bütünleşik Afet Yönetim Sistemi**, <https://www.afad.gov.tr/butunlesik-afet-yonetim-sistemi>, (e.t. 09.05.2025).

⁶⁰ T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, **AFAD 2021 Yılı Kurumsal Mali Durum ve Beklentiler Raporu**, 2021, s. 20.

⁶¹ T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, **AFAD ve Tarihçesi**, <https://www.afad.gov.tr/afad-hakkinda>, (e.t. 18.12.2025).

faaliyetlerini sürdürmektedir. Türkiye’de İçişleri Bakanlığına bağlı olarak faaliyet gösteren merkezi bir kurum olup, illerdeki teşkilatlanması valiliklere bağlı AFAD İl Müdürlükleri aracılığıyla sağlanmaktadır. AFAD İl Müdürlükleri, 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin 52’nci maddesi kapsamında çeşitli görevleri yerine getirmektedir.⁶² Temel görevleri arasında, il genelindeki afet ve acil durum tehlikelerini tespit etmek ve bu tehlikeleri en aza indirmek için gerekli tedbirleri almaktadır. Afet ve acil durumlara hazırlık kapsamında risk azaltma, müdahale ve iyileştirme planları oluşturmakta, bu süreçleri yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları (STK) ve ilgili taraflarla koordinasyon içinde yürütmektedir. Ayrıca illerdeki afet ve acil durum yönetim merkezlerini yönlendirerek, muhtemel afet anlarında hızlı ve etkili müdahale gerçekleştirilmesini sağlamakla yükümlüdür. Afet anında kayıp ve hasar tespit çalışmalarını yürütmekte ve haberleşme sistemlerini aktif tutarak kriz anında iletişimin sürekliliğini sağlamaktadır. Bunun yanı sıra, toplumun afetlere karşı bilinçlenmesi ve hazırlıklı olması için eğitim programları düzenlemektedir. Gönüllü bireyler ve STK’ların afet ve acil durum yönetimi süreçlerine katılımını desteklemek amacıyla akreditasyonlarını gerçekleştirir ve gerekli belgeleri sağlamaktadır. AFAD İl Müdürlükleri, afet öncesi, sırası ve sonrasında koordinasyonu sağlayarak risk yönetimi, hazırlık, müdahale ve iyileştirme çalışmalarını yürütmekle görevli önemli kurumlardır.⁶³ AFAD İl Müdürlükleri, yalnızca müdahale ve koordinasyon faaliyetleriyle sınırlı kalmayıp, aynı zamanda önleyici ve öğretici görevler de üstlendiğini ortaya koymaktadır; böylece afet yönetimi, hem stratejik hazırlık hem de toplumsal farkındalık oluşturma boyutunu kapsayan bütüncül bir yöntem olarak değerlendirilmektedir.

Afet ve Acil Durum Arama ve Kurtarma Birlik Müdürlükleri, AFAD’a bağlı olarak afetlerde arama ve kurtarma faaliyetlerini yürütmektedir. Sel, deprem, çığ gibi afetlerde hızlı ve etkili şekilde müdahale ederek canlı kurtarma, ilk yardım ve lojistik destek sağlamaktadır. Afetlere hazırlık amacıyla eğitim, tatbikat ve toplumun bilinçlendirilmesi çalışmalarını da gerçekleştirmektedir. Bu müdürlükler, afetlere karşı etkin ve koordineli müdahalede bulunmak üzere görev yapmaktadırlar.

⁶² RG:15.7.2018/30479.

⁶³ Ankara Valiliği İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü, **İl Müdürlüğü Görevleri**, <https://ankara.afad.gov.tr/il-mudurlugu-gorevleri>, (e.t. 03.08.2025).

1.2.4. Bakanlıklar

Afet yönetimi amacıyla bakanlıklar birbiri ile koordine halinde çalışmaktadır. İçişleri Bakanlığı başta olmak üzere pek çok bakanlık afet yönetimi sürecinde aktif rol oynamaktadır. Bu kapsamda özellikle İçişleri Bakanı başkanlığında toplanan, 1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi⁶⁴ ile kurulan Afet ve Acil Durum Kurulu öne çıkmaktadır.

Afet ve Acil Durum Kurulu; İçişleri Bakanının başkanlığında, Hazine ve Maliye Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ile Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının ilgili bakan yardımcıları, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanı, Türkiye Kızılay Derneği temsilcisi ve Boğaziçi Üniversitesi Kandilli Rasathanesi ile Deprem Araştırma Enstitüsü temsilcisinden meydana gelmektedir.

Mevcut durumda AFAD bünyesinde çeşitli kamu kuruluşlarının temsil edildiği Afet ve Acil Durum Kurulu bulunsa da senede sadece iki defa toplanmaktadır. Bu durum, afet yönetimi sürecinde yalnızca yılda iki kez toplanan bir kurulun yeterli olmadığını, afet risklerinin azaltılması, hazırlık, müdahale ve iyileştirme aşamalarında daha sık aralıklarla toplanan, farklı paydaşların katılımını sağlayan, hızlı ve kapsayıcı kararlar alabilen bir mekanizmaya duyulan ihtiyacı açıkça ortaya çıkarmaktadır. Yaşanması muhtemel afet ve acil durumlara yönelik risk faktörlerini belirleyen kurul, gerek afet öncesinde yapılması gereken koruyucu ve önleyici faaliyetler ile gerek afet sonrasında yürütülmesi gereken çalışmalar hakkında öneriler sunmakta olup ilgili kurumlara yol göstererek afet ve acil durumlara yönelik politika ve öncelik önerilerini belirlemektedir.

Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, risk yönetimi ile ilgili sakınım planlarını doğrudan yapmamakta, plana esas alınacak jeolojik ve jeoteknik etütleri yapmakta ve onaylamaktadır.⁶⁵ 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun kapsamında Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği

⁶⁴ RG:10.7.2018/30474.

⁶⁵ T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, **Plan Tadilatına Esas Jeolojik-Jeoteknik Etüt Raporları**, www. <https://csb.gov.tr/>, (e.t. 09.05.2025).

Bakanlığı, afet riski altındaki alanların tespiti ve dönüştürülmesini sağlamakta, riskli yapıların belirlenerek yıktırılması ve yeniden yapılmasını yürütmektedir. Yani Bakanlığın kentsel dönüşüm ve riskli yapıların yıkılması–yeniden yapılması, afetlere dayanıklı yerleşimlerin planlanması, iklim değişikliğine uyum çalışmaları, afet öncesinde riskleri azaltmaya ve toplumun meydana gelebilecek afetlere karşı daha dayanıklı hale gelmesine katkı sağlamaktadır. Bu da sivil savunmanın “halkın can ve mal güvenliğini koruma” hedefiyle örtüşmektedir. Sivil savunma, savaş veya düşman saldırıları gibi olağanüstü durumlarda toplumun korunmasına yönelik yürütülen silahsız, koruyucu ve kurtarıcı faaliyetlerin bütünüdür. Bu faaliyetler can ve mal kayıplarını azaltmak, kamuya ve özel sektöre ait kritik tesis ve altyapının güvenliğini sağlamak ve çalışmalarını sürdürebilir hale getirmek amacıyla yürütülmektedir. Halkın savunma sürecine katılımının artırılması ve moral gücünün korunması da sivil savunmanın temel hedefleri arasında yer almaktadır. Sivil savunma kapsamındaki çalışmalar, özellikle İçişleri Bakanlığına bağlı kurumlar tarafından yürütülmekte, bu kapsamda Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) gibi kuruluşlar da aktif rol almaktadır.⁶⁶

Türkiye Afet Müdahale Sistemi’nde; koordinatör, ana çözüm ortağı ve destek çözüm ortakları olmak üzere üç temel rol bulunmaktadır. Bu rollere ilişkin görevler ve sorumluluklar önceden belirlenmiştir. Sistemde AFAD hem koordinatör konumunda yer almakta hem de 10 hizmet grubunda ana çözüm ortağı olarak görev üstlenmektedir. Bunun yanı sıra, 9 farklı kurum ana çözüm ortağı sıfatıyla sistemde bulunmaktadır ve binlerce destek çözüm ortağı da sürece dâhil edilmektedir. Planlama ile müdahale aşamalarında ise on binlerce kişi aktif biçimde sorumluluk almaktadır.⁶⁷ Bunun yanı sıra afet veya kriz durumlarında Dışişleri Bakanlığı aracılığıyla iletilen uluslararası insani yardım taleplerinin karşılanmasına yönelik faaliyetler de sürdürülmektedir. Türkiye, dış ülkelere gelen yardım çağrılarına karşılık vererek uluslararası dayanışma ve iş birliği kapsamında destek sağlamaya devam etmektedir.⁶⁸

⁶⁶ Artım Arama Kurtarma Derneği, **Sivil Savunma Tanımı, Tarihçesi ve Görevleri**, <https://www.artim.org.tr/>, (e.t. 09.05.2025).

⁶⁷ T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, **Türkiye’de Afet Yönetimi ve Doğal Kaynaklı Afet İstatistikleri Disaster Management and Natural Disaster Statistics in Turkey**, 2018, s. 41.

⁶⁸ T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, **AFAD 2025 Yılı Performans Programı**, Ankara, 2024, s. 34.

1.2.5. Yerel Yönetimler

Türkiye'nin büyük bir bölümü sel, heyelan, deprem, erozyon ve yangın gibi doğal afetlere maruz kalmaktadır. Ülke nüfusunun önemli bir kısmı belediye sınırları içinde yaşamaktadır ve ekonomik faaliyetler büyük ölçüde bu alanlarda yürütülmektedir. Bu nedenle, afetlere karşı alınacak önlemler içinde şehir planlaması, yapı denetimi, halkı bilinçlendirme gibi konular öncelikli olarak yerel yönetimlerin il özel idareleri ve belediyelerin sorumluluğunda bulunmaktadır.⁶⁹

Doğal afetlerde hem merkezi idare hem de yerel yönetimler görev ve sorumluluk sahibidir. Bu süreçte Cumhurbaşkanı, İçişleri Bakanı, valiler, büyükşehir belediyeleri, belediyeler ve il özel idareleri yer almaktadır. Afet meydana geldiğinde gerekli acil önlemleri almakla yetkili makam, afetin yaşandığı bölgenin valisidir. Bu nedenle, valilere afet anında çeşitli güvenlik ve kolluk tedbirleri uygulama yetkisi tanınmıştır.⁷⁰ 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Nedeniyle Alınacak Tedbirler ve Yapılacak Yardımlara Dair Kanun uyarınca, afet gerçekleştiğinde gerekli acil tedbirleri almakla yetkili merci, afetin olduğu yerdeki validir.⁷¹

Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun 7'nci maddesi, büyükşehir ve ilçe belediyelerinin görev ile sorumluluklarını düzenlemektedir. İl düzeyinde hazırlanan planlarla uyumlu olacak şekilde, doğal afetlere ilişkin hazırlık ve planlamaların büyükşehir ölçeğinde yürütülmesi ve gerektiğinde diğer afet bölgelerine araç, gereç ve malzeme desteği sağlanması belediyenin sorumluluk alanındadır. Ayrıca itfaiye ve acil yardım hizmetlerini yerine getirmek, patlayıcı ile yanıcı maddelerin üretim ve depolama sahalarını belirlemek, konutları, işyerlerini, eğlence mekânlarını, fabrikaları, sanayi tesislerini ve kamu kurumlarını yangın ve diğer afetlere karşı alınması gereken tedbirler bakımından denetlemek ve gerekli izinleri vermek de belediyenin yükümlülükleri arasında bulunmaktadır. Bunun yanı sıra, sağlık merkezleri, hastaneler ve gezici sağlık birimlerinin kurulması; yetişkinler, yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik sosyal ve kültürel hizmetlerin sunulması ve geliştirilmesi de büyükşehir belediyesinin görev kapsamına girmektedir.

⁶⁹ Sezer, s. 95.

⁷⁰ Çapar, s. 1304.

⁷¹ RG:25.05.1959/10213.

Bu çerçevede sosyal tesisler kurulabilmekte, meslek edindirme ve beceri kazandırma kursları açılabilen ve söz konusu hizmetler üniversiteler, meslek liseleri, kamu kurumları ile sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği içinde yürütülebilmektedir. Ayrıca büyükşehir belediyesi, merkezi ısıtma sistemlerini kurabilir, kurdurabilir, işletebilir veya işletilmesini sağlayabilir. İlçe belediyelerinin talebi doğrultusunda, afet riski taşıyan yahut can ve mal güvenliği açısından tehlike oluşturan yapıların tahliyesi ve yıkımı konusunda gerekli tüm destekleri sunmak da büyükşehir belediyesinin görevleri arasında yer almaktadır.

Belediye Kanunu'nun 53'üncü maddesine göre belediyeler: yangın, sanayi kazaları, sel ve benzeri afet risklerine karşı, kendi beldelerinin özelliklerini gözeterek afet ve acil durum planları yapmakla yükümlüdür. Bu planlar doğrultusunda gerekli ekipman ve müdahale ekipleri hazırlanmaktadır. İl düzeyinde mevcut olan diğer acil durum planlarıyla uyum sağlanması esastır. İlgili bakanlıklar, kamu kurumları, meslek kuruluşları, üniversiteler ve diğer yerel yönetimlerin görüşleri alınarak planlara katılımcı bir yaklaşım getirilmektedir. Planlar çerçevesinde halkın afetlere karşı bilinçlendirilmesi için gerekli eğitim çalışmaları yapılmakta ve ilgili kurumlarla ortak programlar düzenlenebilmektedir. Belediye kendi sınırları dışındaki afet durumlarında yardım ve destek sağlayabilmektedir. Bu maddeyle, belediyelerin afet ve acil durumlara hazırlık kapasitesinin artırılması hedeflenmiştir.

Belediyeler, afet risklerini azaltmak amacıyla şehir planlaması çalışmaları yürütmektedir. Bu çalışmalar çoğu zaman yeterli düzeyde değildir. Zemin etütleri, imar planlaması ve yapıların güvenliği konularında merkezi yönetimin belediyelere destek vermesi gerekmektedir. Örneğin, Erzincan ve Dinar gibi sel afeti yaşamış şehirlerde yapılan gözlemler, teknik altyapının ve insan kaynağının yetersiz olduğunu göstermektedir.⁷² Yapı denetimi konusunda ise imar mevzuatı ile afet mevzuatının entegrasyonu eksik kalmaktadır. Mevzuat yeterli görünse de uygulama aşamasında ciddi sorunlar yaşanmaktadır. Yapım sürecinde standartlara uyulmamakta, yapı malzemeleri yeterince denetlenmemekte ve nitelikli iş gücü eksikliği dikkat çekmektedir. Bu durum yapıların afetlere karşı dayanıklılığını azaltmaktadır.

---

⁷² Hasan Kaplan, "1 Ekim 1995 Dinar Depremi Sonucu Oluşan Hasarlar ve Önleme Çareleri", **Pamukkale Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi**, C. 2, S. 4, s. 33.

Belediyelerin sorumluluk alanında yer alan bir diğer konu ise 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 28'inci maddesinde düzenlenen “fenni mesuller” olarak adlandırılan teknik personelin görevleridir. Fenni mesuller, yapıların projelere ve mühendislik kurallarına uygun olarak inşa edilmesinden sorumludur. Uygulamada bu sorumluluk çoğu zaman yerine getirilmemekte, denetim eksiklikleri belediyeleri doğrudan sorumlu duruma düşürmektedir.⁷³ Danıştay 15. Dairesi 04.12.2017 tarihli kararında fenni mesullerin denetim görevlerini yerine getirmemesi ve belediyelerin bu durumda sorumluluğuna olduğuna ilişkin bir karar vermiştir.⁷⁴ Meslek odaları ise teknik personelin bağlı olduğu kurumlardır. Bu odalar projeleri onaylamakta, ancak çoğu zaman yeterli teknik denetimi yapmamakta ve sorumluluk üstlenmemektedir. Oda, belediye ve teknik elemanlar arasında iş birliği ve denetim mekanizması güçlendirilmelidir.⁷⁵

Türkiye Afet Müdahale Sisteminin koordinasyonu, merkezde AFAD Başkanlığı; illerde ise İl Afet ve Acil Durum Müdürlükleri tarafından yürütülmektedir. Sistemin işleyişi ve kurumlar arası uyumu, Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezleri (AADYM) aracılığıyla sağlanmaktadır. Bu merkezler, Başkanlık, Bakanlıklar ve İl düzeyinde kurulmuş olup, 7 gün 24 saat esasına göre çalışmaktadır. Gerektiğinde ilçelerde ve bağlı kuruluşlarda AADYM oluşturulabilmektedir. Bu yapı, afetlere hızlı ve organize müdahale edilebilmesi amacıyla oluşturulmuştur.⁷⁶

1.3. İdarenin Sel Afeti Karşısındaki Rolü ve Yükümlülükleri

İdarenin sel afeti karşısında yerine getirmekle yükümlü olduğu çeşitli kamu hizmeti ve kolluk faaliyetleri mevcuttur. Bu faaliyetlerin yerine getirilmesinde pek çok kamu kurumu aktif rol almaktadır. Heyelan, sel ve taşkın gibi afetler, birbirlerinin etkilerini artıran karmaşık olaylar olduğundan, bu süreçte farklı kurumların uzmanlık

⁷³ Fenni mesul, yüklenici ile birlikte yapı sahibine karşı sorumlu olup, yapı denetimine tabi inşaatlarda, denetim firmaları da kusurları oranında sorumluluk taşımaktadır. (Yargıtay Dördüncü Hukuk Dairesi, E. 2020/2457, K. 2020/3939, K.T. 16.11.2020, Lexpera).

⁷⁴ Danıştay 15. Daire, E. 2017/2428, K. 2017/4264, K.T.04.12.2017, Lexpera.

⁷⁵ Adem Esen, “Ülkemizde Yerel Yönetimlerin Afet Önleme Çalışmaları; Sorunlar ve Öneriler”, **TMMOB Afet Sempozyumu Bildiriler Kitabı**, TMMOB Yayınları, Ankara, 2007, s. 493.

⁷⁶ T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, **Türkiye’de Afet Yönetimi ve Doğal Kaynaklı Afet İstatistikleri Disaster Management and Natural Disaster Statistics in Turkey**, 2018, s. 34.

alanlarına dayalı iş birliği kritik önem taşımaktadır. Bu çerçevede Tarım ve Orman Bakanlığına bağlı birimler, afetlerle mücadelede birbirleriyle uyumlu ve koordineli bir şekilde faaliyet göstermektedir. Örneğin, Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğü ile Orman Genel Müdürlüğü, üst havzalardaki yamaç arazilerinin iyileştirilmesi çalışmalarında görev üstlenirken; Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü nehirlerin ve akarsuların ıslahıyla ilgilenmektedir. Buna karşın Meteoroloji Genel Müdürlüğü erken uyarı sistemleri ile iklim verileri üzerinde çalışmalar yürütmektedir. Ayrıca bakanlık birimleri, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ile Coğrafi Bilgi Sistemleri tabanlı projelerde iş birliği yapmakta; Afet ve Acil Durum Başkanlığı, İl Afet ve Acil Durum Müdürlükleri, Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü ile Tarım Reformu Genel Müdürlüğü ile koordinasyonu sağlamaktadır. Bu bağlamda bakanlık birimleri heyelan, sel ve taşkın gibi afetleri, bütünleşik kontrol ve rehabilitasyon projeleri aracılığıyla sistematik bir şekilde yönetmektedir.⁷⁷

1.3.1. Afet Yönetimi ve Kriz Planlaması

Planlar genel olarak stratejik, taktik ve operasyonel yaklaşımla hazırlanmaktadır. Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) ise bu planlama yapısı içinde taktik düzeyde bir üst plan olarak konumlanmıştır. Türkiye’de afet ve acil durumlara müdahaleyi koordine etmek amacıyla hazırlanmış olan bu plan, afetlere müdahale edecek çalışma grupları ve koordinasyon birimlerinin görev, sorumluluk ve işleyişlerini tanımlamaktadır. Plan, esnek, modüler ve farklı afet türleri ile ölçeklerine uyarlanabilir bir yapıya sahiptir.⁷⁸

Plan kapsamında; Kimyasal, Biyolojik, Radyasyon ve Nükleer Tehditler (KBRN), toplu nüfus hareketleri, yangınlar, teknolojik ve doğal afetler, ulaşım kazaları ve salgın hastalıklar gibi birçok afet türü yer almaktadır. Hangi olay türleri için ulusal düzeyde plan hazırlanacağına Afet ve Acil Durum Kurulu karar vermekte ve ilgili

⁷⁷ T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğü, **Heyelanlar**, www.cem.gov.tr, (e.t. 02.04.2025).

⁷⁸ AFAD Planlama ve Risk Azaltma Dairesi Başkanlığı, **TAMP Türkiye Afet Müdahale Planı**, www.afad.gov.tr, (e.t. 05.05.2025).

kurumlar bu kararın tebliğinden itibaren altı ay içinde kendi planlarını hazırlamaktadır.⁷⁹

TAMP, yalnızca kamu kurumlarını değil, aynı zamanda özel sektör, sivil toplum kuruluşları ve gerçek kişileri de kapsayarak çok paydaşlı ve bütüncül bir yaklaşımı benimsemektedir. Temel amacı, afetlerin öncesinde, esnasında ve sonrasında müdahale çalışmalarını düzenleyen açık ve net bir yol haritası sunarak tüm taraflar arasında etkin bir koordinasyon sağlamaktır.⁸⁰

AFAD tarafından hazırlan İl Afet Risk Azaltma Planları (İRAP), afet risklerini tanımlamaya ve azaltmaya yönelik hedef, strateji ve eylemleri belirleyen bir plandır. İllerdeki afet risklerini azaltmak, can ve mal kayıplarını önlemek, afet bilincini geliştirmek ve kurumlar arası iş birliğini güçlendirmek amacıyla hazırlanmaktadır. Kaynakların etkin kullanımını hedefleyen bu planlar, 2021 yılı sonunda tamamlanmıştır.⁸¹

1980’li yıllardan itibaren, uluslararası kuruluşlar tarafından afet sonrası gerçekleştirilen yardımlara olan ihtiyacın olağanüstü ölçüde artması, toplumlarda tehlikelere karşı duyarsızlık gelişmesi ve risk alma davranışlarının yaygınlaşması, geleneksel “yaraları sarma” odaklı afet yönetimi politikalarının sorgulanmasına neden olmaktadır. Bu çerçevede, afetlere ilişkin yaklaşımın dönüştürülmesi gerekliliği ortaya çıkmakta ve müdahale odaklı politikaların yerine, risklerin azaltılmasına yönelik önleyici stratejilerin benimsenmesi gerektiği vurgulanmaktadır.⁸²

Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun aldığı kararlar doğrultusunda başlatılan süreç, afet yönetimi alanında paradigmatik bir değişimi teşvik etmektedir. Yeni politikanın temel amacı, afet gerçekleşikten sonra yapılan müdahaleler yerine, afet öncesinde alınacak tedbirlerle tehlikelerin etkilerini azaltmak ve bu sayede uzun vadede oluşabilecek yıkıcı sonuçları en aza indirmektir. Bu kapsamda, Birleşmiş Milletler kararlarıyla 1990-2000 dönemi “Doğal Afetlerin Etkilerini Azaltma On Yılı-

⁷⁹ RG:24.2.2022/31760, **5211 Afet ve Acil Durum Müdahale Hizmetleri Yönetmeliği**, <https://mevzuat.gov.tr/>, (e.t. 05.05.2025).

⁸⁰ AFAD Planlama ve Risk Azaltma Dairesi Başkanlığı, **TAMP Türkiye Afet Müdahale Planı**, www.afad.gov.tr, (e.t. 09.04.2025).

⁸¹ T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, **İRAP İl Afet Risk Azaltma Planları**, <https://www.afad.gov.tr/il-afet-risk-azaltma-pl>, (e.t. 06.05.2025).

⁸² Şükrü Erdem, “Yapı Denetimin Geldiği Nokta ve Sorunları”, **TMMOB Mimarlar Odası Adana Şubesi**, S. 7. 2012, s. 35.

International Decade for Natural Disaster Reduction Programme” (IDNDR) olarak ilan edilmiştir. Bu on yıl boyunca, afet zararlarını önleyici politikalar öncelik kazanmıştır. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, IDNDR döneminde afetlerin önlenmesi ve risklerin azaltılmasındaki gelişmeleri özetlemekte ve afet yönetiminde eğitim, toplum katılımı, ekonomi, sağlık, çevre ve iş birliği gibi temel konulara değinmektedir.⁸³

1994 yılında gerçekleştirilen Yokohama Konferansı ile afet risklerinin azaltılması konusunda temel stratejiler ve ilkeler belirlenmiş bulunmaktadır. Bu ilkelerin uygulanabilirliğini sağlamak amacıyla 2000 yılında BM bünyesinde ISDR (International Strategy for Disaster Reduction – Afet Risklerini Azaltma için Uluslararası Strateji) adlı yapı oluşturulmuş bulunmaktadır. BM/ISDR, afet risklerinin azaltılması çalışmalarını küresel ölçekte koordine eden, politika bütünlüğünü destekleyen ve bu konuda bilgi ve farkındalık sağlayan bir merkezdir.⁸⁴ ISDR, 2005 yılında düzenlenen Kobe Konferansı ile yeni bir dönemi başlatmış ve bu konferans sonucunda 2005-2015 yıllarını kapsayan “Hyogo Eylem Çerçevesi” (Hyogo Framework for Action) benimsenmiş bulunmaktadır. Söz konusu çerçeve, afet risklerinin azaltılmasına yönelik küresel iş birliğini kurumsal düzeyde güçlendirmeyi hedeflemektedir. Afet yönetimi alanında geleneksel müdahale temelli anlayıştan, önleyici ve sürdürülebilir risk azaltma temelli yaklaşıma doğru yönelme söz konusudur. Bu dönüşüm, afetlerin etkilerini en aza indirmeye yönelik uluslararası politikaların kurumsallaşmasına katkı sağlamaktadır.⁸⁵

Afet yönetimi literatüründe uzun yıllar boyunca baskın olan yaklaşım, büyük ölçüde acil durum ve kriz yönetimi paradigması çerçevesinde şekillenmiştir. Bu yaklaşım, afet öncesi, afet anında ve sonrasında devletin üstlendiği müdahale faaliyetlerine odaklanmaktadır. Doktrinde yaygın olarak “yara sarma” olarak adlandırılan bu model, afetlerin meydana gelmesinden sonra oluşan zararların

⁸³ United Nations Office for Disaster Risk Reduction, **International Decade for Natural Disaster Reduction (IDNDR) programme forum 1999 – proceedings**, <https://www.undrr.org/publication/international-decade-natural-disaster-reduction-idndr-programme-forum-1999-proceedings>, (e.t. 08.05.2025).

⁸⁴ United Nations Office for Outer Space Affairs UN-SPIDER Knowledge Portal, **International Strategy for Disaster Reduction (ISDR)**, <http://www.unisdr.org>, (e.t. 08.05.2025).

⁸⁵ Murat Balamir, “Afet Riski ve Planlama Politikaları”, **TMMOB Afet Sempozyumu Bildiriler Kitabı**, TMMOB Yayınları, Ankara, 2007, s. 32.

giderilmesi ve temel kamu hizmetlerinin yeniden tesis edilmesine yönelik kısa vadeli ve reaktif stratejileri içermektedir. Ancak söz konusu yaklaşımın gerek toplumsal ve bireysel düzeyde ortaya çıkan çok boyutlu yıkımların etkili biçimde giderilmesi gerekse kamu kaynaklarının etkin kullanımı açısından yeterli olmadığı anlaşılmıştır. Kriz sonrası müdahaleye dayalı bu yapı hem gecikmeli çözüm üretmesi hem de afet risklerini önleyici niteliğe sahip olmaması sebebiyle eleştirilmiştir.

Çağdaş afet yönetimi anlayışı, kriz yönetiminin önemini yadsımaksızın, odak noktasını risk yönetimi yaklaşımına çevirmiştir. Risk yönetimi, doğal tehlikelerin birer afete dönüşme ihtimalini azaltmaya yönelik olarak, tehlike tespiti, risk analizi ve zarar azaltma önlemleri gibi proaktif süreçleri içermektedir. Bu yaklaşım, afetlerin ortaya çıkmadan önce kontrol altına alınmasını mümkün kılmakta ve bu sayede afetin etkilerinin en aza indirgenmesini sağlamaktadır. Dolayısıyla günümüzde risk yönetimi, afetlerin önlenabilir doğasına vurgu yapan, önleyici, planlı ve sürdürülebilir bir strateji olarak, afet yönetimi sistemlerinde daha bütüncül ve etkili bir çözüm çerçevesi sunmaktadır.⁸⁶

Kriz planlaması, afetlerin meydana gelmesinden önce hazırlıklı olma sürecine odaklanması nedeniyle, kriz yönetimine kıyasla daha düşük maliyetli bir yaklaşım sunmakta; bu da toplumların afetlere karşı dirençlerini ve afetlerle başa çıkma kapasitelerini artırmaktadır. Türkiye’de afet yönetimi, afet sonrası müdahale, iyileştirme ve yeniden yapılandırma süreçlerine ağırlık veren bir kriz yönetimi anlayışıyla tarihsel olarak şekillenmiştir. Fakat bu yaklaşım, özellikle afetlere karşı savunmasız ve hazırlıksız topluluklarda önemli sosyal ve ekonomik maliyetler doğurmaktadır.

Kentsel dönüşüm uygulamaları her ne kadar afet risklerini azaltmada önemli bir araç olarak kabul edilse bile mevcut yapı stokunun kısa vadede özellikle sellere karşı dayanıklı hale getirilmesinin güçlüğü, afet sonrasında müdahale sürecinin daha planlı, organize ve akılcı bir şekilde yürütülmesini zorunlu kılmaktadır. Uygun arazi kullanımı, mevcut ve gelecekteki doğal tehlikelerden kaynaklanan riskleri azaltabilmekte, hatta tamamen ortadan kaldırılabilmektedir. Ancak bunun için yasal

---

⁸⁶ Metin Günday, Zeliha Hacımuratlar Sevinç, Can Azer, “İdarenin Afet Yönetimi Kapsamındaki Hizmet Kusurlarından Kaynaklanan Mali Sorumluluğu”, **Türkiye Barolar Birliği**, 2024, s. 17-18.

düzenlemelerle desteklenen uyumlu politikaların geliştirilmesi gerekmektedir. Mekânsal planlama, afet risklerini azaltmada önemlidir. İlk olarak, riskli bölgelerde yapılaşma sınırlandırılmalı ve bu alanlar rekreasyon veya doğal koruma alanı olarak değerlendirilmelidir. İkinci olarak, afete duyarlı bölgelerde, arazi kullanım kararları tehlike türüne göre farklılaştırılmalıdır. Üçüncü olarak, afet riski taşıyan alanlarda imar planları, yapı yoğunluğu ve malzeme kullanımı gibi unsurlar yasal düzenlemelerle kontrol altına alınmalıdır. Son olarak, taşkın setleri gibi mühendislik temelli yapısal önlemler planlamaya entegre edilerek tehlikelerin etkisi azaltılabilir.⁸⁷

Afet yönetimi, bütüncül ve çok aşamalı bir süreç olup, toplumun aktif katılımını gerektirmektedir. Afet yönetiminde ortak sorunlar; riskli alanlarda plansız yapılaşma, yetersiz denetim, yavaş kentsel dönüşüm, afet öncesi hazırlık eksikliği ve kurumlar arası koordinasyon yetersizliğidir. Bu durum, bölgesel düzeyde güçlü bir afet stratejisi ihtiyacını ortaya koymaktadır.⁸⁸ Bu süreçte, afetlerin önlenmesi, olası zararların azaltılması, meydana gelen afetlere hızlı ve etkili şekilde müdahale edilmesi ve afetten etkilenen topluluklar için güvenli ve sürdürülebilir yaşam alanlarının oluşturulması kritik öneme sahiptir. Ayrıca afet yönetiminin her bir aşamasındaki başarı, bir sonraki aşamanın etkinliğini doğrudan etkilemektedir. Afetlerin kriz yaratan başlıca unsurlardan biri olduğu düşünüldüğünde, afetin boyutu ve etkisine bağlı olarak afet yönetiminin zamanla bir kriz yönetimine dönüşmesi olasıdır.⁸⁹

1.3.2. Afet Yönetimi Süreci ve Temel Evreleri

Afet yönetimi, genel hatlarıyla iki ana başlık altında değerlendirilebilir. Bunlar afet öncesi afet riski yönetimi dönemi ve afet sonrası kriz yönetimi dönemidir. Risk yönetimi süreci, risk ve zarar azaltma ile hazırlık çalışmaları olmak üzere iki temel aşamada ele alırken; kriz yönetimi, acil müdahale ve iyileştirme evrelerini kapsamaktadır. Bu doğrultuda, afet yönetimi dört temel safhadan oluşmaktadır.⁹⁰

⁸⁷ Sümeyye Kahraman, Erkan Polat, “Afete Karşı Dirençlilikte Mekansal Planlamanın Rolü”, **3rd International Disaster & Resilience Congress “Climate Change & Local Resilience**, Ankara, 2021, s. 116-117.

⁸⁸ Beril Alev, Fatma Neval Genç, “Afetler Karşısında Kentsel Dirençlilik: Antalya, Isparta, Burdur Örnekleri”, **Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, S. 12, 2022, s. 53.

⁸⁹ Gülcan Azimli Çilingir, İlke Örçen Güler, “Afet Politikalarında Risk Unsuru ve Afet Mevzuatında Risk Yönetimi”, **Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi**, C. 3, S. 1, 2020, s. 152-154

⁹⁰ Kadioğlu, **Afet Yönetimi**, s. 51.

Risk ve zarar azaltma aşaması, afetlerin olası etkilerini minimize etmek veya ortadan kaldırmak amacıyla gerçekleştirilen önleyici stratejiler bütünüdür. Bu aşamada tehlike değerlendirmesi, risk analizleri, önleme, kaçınma, zarar azaltma uygulamaları ve risk paylaşımı gibi adımlar yer almaktadır. Zarar azaltma aşaması, iyileştirme ve yeniden yapılandırma süreciyle beraber başlamakta ve başka bir sürecin başlamasına kadar devam etmektedir. Bu dönemde gerçekleştirilen çalışmalar; ülke, bölge ve yerleşim alanı düzeyinde oldukça geniş bir uygulama alanına sahiptir.⁹¹ Zarar azaltma aşamasında afetlerin zararlarını azaltmak için tehlikelerin belirlenmesi, önlenmeye çalışılması ve halkın bu konuda bilgilendirilmesi gerekmektedir. Bu aşamada yasalar, kurumlar, stratejiler ve araştırmalar geliştirilir. Kurumlar ve meslek grupları birlikte, uzun süreli ve düzenli çalışmalar yapmalıdır. Hazırlık aşamasında afet tamamen önlenemeyeceği için önceden hazırlık yapılmalıdır. Acil durum planları hazırlanmalı, görevli kişiler eğitilmeli, bilgi ve uyarı sistemleri geliştirilmeli, arama-kurtarma çalışmaları düzenlenmelidir.⁹² Risk ve zarar azaltma aşaması, afet meydana gelmeden önceki süreci kapsamakla birlikte, afet yönetimi döngüsünde iyileştirme aşamasından sonra gelen bir evredir. Ancak uygulamada çoğunlukla iyileştirme çalışmalarıyla eş zamanlı olarak başlatılmaktadır. Bu aşama, olası bir afetin yol açabileceği zararın en aza indirilmesi ya da tamamen önlenmesi amacıyla önlemlerin alındığı dönemdir. Bu süreçte; insan hayatı, yapılar ve maddi varlıklar gibi unsurların afet karşısında daha iyi korunabilmesi için gerekli hazırlık ve planlama faaliyetleri yürütülmektedir. Örneğin, riskli bölgelerde yapılaşmanın yasaklanması, denetimler yapılarak sel nedeniyle çökme tehlikesi bulunan binalar için önleyici tedbirlerin alınması, risk haritalarının hazırlanması ve mevzuatın yeniden gözden geçirilmesi gibi uygulamalar, risk ve zarar azaltma aşamasında başvurulan yöntemler arasında yer almaktadır.⁹³

Hazırlık aşaması, olası afet durumlarına karşı kurumsal ve toplumsal kapasitenin artırılmasına yönelik yürütülen planlama, organizasyon, eğitim, tatbikat ve

⁹¹ Zeynep Semiha Öner, “Türkiye’de Afet Yönetimi ve Niğde Örneği”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), **Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Niğde, 2010, s. 63.

⁹² Ergünay, s. 95.

⁹³ Richard Oloruntoba, Ramaswami Sridharan, Graydon Davison, “A Proposed Framework of Key Activities and Processes in The Preparedness and Recovery Phases of Disaster Management”, **Disasters**, C. 42, S. 3, 2018, s. 541-542.

erken uyarı sistemlerinin geliştirilmesi gibi faaliyetleri içermektedir.⁹⁴ Hazırlık aşaması, afet riski yönetiminin ikinci evresidir ve etkili müdahale ile zamanında yardımın sağlanabilmesi için afet öncesinde yapılan çalışmaları kapsamaktadır. Bu süreçte; tatbikatlar, eğitimler, erken uyarı sistemleri, ekipman temini, arama kurtarma organizasyonu, afet senaryoları ve acil durum planları gibi uygulamalar yer almaktadır. Amaç, olası bir afete karşı güçlü bir hazırlık yaparak, müdahale sürecinin başarıyla yürütülmesini sağlamaktır.⁹⁵

Müdahale aşaması, afetin hemen ardından, can güvenliğini sağlamak ve temel ihtiyaçları karşılamak amacıyla gerçekleştirilen hızlı ve etkili operasyonları kapsamaktadır. Bu süreçte olay yönetimi, geçici barınma, ihtiyaç analizleri ve gönüllü koordinasyonu gibi uygulamalar yer almaktadır.⁹⁶

İyileştirme aşaması, afet sonrası toplumsal yaşamın normalleşmesini sağlamak ve önceki durumdan daha dirençli bir yapıya ulaşmak için sürdürülen orta ve uzun vadeli yeniden yapılanma ve kalkınma faaliyetleridir. Bu dört aşama, kapsayıcı, bütüncül ve bilim temelli bir afet yönetimi sisteminin yapı taşlarını oluşturmaktadır. Afet riski yönetimi, afet gerçekleşmeden önce risklerin belirlenmesi, değerlendirilmesi ve stratejik planlamalarla önceliklerin belirlenmesini kapsarken; afet kriz yönetimi, afet sonrası gelişmelere karşı etkin müdahale ve iyileştirme çalışmalarını içermektedir.⁹⁷ Afetten etkilenen bölgelerin iyileştirilmesi ve yeniden yapılandırılması sürecini kapsamaktadır. Bu aşamada kaynak ve hizmetlerin dağıtımı sağlanmakta, iyileştirme faaliyetleri izlenmekte ve gerektiğinde planlar yeniden düzenlenmektedir. Aynı zamanda gelecekteki afet risklerine karşı direnç geliştirmek amacıyla stratejiler oluşturulup uygulanmaktadır.⁹⁸

⁹⁴ Mikdat Kadioğlu, “Sanayi ve İşyerleri İçin Afet ve Acil Durum Planlama Rehberi”, **İstanbul Sismik Riskin Azaltılması ve Acil Durum Hazırlık Projesi (İSMEP)**, İstanbul, 2023, s. 27.

⁹⁵ Murathan Yardımcıoğlu, “AFAD’ın Teşkilat Yapısı ve Sorumluluğu Bakımından Dava Edilebilirliğine Dair Bir İnceleme”, **Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 29, S. 50, 2024, s. 194.

⁹⁶ Cemile Arikoğlu Ündücü, Funda Selvi Avat, “Afet Yönetiminde Güvenlik ve Acil Durumlar Koordinasyon Merkezi’nin (GAMER) Rolü”, **International Journal of Social and Economic Studies Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Çalışmalar Dergisi**, C. 5, S. 2, 2024, s. 308.

⁹⁷ Kadioğlu, **Afet Yönetimi**, s. 54.

⁹⁸ Mikdat Kadioğlu, “Afetlerde Zarar Azaltma ve İyileştirme Planlaması” **TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi Kent ve Jeoloji Sempozyumu**, 2017, s. 4.

1.3.3. Afet Öncesi Önlemler ve Risk Azaltma Çalışmaları

Afet öncesi önlemler ve risk azaltma çalışmalarında öncelikli olarak afete maruz kalan yerlerin tespiti ve ilanı amacıyla, 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun'un 2'nci maddesi düzenlenmiştir. Bu kanun, belirli afet türlerine (örneğin su baskını, yer kayması) yönelik bölgelerin tespit ve ilan edilmesi sürecini tanımlamıştır. İlgili bölgelerin sınırları, imar planlarına işlenmektedir. AFAD, Türkiye'de afet risklerinin belirlenmesi, afet bölgelerinin tespiti, risk ve zarar azaltma, müdahale ve iyileştirme süreçlerinin koordinasyonu açısından merkezi bir role sahiptir.⁹⁹ Risk yönetimi ve zarar azaltma planlarına ilişkin esasları ve usulleri düzenleyerek uygunluğunu denetlemektedir.

İdarenin afetlere ilişkin sorumluluğu, risk yönetimi ve kriz yönetimi olarak iki ana aşamada incelenebilir. Risk yönetimi aşaması, afetler meydana gelmeden önce alınması gereken önleyici tedbirleri ve hazırlık süreçlerini kapsarken; kriz yönetimi aşaması, afet anı ve sonrasında yürütülen müdahale, iyileştirme ve yeniden yapılandırma faaliyetlerini içermektedir.¹⁰⁰ Bu iki aşamalı sorumluluk anlayışı, afetlerin yalnızca meydana geldikten sonra yönetilecek krizler değil, öncesinde planlama ve önlem gerektiren sosyal riskler olduğunu ortaya koymaktadır.

Afetlerin toplumda yol açtığı kayıplar ve insanlar üzerindeki etkiler, onları hem ulusal hem de küresel düzeyde sürekli gündemde tutmaktadır. Afetin büyüklüğü çoğunlukla etkilenen birey sayısı ile ölçülmekte; özellikle yoğun nüfuslu kentlerde afetlerin yol açtığı maddi ve manevi kayıplar çok daha yüksek düzeyde gerçekleşmektedir.

Bilimsel ve teknolojik ilerlemeler, insanın çevre üzerindeki etkisini artırarak, kadercilik anlayışından uzaklaşılmasını sağlamıştır. Bu değişimle birlikte, doğal afetlerle mücadelede kadercilik yaklaşımı yerine önceden önlem alma anlayışı benimsenmiş ve yeni bir düşünsel dönüşüm yaşanmıştır. Bu paradigma değişimi, devletlerin insan hakları çerçevesinde afetlere karşı koruma sorumluluğunu üstlenmesini gerektirmiştir. Koruma kavramı, bireyleri dış tehditlerden, risklerden ve

⁹⁹ Günday, s. 23-25.

¹⁰⁰ Gülcan Azimli Çilingir, "İdarenin Sorumluluğu İlkesi Kapsamında Afetlerin Değerlendirilmesi", **Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi İİBF Dergisi**, C. 4, S. 8, 2019, s. 171.

zorlu koşullardan sakınmayı içerir. Bu bağlamda, uluslararası hukuk ve BM çerçevesinde geliştirilen stratejiler afet risklerini azaltmayı hedeflemiştir.¹⁰¹

Günümüzde afet risklerinin azaltılmasına yönelik faaliyetler, küresel ölçekte Birleşmiş Milletlerin Afetlerin Azaltılması için Uluslararası Stratejisi (UN/ISDR) çerçevesinde yürütölen programlar ve uluslararası toplantılarla şekillenmektedir. Bu kapsamda, afet öncesi müdahale kapasitesinin güçlendirilmesine yönelik çalışmalar; özellikle risk azaltma, önleme stratejileri ve erken uyarı sistemlerinin geliştirilmesi yönünde önemli bir ivme kazanmıştır.¹⁰²

Bu sürecin temel çerçevesini, 2005 yılında kabul edilen Hyogo Eylem Planı (Hyogo Framework for Action) oluşturmaktadır. Hyogo Planı, üye devletlerin afet risklerini yönetme kapasitelerini güçlendirmek amacıyla hazırlanmış ve UN/ISDR desteğiyle çok uluslu platformlarda planın uygulanma süreçleri değerlendirilmiştir. Bu bağlamda ölkeler, afet yönetimi konusundaki tecrübelerini paylaşmakta, karşılıklı öğrenmeye dayalı iş birlikleri tesis edilmektedir. Hyogo Eylem Planı'nın beş önceliği; afet riskini azaltmaya yönelik kurumsal ve hukuki altyapının güçlendirilmesi, tehlikelerin tespiti ve erken uyarı mekanizmalarının geliştirilmesi, eğitim ve bilinçlendirme yoluyla güvenlik kültürünün yaygınlaştırılması, çevresel ve ekonomik risk unsurlarının yönetilmesi, afetlere müdahale kapasitesinin artırılması olarak sıralanabilmektedir.¹⁰³ Planın beş önceliğinden biri olan üçüncü madde, bilgi temelli karar alma süreçlerini destekleyen eğitim faaliyetlerinin yaygınlaştırılmasını ve afet bilincine dayalı bir güvenlik kültürünün oluşturulmasını öngörmektedir.¹⁰⁴ Hyogo Eylem Planı Türkiye'nin BM üyesi olmasından kaynaklı olarak Türkiye'yi bağlayıcı nitelikte olmasa da uyması gereken bir protokoldür. Bu doğrultuda AFAD stratejileri Hyogo Eylem Planına uygun olarak hazırlanmıştır.

Hyogo Eylem Planı, sürdürülebilir kalkınmanın temel bir unsuru olarak afet risklerini azaltmayı hedeflemektedir ve geniş çaplı hedeflere ulaşılmasına katkıda

¹⁰¹ Kadioğlu, s. 104.

¹⁰² Kadioğlu, s. 103.

¹⁰³ Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, **On İkinci Kalkınma Planı 2024-2028 Afet Yönetimi**, Özel İhtisas Komisyon Raporu, Ankara, 2023, s. 14.

¹⁰⁴ United Nations Office for Disaster Risk Reduction, **Education - A Launch Pad for Disaster Resilience**, <https://www.undrr.org/publication/international-decade-natural-disaster-reduction-idndr-programme-forum-1999-proceedings>, (e.t. 08.05.2025).

bulunmayı amaçlamaktadır.¹⁰⁵ Türkiye, 2011 yılında Türkiye Afet Risklerinin Azaltılması Platformu'nu kurmuştur. Bu platformun amacı; ülkedeki tehlikeleri önceden belirlemek, toplumu bilinçlendirmek, zararları azaltmak ve bu çalışmaların sürekliliğini sağlamaktır. Platform, AFAD tarafından yönetilmektedir ve birçok kurumun katılımıyla çalışmaktadır. Devlet kurumları, yerel yönetimler, üniversiteler, meslek odaları, özel sektör temsilcileri, sivil toplum kuruluşları ve basın mensupları platformun üyeleri arasındadır.¹⁰⁶

Türkiye Afet Risklerinin Azaltılması Platformu, dünyadaki diğer örneklerle benzer şekilde, çok paydaşlı yapısıyla dikkat çekmekte ve afet öncesi hazırlık, zarar azaltma, bilinçlendirme gibi alanlarda etkili olmayı amaçlamaktadır. Afet riskini azaltma çalışmaları, yalnızca devletin değil, toplumun tüm kesimlerinin ortak sorumluluğudur. Bu yüzden platform, çok paydaşlı bir yapı ile birlikte çalışılmaktadır. Aynı zamanda farklı konulara odaklanan alt çalışma grupları oluşturularak karar süreçleri desteklenmektedir.

Sendai Eylem Programı (2015-2030), uluslararası bir afet risk azaltma aracıdır. Hyogo Eylem Planı'nı takip eden bu belge hem doğal hem de insan kaynaklı afet risklerini yönetmeyi amaçlayan 7 hedef ve 38 gösterge içermektedir. Ayrıca insan hakları ilkelerini temel almaktadır.¹⁰⁷ 2015 yılında Japonya'nın Sendai kentinde yapılan Üçüncü Dünya Afet Risklerinin Azaltılması Konferansı'nda, 2015-2030 döneminde izlenecek küresel afet risk azaltma politikalarını belirleyen Sendai Afet Risk Azaltma Çerçeve Belgesi kabul edilmiştir. Türkiye bu belgeyi onaylayan ülkeler arasındadır.¹⁰⁸ Sendai Eylem Programı, afet tehlikelerini azaltmak için somut hedefler belirlemiştir. Afetler karşısında koruma görevi önemli başlıklardan oluşmaktadır. Felaket gerçekleşmeden önce sağlam ve dirençli yaşam alanları oluşturmak, riskleri ortadan kaldırmak, toplumun kriz anlarına karşı hazırlıklı hale gelmesini sağlamak, tehlikeleri önlemektir. Bu dönüşüm, hükümetlerin afetlere karşı önleyici politikalar

¹⁰⁵ Altıparmak, s. 8.

¹⁰⁶ Betül Kurada, Evren Tanrıverdi, Mehmet Fatih Şen, Esen Demirkol Kılıç, Derya Yalçın, "Türkiye Afet Risklerinin Azaltılması Platformuna Genel Bakış", **Ankara Üniversitesi Çevre Bilimleri Dergisi**, C. 10, S. 1, 2023, s. 24-29.

¹⁰⁷ Özlem Altıparmak, **Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesi**, Hukuk, Doğa ve Toplum Vakfı HUDOTO, İzmir, 2024, s. 4.

¹⁰⁸ Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, **On İkinci Kalkınma Planı 2024-2028 Afet Yönetimi**, Özel İhtisas Komisyon Raporu, Ankara, 2023, s. 14.

geliştirmesini zorunlu kılmış ve bireylerin hayati güvenliğini sağlama sorumluluğunu daha kapsamlı bir yaklaşımla ele almalarını sağlamıştır. Böylece, afet yönetimi konusunda daha proaktif bir tutum benimsenerek, koruma mekanizmalarının güçlendirilmesi sağlanmıştır.¹⁰⁹ Bu anlayışla afet gerçekleşmeden önce önlem almak büyük önem taşımaktadır. Birleşmiş Milletler'in Hyogo ve Sendai belgelerinde ülkelerin kendi afet risk azaltma platformlarını kurması önerilmiştir. Hyogo ve Sendai belgeleri diğer uluslararası antlaşmalar ve belgelerle sıkı bir bağlantıya sahiptir. Bu belgeler arasında Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ve Paris İklim Anlaşması bulunmaktadır.

Afet yönetiminin güçlendirilmesi amacıyla adımların hızla atılması gerekmektedir. Afet yönetiminin güçlendirilmesi için kurumsal yapıların yeniden düzenlenmesi, yasal mevzuatın risk odaklı olarak revize edilmesi, yerel yönetimlerin yetkinliğinin artırılması, imar ve şehircilik politikalarının gözden geçirilmesi ile denetim ve sigorta sistemlerinin geliştirilmesi gerekmektedir.¹¹⁰ Halihazırdaki mevzuatın denetim süreçlerinin etkili hale getirilmesi ve idarenin sorumluluğunun netleştirilmesi konusundaki belirsizlikleri nedeniyle yapılacak yeni ve toplu bir düzenleme ile risk azaltma ve mikro bölgeleme çalışmalarını zorunlu kılarak merkezi–yerel idarelerin sorumluluklarını açıkça tanımlanmalıdır. Ayrıca imar, denetim ve sigorta sistemlerini bütüncül ve bağlayıcı şekilde düzenleyerek idarenin hizmet kusuruna dayalı sorumluluğu netleştirilmelidir.

Bu hedefler doğrultusunda kurulan Avrupa Doğal Afetler Eğitim Merkezi (AFEM), EUR-OPA European and Mediterranean Major Hazards Agreement (Avrupa-Akdeniz Büyük Doğal ve Teknolojik Afetler Açık Kısmi Anlaşması) kapsamında faaliyet göstermekte ve afet eğitimi konusunda önemli bir rol üstlenmektedir. AFEM'in eğitim politikası, uzmanlar, kamu yöneticileri, eğitimciler, karar vericiler, ilköğretim düzeyindeki öğrenciler ve genel halk gibi farklı düzeylerdeki paydaşları kapsamaktadır.¹¹¹ Bu yapı sayesinde toplumun çeşitli

¹⁰⁹ Seda Yurtcanlı Duymaz, Mustafa Kahveci, “Olası İstanbul Depremini Beklerken Hazırlıklı Toplum Hedefinin Neresindeyiz?: 2023 Maraş ve Hatay Depremlerinin Ardından”, **Ankara Barosu Dergisi Deprem Özel Sayısı**, C. 1, 2023, s. 345.

¹¹⁰ Ergünay, s.104.

¹¹¹ Serpil Gerdan, “Bir Sosyal Sorumluluk Alanı Olarak Afet Eğitimleri”, **International Journal of Management and Administration**, C. 3, S. 5, Y. 3, 2019, s. 104.

kesimlerinde afet farkındalığının artırılması ve risklere karşı dayanıklılık kapasitesi yüksek toplum yapısının inşa edilmesi hedeflenmektedir.

EUR-OPA, Avrupa Konseyi bünyesinde oluşturulmuş, Avrupa, Güney Akdeniz ve Batı Avrupa ülkeleri arasında, büyük ölçekli doğal ve teknolojik kaynaklı felaketler konusunda devletler arası iş birliğini güçlendirmeye yönelik bir platformdur. Bu anlaşma, afetlerle mücadelede uluslararası düzeyde bilgi paylaşımını teşvik eden, ortak stratejiler geliştiren ve çok taraflı koordinasyon mekanizmaları sunan önemli bir yapıdır. 1987 yılında imzalanan bu anlaşma doğrultusunda, her üye ülkenin kendi sınırları içinde belirlenen görev ve sorumlulukları yerine getirebilmek amacıyla, uzmanlaşmış merkezler ağına entegre olacak şekilde çalışacak birimler oluşturması öngörülmüştür. Türkiye’de bu kapsamda kurulan birim, Avrupa Doğal Afetler Eğitim Merkezi (AFEM) olarak belirlenmiştir. AFEM’in faaliyetleri ise Planlama ve Risk Azaltma Dairesi Başkanlığı tarafından koordine edilmektedir.¹¹²

EUR-OPA, Avrupa ile Güney Akdeniz ülkeleri arasında doğal ve teknolojik afetler konusundaki iş birliğini geliştirmek amacıyla oluşturulmuş bir platformdur. Anlaşmanın kapsamı, özellikle bilgi paylaşımı, önleyici tedbirler, hazırlık çalışmaları, risklerin yönetimi ve afet sonrası incelemeleri içeren afet risklerini azaltmaya yönelik faaliyetleri kapsamaktadır. Bu anlaşmanın temel amacı; doğal ya da insan kaynaklı büyük afetler karşısında önlem alma, zararlardan korunma ve daha iyi hazırlıklı olma konularında üye ülkeler arasındaki iş birliğini güçlendirmek ve bunu çok disiplinli bir yaklaşımla desteklemektir. 1987 yılında Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından hayata geçirilen anlaşma, Avrupa Konseyi’ne üye olmayan ülkelerin de katılımına açık şekilde tasarlanmıştır. Bugüne kadar 22 ülke bu anlaşmaya taraf olmuştur.¹¹³

Özellikle Türkiye gibi afete açık coğrafi bölgelerde yer alan ülkeler, geçmişte yaşadıkları felaketlerden elde ettikleri bilgi birikimini paylaşarak uluslararası iş birliğine katkıda bulunabilmektedir. Afetlerden öğrenilen derslerin aktarılması, yerel ve bölgesel yöneticiler ile teknik uzmanların sürece aktif şekilde katılımını zorunlu

¹¹² T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, **Avrupa Doğal Afetler Eğitim Merkezi (AFEM)**, <https://www.afad.gov.tr/avrupa-dogal-afetler-egitim-merkezi-afem>, (e.t. 10.04.2025).

¹¹³ European and Mediterranean Major Hazards Agreement, **EUR-OPA Brief**, <https://www.coe.int/en/web/europarisks/eur-opa-in-brief>, (e.t. 10.04.2025).

kılmaktadır. Doğal olayların afete dönüşmemesi için yalnızca merkezi yönetimlerin değil; yerel idareciler, sivil toplum kuruluşları ve akademik çevreler de sorumluluk üstlenmelidir.

Ayrıca geleneksel olarak sürdürülen afetle ilgili uygulamalardan elde edilen bilgi, yerel bilgi sistemlerinin değerini ortaya koymaktadır. Bu nedenle bilginin paylaşımı, sürekliliği sağlanmış eğitim politikaları ve bu eğitimin okul öncesi yaşlardan itibaren yaygınlaştırılması, Türkiye gibi afet riski yüksek ülkeler açısından kritik bir öneme sahiptir. Toplumun bilinçlendirilmesi ve eğitilmesi hem zarar azaltımı hem de afete hazırlıklı olma kapasitesinin artırılması açısından vazgeçilmez bir bileşendir.¹¹⁴

On İkinci Kalkınma Planı (2024–2028) kapsamında, afetlere karşı toplumun ve yerleşim yerlerinin dirençliliğini artırmak, can ve mal kayıplarını azaltmak, afet yönetimini etkinleştirmek ve toplumsal farkındalığı yükseltmek temel hedefler olarak belirlenmiştir. Bu hedef doğrultusunda hazırlık aşamasında uygulanacak başlıca politikalar ve tedbirler şunlardır: Afet risklerinin bölgesel önceliklere göre azaltılması, mevzuat ve kurumsal kapasitenin güçlendirilmesi, veri ve iş birliği altyapısının geliştirilmesi, dayanıklı altyapı ve finansal mekanizmaların kurulması, toplumsal farkındalık, Ar-Ge desteği ve dezavantajlı olan engelli, yaşlı, kadın ve çocuklardan oluşan grupların ihtiyaçlarının gözetilmesi hedeflenmektedir.¹¹⁵ Afet yönetimi politikasının temelinde, yalnızca müdahaleye değil, risk azaltma ve toplumsal kapsayıcılığa dayalı bütüncül bir yaklaşım benimsenmelidir.

1.3.4. Afet Anında ve Sonrasında Yapılan Müdahaleler

Afete müdahale aşaması afet sonrasında başlamakta olup olayın büyüklüğüne göre birkaç gün ile birkaç ay sürebilen süreçtir. Arama-kurtarma, ilk yardım, tahliye, halkı bilgilendirme, hasar tespiti ve temel ihtiyaçların dağıtımı gibi acil faaliyetleri kapsamaktadır. Bu aşamanın temel amacı; can kayıplarını en aza indirmek, yaralıları sağlık hizmeti sunmak ve barınma, beslenme gibi temel ihtiyaçları karşılamaktır.

¹¹⁴ Nehir Varol, “Doğal ve Teknolojik Afetler Konusunda Toplumun Bilinçlendirilmesi ve “Afem’in Rolü”, **TMMOB Afet Sempozyumu Bildiriler Kitabı**, Türkiye Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Yayınları, Ankara, 2007, s. 128.

¹¹⁵ T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, **AFAD 2025 Yılı Performans Programı**, Ankara, 2024, s. 17.

Müdahalenin etkili olabilmesi için, afet öncesi hazırlık ve risk azaltma çalışmalarının eksiksiz yapılmış olması gerekir. Ayrıca müdahale sürecinde ulaşım ve iletişimin kesintisiz sağlanması, yardımların koordineli biçimde ulaştırılması ve kamuoyunun doğru bilgilendirilmesi büyük önem taşımaktadır.¹¹⁶ Aynı zamanda haberleşme, ulaşım, geçici barınma ve psikososyal destek gibi hizmetlerin eşgüdüm içinde yürütülmesi sağlanmaktadır.¹¹⁷

Türkiye’de sel ve heyelan afeti sonrası yapılan hasar incelemeleri, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı’nın görevlendirdiği teknik personel ile İnşaat Mühendisleri Odası (İMO) tarafından belirlenen inşaat mühendisleri tarafından yürütülmektedir. Bakanlık, bu süreci internet sitesi ve kamuya yönelik bilgilendirme videolarıyla açıklamaktadır. Hasar tespit çalışmaları, diğer ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de gözle yapılan incelemelere dayanmaktadır. Bu çalışmalarda, binaların taşıyıcı bölümleri olan kolon ve kiriş gibi yapılarla birlikte, taşıyıcı olmayan duvarlar ve kaplama gibi kısımlar da kontrol edilmektedir. İncelemeler sonucunda binalar; hasarsız, az hasarlı, orta hasarlı, ağır hasarlı ve yıkılması gereken olarak sınıflandırılmaktadır. Ağır hasarlı ya da yıkılması gereken binalar kullanılamaz ve kontrollü şekilde yıkılmalıdır. Hasarsız ve az hasarlı binaların kullanımı uygun görülürken, orta hasarlı binalar için dayanıklılık analizi yapılması gerekmektedir. Vatandaşlar, kendi binalarına ait hasar durumunu e-Devlet üzerinden veya bulundukları yerdeki mobil bilgi merkezlerinden öğrenebilmektedirler.¹¹⁸

Federal Acil Durum Yönetim Kurumu (FEMA), sunduğu programlarla kamu tesislerinin onarımı, enkaz kaldırma ve altyapı iyileştirmeleri yapılmaktadır. Örneğin, Amerika’da bir afet meydana geldiğinde, kamuya ait yollar, binalar ve tesisler zarar görmektedir. Federal hükümet, eyalet, bölgesel ve yerel yönetimlere yeniden inşa, uzun vadeli toparlanma ve risk azaltma çalışmaları için mali destek sağlamaktadır. Amerika’da felaket bölgelerindeki küçük işletmelere ve sivil toplum kuruluşlarına, sigortasız fiziksel hasarları karşılamak, ekonomik kayıpları telafi etmek ve gelecekteki afetlere karşı önlem almak amacıyla düşük faizli krediler sağlanmaktadır. Amerika

¹¹⁶ Özcan Sezer, Şevin Tozbey, “Türkiye’de Afet Yönetiminin Merkezi ve Yerel Düzeyde Örgütlenmesi Üzerine Bir Değerlendirme”, *İstanbul Medeniyet Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, C. 8, S. 1, 2023, s. 85-86.

¹¹⁷ Özgür Önder, Murat Yaman, *Afet Yönetimi*, Ekin Yayınevi, Ankara, 2017, s. 15-16.

¹¹⁸ Ateş, s. 147.

Birleşik Devletleri Tarım Bakanlığı, doğal afetlerden etkilenen çiftçilere ve hayvancılık yapanlara çeşitli kalıcı programlarla destek vermektedir. Ürün kayıpları, hayvan ölümleri, meyve ağacı zararları ve arazi onarımları için maddi yardım sağlanmaktadır. Bazı yardımlar için federal afet ilanı gerekirken, bazıları için bu şart aranmamaktadır. Afet sonrası Amerika’da gıda yardımı, geçici beslenme desteği ve işsiz kalan bireylere yönelik işsizlik yardımları sağlanmaktadır. Kısa vadeli gıda yardımı, yetkili süpermarketlerde kullanılabilen elektronik kartlarla verilmektedir. Yardımlar, Kızıl Haç ve diğer gönüllü kuruluşlarla iş birliği içinde yürütülmektedir.¹¹⁹

Afet anında ve sonrasında yapılan müdahalelere başka bir örnek verecek olursak, Japonya’da meydana gelen depremler ve tsunami sonrası yapılan gözlemsel incelemelerde, taşıyıcı elemanlardaki hasar seviyesi ve etkilenen parça sayısı belirlenmektedir.¹²⁰ 2011 Tsunamisi sonrasında Japonya, mevcut tsunami önlemlerini yeniden değerlendirmiştir. Yapısal önlemler arasında kıyı yapılarının yeniden inşası ve kot yükseltme çalışmaları yer almaktadır. Yapısal olmayan önlemler ise sayısal modelleme ve uyarı sistemleriyle güçlendirilmektedir. Beş yıl gibi kısa sürede 2000 kilometrelik kıyı şeridi boyunca bu önlemler ayrıntılı biçimde uygulanmaktadır. Kamaishi ve Ofunato’daki dalgakıranlar gibi bazı yapılar yıkılmış, yeni yapılarda direnç ön plana çıkarılmaktadır. 2011 sonrası kıyı tahkimatları “nebaritsuyoi” (dirençli) yapılar olarak tasarlanmaktadır.¹²¹ Japonya, tsunami ve sel afetlerinde yapısal ve yapısal olmayan önlemleri entegre biçimde uygulayarak afet risklerini bütüncül bir yaklaşımla yönetmektedir. Afete karşı dirençli yapıların tasarımında yalnızca yüksekliğe değil, akış kuvvetine karşı dirence de öncelik verilmektedir.

Ülkemiz açısından değerlendirdiğimizde, afet sonrasında idare tarafından yapılan yardımların hukuki alt yapısını sağlamlaştırmak adına 6 Şubat depremlerinin ardından 21 Mart 2023’te kurulan Afet Yeniden İmar Fonu, afet bölgelerinde onarım ve yeniden yapılandırma faaliyetlerini finanse etmek amacıyla Hazine ve Maliye Bakanlığı’na bağlı olarak oluşturulduğu görülmektedir. Kamu tüzel kişiliğine sahip

¹¹⁹ Vera Brusentev, Wayne Vroman, **Disasters in the United States Frequency, Costs, and Compensation**, W.E. Upjohn Institute, 2017, s. 59-61.

¹²⁰ Tahir Ateş, Lale Karataş, “6 Şubat 2023 Depreminden Sonra Hasar Tespit Çalışmalarında İzlenen Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, **Kahramanmaraş Merkezli Depremler Sonrası için Akademik Öneriler**, s. 148, <https://www.ceeol.com/search/chapter-detail?id=1172123>, (e.t. 20.04.2025).

¹²¹ Hasan Gökhan Güler, “Tsunami Afeti Sonrası Yapısal ve Yapısal Olmayan Önlemler ve Farkındalık Çalışmaları: Japonya Örneği”, **Teknik Dergi**, C. 29, S. 5, 2018, s. 8610.

olan fon, afet sonrası iyileştirme sürecini hızlandırmayı hedeflemekte ve fonun yönetimi, ilgili bakanlıkların ve Strateji-Bütçe Başkanlığının temsil edildiği bir kurul aracılığıyla yürütülmektedir.¹²² Afet sonrası yeniden yapılanma için oluşturulan bu fon, devletin kamu hukukundan doğan sosyal yükümlülüklerini kurumsal ve mali bir yapı üzerinden yerine getirme arayışını göstermektedir.

1.4. Ülkemizde Afet Yönetiminin Hukuki Altyapısı

Afetler yalnızca doğal ve toplumsal bir olgu değil, aynı zamanda hukuksal boyutları da bulunan olaylardır. Bu nedenle afet yönetimine ilişkin alınan kararların hukukiliği ve yerindeliği her zaman tartışma konusu olmuştur. Bu kapsamda yardım dağıtım süreçlerinin siyasi aktörlerin çıkar çatışmalarına göre şekillendiği; uluslararası yardımların dış politika aracı olarak kullanılmakta olduğu ve yerel bürokrasi-siyaset ilişkilerinin adaletsizliğin kaynağını oluşturmakta olduğu ileri sürülmektedir. Hindistan'daki 1977 Andhra Kasırgası örneğinde, bakanların kendi bölgelerine öncelik tanımakta olduğu, merkez ve eyalet yönetimleri arasında gerginliklerin artmakta olduğu ve sivil toplum kuruluşlarının siyasallaşmakta olduğu tespit edilmekte ve kaynakların eşit ve şeffaf bir şekilde yönetilebilmesi amacıyla bağımsız ve tarafsız afet yönetim mekanizmalarının kurulması önerilmektedir.¹²³ Ancak etkin bir afet yönetiminin sağlanması, yalnızca kurumsal yapılanmalarla değil, bu yapıları yönlendiren hukuki düzenlemelerle doğrudan ilgilidir. Zira mevzuat ile afete ilişkin olarak kurumlar arası görev ve yetki dağılımını netleştirilerek olası yetki çatışmaları önlenmekte ve müdahale sürecinde aksaklık yaşanmasının önüne geçilmektedir. Bu doğrultuda çalışmanın bu kısmında, ülkemizde afet yönetimine ilişkin temel mevzuat incelenerek konunun hukuki altyapısı ele alınmıştır.

1.4.1. Anayasa

İdarenin, gerçekleştirdiği idari eylem ve işlemler sonucu ortaya çıkan zararlardan sorumlu tutulmasının anayasal kaynağı, 1982 Anayasası'nın 125'inci maddesidir. Bu hükme göre idare, kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı

¹²² RG:02.02.2024/ 32448.

¹²³ B.P.C. Bose, "The Politics Of Disasters", *The Indian Journal of Political Science*, C. 55, S. 2, 1994, s. 119-121.

gidermekle yükümlüdür. İdarenin bireylere verdiği zararları tazmin etme yükümlülüğü, aynı zamanda sosyal devlet ilkesinin bir gereğidir.¹²⁴

İdarenin sorumluluğuna gidilebilmesi için; idarenin bir fiilde bulunması, bu fiil neticesinde bir zararın meydana gelmesi ve fiil ile zarar arasında illiyet bağının kurulmasının mümkün olması gerekmektedir. Söz konusu fiilin sadece varlığı yeterli olmayıp, idareye isnat edilebilir nitelikte olması da şarttır. Meydana gelen zarar meşru, kesin ve fiilen gerçekleşmiş olmalıdır.¹²⁵

Her ne kadar 1982 Anayasası'nın 125'inci maddesi, idarenin kendi eylem ve işlemlerinden kaynaklanan zararları tazmin etmekle yükümlü olduğunu belirtse de anayasa idarenin sorumluluğunun hangi koşullarda doğacağına ilişkin ayrıntılı bir düzenleme getirmemiştir. Aynı şekilde 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu, idareye karşı açılacak dava türlerini ve dava sürecine ilişkin usulleri belirlemiş olsa da idarenin sorumluluğuna dair şartlara yer vermemiştir. Bu alanda normatif bir düzenlemenin bulunmaması nedeniyle, idarenin mali sorumluluğuna ilişkin esaslar anayasal ilkeler çerçevesinde, doktrin ve yargı kararları yoluyla belirlenip geliştirilmiştir.¹²⁶

1982 Anayasası'nın 5'inci maddesine göre devletin vatandaşlara karşı sorumlulukları belirlenmiştir. Devletin başlıca amaç ve görevleri, Türk milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak; kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve özgürlüklerini, Anayasa ve kanunlarla belirlenen sınırlar içinde özgürce kullanmasını güven altına almak; hukuk devleti ilkesi içinde milletin istiklâlini ve Cumhuriyet'i muhafaza etmektir. Bu maddeye göre, afetlerin önlenmesi, etkilerinin azaltılması ve zarar gören bireylerin korunması, devletin anayasal düzeyde tanımlanan kamu düzenini sağlama ve refahı gözetme yükümlülüğü kapsamındadır.

1982 Anayasası'nın 17'nci maddesine göre kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı, bireyin yaşam hakkı ile beden bütünlüğünü koruyan temel bir anayasal bir güvencedir. Yaşam hakkı başta olmak üzere, işkence yasağı ve insan onuruna saygı

¹²⁴ Gürsel, s. 331.

¹²⁵ Ramazan Çağlayan, **İdare Hukuku Dersleri**, bs. 5, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017, s. 676.

¹²⁶ Şenel Sarsıkoğlu, "İdarenin Mali Sorumluluğu Açısından Zarar Kavramı", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 65, S. 4, 2016, s. 2391.

ilkesi bu maddede açıkça vurgulanmaktadır. Bu madde değerlendirildiğinde, afet anında veya sonrasında bireyin yaşam hakkının ihlali, devletin müdahale ve koruma yükümlülüğünün yerine getirilmemesi durumunda hizmet kusuru kapsamında kamu hukuku sorumluluğunun doğduğu görülmektedir.

1982 Anayasası'nın 56'ncı maddesine göre herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Çevrenin iyileştirilmesi, çevre sağlığının korunması ve çevre kirliliğinin önlenmesi hem devletin hem de vatandaşların sorumluluğundadır. Bu madde bağlamında vatandaşların sağlıklı ve temiz bir çevrede yaşamasının sağlanması amacıyla, enkazların kaldırılması, bozulan altyapının, temiz ve kirli su ayrımının yapılması, bozulan yolların bakımı, sel sebebiyle taşınan çamurların temizlenmesi gerçekleştirilmektedir. Afet sonrası çevre kirliliğinin giderilmemesi ya da altyapının onarılmaması, kamu gücünü kullanan idarenin çevre hakkına ilişkin pozitif yükümlülüklerini ihlal ettiği anlamına gelmektedir.

1982 Anayasası'nın 57'nci maddesi konut hakkına ilişkin düzenlemeyi içermektedir. Bu maddeye göre, "Devlet, şehirlerin özelliklerini ve çevre koşullarını dikkate alan bir planlama doğrultusunda konut ihtiyacını karşılayacak önlemleri alır ve toplu konut girişimlerini destekler." Konut hakkı, ekonomik ve sosyal haklar arasında yer almakta olup, devletin herkese uygun ve yaşanabilir konut sağlama yükümlülüğünü içerir. Bu hak, üçüncü nesil insan haklarındandır ve devlete pozitif yükümlülükler yüklemektedir. Madde kapsamına aykırı olarak afet mağdurlarına uygun, güvenli ve planlı konut temin edilmemesi, idarenin sosyal devlet ilkesine ve konut hakkına ilişkin kamu hukukundan kaynaklanan pozitif yükümlülüklerine aykırılık teşkil etmektedir. Örneğin, Kastamonu ili Bozkurt ilçesinde 2021 yılında meydana gelen sel felaketinde zarar gören bodrum katlarda bulunan ev ve iş yerleri, devlet tarafından kamulaştırılmış, hak sahiplerine TOKİ aracılığıyla yeni konutlar tahsis edilmiştir. Süreç noter huzurunda gerçekleştirilen kura yöntemiyle yürütülmüş ve idare, afetzedelere yaşanabilir, güvenli konutlar sağlama yükümlülüğünü yerine getirmiştir. Bu uygulama, 1982 Anayasası'nın 56'ncı ve 57'nci maddelerinde düzenlenen sağlıklı çevrede yaşama ve konut hakkı çerçevesinde devletin pozitif yükümlülüklerini yerine getirdiğini göstermektedir. Aynı zamanda idarenin sosyal devlet ilkesine uygun şekilde afet sonrası yeniden yerleşim sorumluluğunu üstlendiği

kamu hukuku açısından örnek bir uygulamadır.¹²⁷ Sel afetinde olduğu gibi benzer şekilde deprem bölgesinde yürütülen çalışmalar kapsamında “geçici konaklama alanı” adı altında konteyner kentlerde kapsamlı barınma hizmeti sunulmaktadır. Bu alanlarda vatandaşların temel ihtiyaçlarına yönelik sıcak yemek, tuvalet, duş, sağlık, eğitim ve sosyal destek hizmetleri sağlanmaktadır.¹²⁸ 2000 yılından sonra kentlerin yapısında konut alanları belirleyici hale gelmektedir. TOKİ’nin dönüştürdüğü alanlar yalnızca konut alanlarını değil, ekonomik faaliyetleri ve sosyal yapıları da etkilemektedir. 6 Şubat 2023’te meydana gelen Kahramanmaraş merkezli depremler sonrasında TOKİ tarafından inşa edilmeye başlanan afet konutları, kurumun afet sonrası yeniden yapılanmadaki rolünü güçlendirmekte ve konut politikalarının kent makroformu üzerindeki etkisini açıkça ortaya koymaktadır.

1.4.2. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

Doğal afetler bağlamında devletin önleyici ve koruyucu yükümlülükleri, Anayasa ve AİHS hükümleriyle güvence altına alınmıştır. Anayasa’nın 5’inci ve 17’nci maddeleri ile AİHS’nin 2’nci maddesi, bireyin yaşam hakkını koruma sorumluluğunu devlete yüklemektedir. Yaşam hakkı, sadece müdahale etmeme değil, aynı zamanda koruma ve etkin soruşturma yükümlülüklerini de içerir. Afet öncesi ve sonrası gerekli tedbirlerin alınmaması durumunda, devletin pozitif yükümlülüklerini ihlal ettiği kabul edilebilir.¹²⁹ Devlet, öngörülebilir afetlerde gerekli önleyici tedbirleri almadığında yaşam hakkını ihlal etmiş sayılmaktadır. Afet yönetiminde can güvenliğini sağlamak, kamu hukuku kapsamında pozitif yükümlülüktür. İdarenin ihmali sonucu meydana gelen ölümler, idarenin hizmet kusuruna dayalı tazmin sorumluluğunu doğurmaktadır.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 13’üncü maddesine göre; sözleşme ile koruma altına alınan hak ve özgürlükleri ihlal edilen herkes, ihlalin devlet makamları tarafından yapılmış olmasına bakılmaksızın, kendi ülkesindeki bir yetkili merci

¹²⁷ T.C. İçişleri Bakanlığı, **Bozkurt’ta Bodrum Kattaki Ev ve Dükkanları Selden Zarar Gören 46 Kişiye Yeni Evleri Verildi**, <https://www.icisleri.gov.tr>, (e.t. 04.08.2025).

¹²⁸ T.C. İçişleri Bakanlığı, **Deprem Bölgelerinde 345 Çadır Kent ve 305 Konteyner Kent Kuruldu**, <https://www.icisleri.gov.tr/>, (e.t. 16.05.2025).

¹²⁹ Mehmet Emin Akgül, “Doğal Afet Öncesi İdarenin Olumsuz Eylemleri Nedeniyle Sorumluluğu - 4708 Sayılı Kanun Kapsamında İdarenin Bir Sorumluluğu Var mıdır?”, **Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 9, S. 1, 2023, s. 85.

önünde etkili bir başvuru hakkına sahip olmalıdır. Afet mağdurları idarenin ihmali nedeniyle uğradıkları zararlar için etkili iç hukuk yollarına sahip olmalıdır. Yargıya erişim hakkının sağlanmaması ya da etkisiz kalması bu maddenin ihlali anlamına gelmektedir. Kamu hukukunda bu madde, idari sorumluluk sisteminin işlerliğini ölçen temel kriterdir.

AİHS Ek 1 No'lu Protokol'ün 1'inci maddesi hem kişilerin mülkiyet haklarını korumakta hem de devletin, kamu yararı gerekçesiyle mülkiyete müdahale etmesi durumunda bunun yasal çerçevede ve adil bir tazminat karşılığında yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Afetlerde mülkiyetin korunamaması veya kamulaştırmanın keyfi yürütülmesi bu hakkın ihlal edilmesine neden olabilmektedir. Bu durumun önlenmesi adına, devletin afet sonrası mülke müdahalesi ancak kamu yararı ve orantılılık ilkesine uygun olmalıdır. Zarar tazmin edilmediğinde, mülkiyet hakkı kamu hukuku açısından ihlal edilmiş sayılır. Doğal afetlerin, devlet tarafından yürütülen faaliyetler nedeniyle daha da ağırlaşması veya devletin herhangi bir faaliyetiyle bağlantısız olarak meydana gelmesi durumunda devlet sorumlu tutulur. Felaketlerin yol açabileceği zarar ve kayıpları azaltmaya yönelik çalışmalar; planlama, güvenlik ile ilgili mevzuatın uygulanması, eğitim faaliyetleri, erken uyarı sistemlerinin kurulması, afet sırasında ve sonrasında yapılan tahliye, sağlık ve danışmanlık hizmetleri ile yeniden inşa gibi çeşitli uygulamaları içermektedir.

AİHS'nin 8'inci maddesi, bireyin özel hayatı ve aile hayatına saygıyı güvence altına almaktadır. Ek olarak, Anayasa'nın 57'nci maddesinde düzenlenen konut hakkı kapsamında devlete, afet mağdurlarına güvenli ve yaşanabilir konut sağlama yükümlülüğü yüklemektedir. Bu hükümler, afet sonrası devletin yaşam koşullarını ihmal etmemesini, barınma alanlarını insan onuruna uygun hâle getirmesini zorunlu kılmaktadır. Yetersiz müdahale, ihmal ya da gecikme; bu hakların ihlali anlamına gelmektedir. Devletin hem önleyici hem de iyileştirici barınma politikaları geliştirmesi zorunludur. Aksi hâlde idari sorumluluk ve insan hakları ihlali doğabilmektedir. Afet yönetim sisteminin temel amacı, afet sonrası ortaya çıkan doğrudan ve dolaylı olumsuz etkileri ortadan kaldırmaktır. Toplumsal yaşamı aksatan afetlere karşı en etkili yaklaşım, normale dönüşü en hızlı sağlayan sistemdir. Entegre afet yönetimi anlayışı, afetleri yalnızca müdahale süreciyle değil, aynı zamanda öncesi ve sonrasını da kapsayacak şekilde bütüncül bir perspektifle ele almaktadır. Bu çerçevede, afet

yönetimi tüm siyasi ve sivil aktörlerin sorumluluğunu gerektiren, disiplinlerarası bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır.¹³⁰

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8'inci maddesi kapsamında verdiği bazı kararlarla, devletin bu konudaki pozitif yükümlülüğüne sınırlı da olsa vurgu yapmaktadır.¹³¹ Devletin pozitif yükümlülüğüne örnek olarak, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Boudaïeva ve diğerleri kararında, Rusya'da 2000 yılında meydana gelen sel afeti nedeniyle oluşan çamur akımlarına karşı Rus yetkililerin yeterli önlem almamasını ve afet sonrası etkin soruşturma yürütmemesini AİHS madde 2'nin ihlali olarak değerlendirmiştir. Yetkililerin koruma tesislerinin bakımını yapmaması ve alarm sistemi kurmaması yaşam hakkını ihlal etmiştir.¹³²

Devletin sorumluluk alanı içerisinde temel hak ve özgürlüklerin yatay etkisinin sağlanması yer almaktadır. Yatay etki, kişilerin birbirleriyle olan ilişkilerinde, devletin bireyleri başkalarının hak ihlallerine karşı koruma yükümlülüğünü ifade eder. Bu ihlaller güç dengesizliğine dayalı olup kadın, çocuk, engelli gibi gruplara yönelik ayrımcılık ve şiddet şeklinde ortaya çıkmaktadır. Devlet, bu tür ihlaller karşısında hareketsiz kalamaz; önleyici tedbir almakla yükümlüdür.¹³³ Bu bağlamda, devletin afetler karşısında yürüttüğü müdahale ve iyileştirme çalışmaları, yalnızca fiziksel zararların giderilmesiyle sınırlı kalmayıp, aynı zamanda toplumun savunmasız kesimlerini korumayı da hedeflemektedir.

1.4.3. 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Nedeniyle Alınacak Tedbirler ve Yapılacak Yardımlara Dair Kanun

7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Nedeniyle Alınacak Tedbirler ve Yapılacak Yardımlara Dair Kanun¹³⁴ madde 1 uyarınca, sel, heyelan, deprem, yangın,

¹³⁰ Özkan Leblebici, "Afetlerde Kamu Yönetiminin Rolü ve Toplum Temelli Afet Yönetimine Doğru", **Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, S. 2, Y. 7, 2014, s. 474.

¹³¹ Pınar Yaşar Şatıroğlu, "Doğal Afetlerde Hak Sahipliği Kavramının Danıştay Kararları Işığında Açıklanması ve İdarenin Kusur Sorumluluğu Açısından Kavramın Değerlendirilmesi", **Ankara Barosu Dergisi Özel Sayısı**, C. 81, s. 248; 30.04.2019 tarihli Case of Aksis and Others v. Turkey kararı, <https://hudoc.echr.coe.int/>, (e.t. 18.05.2025).

¹³² AİHM, Boudaïeva ve diğerleri, Başvuru No: 15339/02, <https://www.anayasa.gov.tr/tr/kararlar-bilgi-bankasi>, (e.t. 04.08.2025).

¹³³ Reyhan Sunay, "İnsan Haklarının Yatay Etkisi ve Devletin Sorumluluğu", **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 23, S. 1, 2015, s. 46-47.

¹³⁴ RG:25.05.1959/10213.

kaya düşmesi ve çığ gibi afetler sonucunda kamuya ait tesislerin veya yapıların ciddi şekilde zarar görmesi ya da zarar görme ihtimalinin bulunması hâlinde, bu bölgelerde uygulanacak tedbirler ve sağlanacak destekler bu kanun çerçevesinde yerine getirilmektedir. Afetin toplumsal yaşam üzerindeki etkisi; yıkılan ya da hasar alan bina sayısı, sosyal ve ekonomik düzen üzerindeki yansımaları ile kamuoyunda oluşturduğu etki gibi unsurlar dikkate alınarak tespit edilmektedir. Afetin genel hayatı etkileyip etkilemediğine ise ilgili yönetmelik hükümleri doğrultusunda yetkili bakanlık karar vermektedir. Afet gerçekleştiğinde gerekli acil tedbirleri almakla yetkili merci, afetin olduğu yerdeki validir.

1.4.4. Taşkın Sulara ve Su Baskınlarına Karşı Korunma Kanunu

Taşkın Sulara ve Su Baskınlarına Karşı Korunma Kanunu¹³⁵ uyarınca taşkın riski bulunan akarsu, kapalı su veya nehir taşkın alanlarının sınırları Cumhurbaşkanlığı kararıyla belirlenip ilan edilmektedir. Bu bölgelerde suyun akışını engelleyen bina, tesis, ağaç, fidan, bent, savak, değirmen veya sulama kanalları için özel hükümler uygulanmaktadır. Bina ve yapılar kamulaştırma esaslarına göre işlem görmekte, arsaları veya bitişik arazilerinden malikleri yararlanabiliyorsa bu değerler bedelden düşülerek geri bırakılmaktadır. Fidan, ağaç, bağ ve önemli bentlerin değerleri belediye veya il encümenince seçilen bilirkişilerce tespit edilmekte, bedelleri peşin ödenerek kaldırılmakta veya yıkılmaktadır. Bu bedellere karşı beş gün içinde il idare kuruluna itiraz edilebilmekte, ancak itiraz işlemi uygulamayı durdurmamaktadır. Mal sahipleri talep ettiğinde, kaldırılacak unsurların başka yere nakli için süre tanınmakta ve bu durumda taşınan kısımların bedeli toplamdan düşülmektedir. Eğer kaldırılan ağaç veya bağların bulunduğu arazi kullanılmaz hale gelirse, bu alan da kamulaştırma yoluyla işlem görmektedir.

1.4.5. 6305 sayılı Afet Sigortaları Kanunu

6305 sayılı Afet Sigortaları Kanunu¹³⁶ 1'inci maddesine göre bu kanunun amacı, binalarda doğal afet nedeniyle oluşabilecek maddi zararların karşılanması için yaptırılacak zorunlu deprem sigortası ile sigorta şirketleri tarafından teminat

¹³⁵ RG:21.01.1943/5310.

¹³⁶ RG:18.05.2012/28296.

sağlanamayan veya teminat verilmesinin güç olduğu çeşitli afet ve riskler sonucu ortaya çıkabilecek maddi ve bedensel zararların karşılanabilmesi için sunulacak sigorta ve reasürans teminatlarına ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

6305 sayılı Afet Sigortaları Kanunu'nun 7'nci maddesinin 2'nci fıkrasında sigorta şirketlerinin teminat sağlayamaması durumunda; sel, toprak kayması, deprem, fırtına, dolu, don, çığ düşmesi ve benzeri doğal afetler ile diğer özel nitelikli riskler için kamu yararı gözetilerek, sigortacılık prensiplerine uygun şekilde Kurum tarafından sigorta veya reasürans teminatı sağlanabileceği düzenlenmiştir. Kurumun hangi teminatları vereceği konusu Cumhurbaşkanı tarafından karara bağlanmaktadır. Riskli alanlarda yapılacak yapıların tespiti, dönüştürülmesi ve tahliyesine ilişkin esaslar düzenlenmektedir.

1.4.6. 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun

6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun¹³⁷ afet riski altındaki alanlar ile riskli yapıların bulunduğu arsa ve arazilerde, can ve mal kaybını önlemek amacıyla sağlıklı ve güvenli yaşam alanları oluşturmayı amaçlamaktadır. Kanun, riskli alanların tespitine yönelik yetkiyi doğrudan Cumhurbaşkanı'na vermektedir. Bu yetki, zemin yapısı veya yapılaşma sebebiyle can ve mal kaybı riski taşıyan alanları içermektedir. Cumhurbaşkanlığı, 2018 öncesinde Bakanlar Kurulu'na ait olan bu yetkiyi üstlenmiş ve afet bölgelerini belirleme sürecinde temel otorite olmaktadır.¹³⁸

Kanun kapsamında kentsel dönüşüm uygulamalarının yapılacağı alanlardaki tüm yetki, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığına devredilmiştir. Kanunun 6'ncı maddesinin 12'nci fıkrasında, Bakanlığın bu Kanun'da belirtilen görev ve işlemlerle ilgili olarak TOKİ'ye veya ilgili idareye yetki aktarabileceği ve hangi işlemlerin kim tarafından yürütüleceğini belirleme yetkisine sahip olduğu ifade edilmiştir. Özellikle risk taşıyan bölgelerde dönüşüm çalışmaları ve gerekli projelerin hayata geçirilmesi amacıyla, büyükşehir belediyeleri ile il ve ilçe belediyeleri

¹³⁷ RG:31.05.2012/28309.

¹³⁸ RG:31.05.2012/28309.

Bakanlıktan yetki talep edebilmektedir. TOKİ ve hak sahipleri bu yetkiyi talep ederek görevlendirilebilmektedir.¹³⁹

1.4.7. Yangın, Yersarsıntısı, Seylap veya Heyelan Sebebiyle Mahkeme ve Adliye Dairelerinde Ziyaa Uğrayan Dosyalar Hakkında Yapılacak Muamelelere Dair Kanun¹⁴⁰

4473 sayılı Yangın, Yersarsıntısı, Seylap veya Heyelan Sebebiyle Mahkeme ve Adliye Dairelerinde Ziyaa Uğrayan Dosyalar Hakkında Yapılacak Muamelelere Dair Kanun'un 1'inci maddesinde yangın, yersarsıntısı, seylap veya heyelan sebebiyle mahkeme ve adliye dairelerinde ziyaa uğrayan dosyaların yenilenmesi bu kanun hükümleri dairesinde yapılacağı düzenlenmiştir. Kanun maddesi değerlendirildiğinde; yangın, yer sarsıntısı, sel veya heyelan nedeniyle adliye arşivlerinde ziya uğrayan dosyaların yeniden oluşturulmasına ilişkin kanun, bireylerin mahkemeye erişim hakkının korunması açısından önemine vurgu yapıldığı anlaşılmaktadır. Zira bu düzenleme, afet nedeniyle kaybolan yargılamaların devamını mümkün kılarak, adil yargılanma hakkının gerçekleşmesine hizmet etmektedir.

1.4.8. Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi¹⁴¹

Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 263/A maddesinde Güvenlik ve Acil Durumlar Koordinasyon Merkezi (GAMER) düzenlenmiştir. Güvenlik ve Acil Durumlar Koordinasyon Merkezi, kamu düzeni ve güvenliğini sağlamak amacıyla doğa, insan ve teknoloji kaynaklı acil durumlarda ilgili tüm kurumlar arasında koordinasyonu sağlamaktadır. Acil durumların öncesinde, sırasında ve sonrasında yapılması gereken planlama ve uygulama tedbirlerini alma yetkisi bulunmaktadır. Sivil savunma ve seferberlik hizmetlerini Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı adına yürütmekle yükümlüdür. Merkezin çalışma usul ve esasları Bakanlık tarafından çıkarılacak yönetmelikle belirlenmektedir. Bu yapı, afet

¹³⁹ Muhammet Sönmez, **Kentsel Dönüşüm Hukuku (Teorik ve Uygulamalı Bir Anlatım)**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020, s. 426.

¹⁴⁰ RG:21.04.1943/5461.

¹⁴¹ RG:10.7.2018/30474.

ve acil durumlarda güvenlik odaklı bütünleşik yönetim ve koordinasyon işlevi görmektedir.

İçişleri Bakanlığı Güvenlik ve Acil Durumlar Koordinasyon Merkezi Yönergesi'nin 17'nci maddesi uyarınca İl Güvenlik ve Acil Durumlar Koordinasyon Merkezi, kesintisiz ve 7/24 esasına göre faaliyet göstermektedir. Olağan durumlarda çekirdek kadro ile çalışılmakta, güvenlik kaynaklı acil durumlarda valinin talimatıyla tam kadro faaliyete geçilmektedir. Kaymakamlık, emniyet, jandarma, sahil güvenlik ve 112 Acil Çağrı Merkezleri ile entegre bir şekilde bilgi ve veri akışı sağlanmaktadır. Güvenlik ve acil durumlarda kamu ve özel sektörün haberleşme sistemleri valinin emriyle GAMER sistemlerine entegre edilmektedir. Olaylar anlık olarak GAMER'e bildirilmekte, değerlendirme sonrası üst makamlara hızlıca raporlanmakta ve emirler ivedilikle ilgili birimlere iletilmektedir.

1.4.9. Yönetmelikler

Afet ve acil durum yönetimi, çok boyutlu ve kapsamlı bir alan olup, bu konuda çıkarılmış yönetmelik ve düzenlemelerin sayısı oldukça fazladır. Bu belgelerin tümünü tek bir çerçevede incelemek mümkün olmasa da uygulama ve politika açısından öne çıkan bazı düzenlemeler üzerinde durmak anlamlıdır. Yönetmeliklerde, selin doğal bir afet türü olduğu kabul edilmiş olduğu tespit edilmiştir. Yönetmelikler ile afetlerin etkilerini azaltmak, zarar gören kişi ve kurumlara yardım sağlamak ve bilimsel araştırmalarla risk yönetimini geliştirmek hedeflenmektedir.

Taşkın Yönetim Planlarının Hazırlanması, Uygulanması ve İzlenmesi Hakkında Yönetmelik¹⁴² madde 1'de taşkın risklerinin tespiti ile taşkın yönetim planlarının hazırlanmasına dair usul ve esasları düzenlenmiştir. Taşkın yönetim planları Orman ve Su İşleri Bakanlığının belirlediği tüm nehir havzaları için uygulanmaktadır.

Afet ve Acil Durum Müdahale Hizmetleri Yönetmeliğinin¹⁴³ 24'üncü maddesinin 10'uncu fıkrasında Afet ve acil durumlar dolayısıyla hizmete girecek geçici barınma merkezlerine içme suyu getirilmesi, kanalizasyon, bağlantı yolları ve

¹⁴² RG:12.05.2016/29710.

¹⁴³ RG:24.02.2022/31760.

elektrik tesisleri yapılması, bu yeri tehdit eden dere ve sel yataklarının ıslahı gibi işlerin, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı ve valinin talebi üzerine ilgili bakanlıklar ile kurum ve kuruluşlarca öncelikle yapılacağı düzenlenmiştir.

Afetlerin Genel Hayata Etkililiğine İlişkin Temel Kurallar Hakkında Yönetmelik¹⁴⁴, 7269 sayılı Afetler Kanunu'nun ilgili hükmüne dayanılarak hazırlanmış olup, meydana gelen ya da gerçekleşme olasılığı bulunan afetlerin toplumsal yaşam üzerinde etkili sayılmasına ilişkin temel ölçütleri belirlemektedir. Bu çerçevede, yerleşim alanlarında konut veya yapıların belirli oranlarda yıkılması ya da oturulamayacak derecede ağır hasar görmesi, nüfus büyüklüğüne göre değişen eşiklerle değerlendirilir. Bunun yanında, ağır yaralanmaların veya can kayıplarının yaşanması, tarım ürünlerinin en az üçte birinin zarar görmesi, hayvan varlığının telef olması, kamu hizmeti tesislerinin (yol, su, elektrik, kanalizasyon vb.) çalışamaz hale gelmesi, ulaşım imkânlarının kısıtlanması ve inşaat mevsiminin kısa sürmesi gibi hususlar da afetin genel hayatı etkilediği kabul edilen durumlar arasında yer almaktadır. Tüm bu esaslar doğrultusunda, afetin genel hayata etkili olup olmadığına karar verme yetkisi Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığına aittir.

Tabii Afetlerden Zarar Gören Çiftçilere Yapılacak Yardımlar Hakkında Yönetmelikte¹⁴⁵ amaç madde 1'e göre, sel, deprem, toprak kayması, fırtına, taşkın, yangın, don, dolu, kuraklık, haşere ve hastalık gibi etkenler nedeniyle tarımsal ürünleri, üretim araçlarını ve tesisleri zarar gören veya yok olan, dolayısıyla üretim ve çalışma kapasitesi önemli ölçüde azalan çiftçilere, çiftçiler tarafından kurulan tarımsal amaçlı kooperatiflere, devletin sağlaması gereken yardımların usul ve esaslarını düzenlenmesi olarak belirtilmiştir.

Karadeniz Teknik Üniversitesi Heyelan Uygulama ve Araştırma Merkezi Yönetmeliği¹⁴⁶ ilgili mevzuat hükümleri kapsamında merkezin ilgili bölümlerinin, doğa kaynaklı afetlerle (heyelan, sel, taşkın, çığ, kaya düşmesi vb.) ilgili bilimsel araştırma ve uygulamalar yapmasını; kamu kurumları, belediyeler ve özel kuruluşlarla iş birliğini koordine etmekte ve kamuoyunu bilgilendirip bilinçlendirmesini amaçlamaktadır.

---

¹⁴⁴ RG:21.09.1968/13007.

¹⁴⁵ RG:27.08.2006/26272.

¹⁴⁶ RG:15.12.2019/30979.

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Heyelan Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Yönetmeliği¹⁴⁷ ile merkezin amacı, Doğu Karadeniz Bölgesi'nde özellikle Rize'de görülen heyelan, kaya düşmesi, çığ ve taşkın (sel) gibi afetlerle ilgili bilimsel araştırma ve uygulamalar yapmak, kamuoyunu bilgilendirip bilinçlendirmek ve üniversite ile kamu, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği içinde çalışmalar yürütmek olarak düzenlenmiştir.¹⁴⁸

1.4.10. Genelgeler

Dere yataklarının korunması ve taşkın risklerinin azaltılması hem can güvenliği hem de çevresel sürdürülebilirlik açısından büyük önem taşımaktadır; bu nedenle Dere Yatakları ve Taşkınlar Konusu ile İlgili 2006/27 Sayılı Genelge¹⁴⁹ ile bazı temel prensiplere uyulması öngörülmüş ve ilgili kurumlarca uygulanacak esaslar belirlenmiştir. Dere yataklarının korunması ve taşkın risklerinin azaltılması amacıyla bazı temel prensiplere uyulması büyük önem taşımaktadır. Bu minvalde, başta DSİ olmak üzere ilgili tüm kurum ve kuruluşlar tarafından belirlenen esaslar aşağıda açıklanmaktadır:

- Dere yataklarının üzeri, zaruri haller dışında kesinlikle kapatılmamalıdır. Bu tür uygulamalar yalnızca DSİ'nin izni alınarak ve zorunluluk hâlinde gerçekleştirilebilmektedir. Böylece taşkın riskinin artması önlenmektedir.
- İmar planlarının hazırlanması sürecinde DSİ'nin önerdiği tedbir ve tavsiyelere titizlikle uyulması gerekmektedir. Dere yatakları, imar planlarında “dere” olarak tanımlanmakta ve bu alanlarda yapılaşmaya izin verilmemektedir. Bu sayede su yollarının doğal akışı korunmaktadır.
- Dere yatakları üzerine inşa edilmesi planlanan köprü, menfez gibi sanat yapıları ile enerji nakil hattı, içme suyu ve kanalizasyon hattı gibi altyapı tesisleri için ilgili DSİ'den görüş alınması gerekmektedir. Bu görüş

¹⁴⁷ RG: 06.04.2021/31446.

¹⁴⁸ Yönetmelik başlıklarında sadece “heyelan” başlığına yer verilmesine rağmen, heyelan ve sel birbirlerinden bağımsız düşünülmemektedir. Yönetmeliklerin içeriğinden yönetmeliğin sel afetini de kapsadığı anlaşılmaktadır.

¹⁴⁹ RG:09.09.2006/26284.

doğrultusunda yapılan projeler, can ve mal güvenliğinin sağlanmasına katkı sunmaktadır.

- Dere yataklarına hafriyat, moloz, inşaat atıkları veya benzeri katı atıkların dökülmesi kesinlikle yasaktır. Bu tür faaliyetlerin kontrol altında tutulması ve önlenmesi, mülki amirler ve yerel yönetimler tarafından sağlanmaktadır. Atıklarla dolan dere yataklarında akış kesitinin daralması, taşkın riskini ciddi biçimde artırmaktadır. Sıra dere yatakları içerisinde büyüyen ve akışı engelleyen ağaç ve bitkilerin temizliği, ilgili idarelerce düzenli olarak yapılmaktadır. Bu işlem, olası taşkınların önüne geçilmesine yardımcı olmaktadır.

6200 sayılı Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'un 2'nci maddesinin (a) fıkrası, 2 Temmuz 2018 tarihli ve 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 69'uncu maddesi ile yürürlükten kaldırılmıştır. Ancak DSİ taşkın sular ve sellere karşı koruyucu tesisler meydana getirme görevi, 15 Temmuz 2018 tarihli ve 30479 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 121'inci maddesiyle yeniden düzenlenmiştir. Bu düzenleme sonucunda, DSİ'nin taşkın ve sel koruma tesisleri yapma görevi 703 sayılı KHK ile kaldırılmıştır ve 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile aynı görev yeniden düzenlenerek devam ettirilmiştir. Böylece DSİ'nin taşkın yönetimindeki yetkileri korunmuş ve görevleri Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle belirlenmiştir.

Akarsu ve Dere Yataklarının Islahı ile İlgili 2010/5 Sayılı Genelge¹⁵⁰, artan yağışlar ve taşkın riskleri nedeniyle akarsu ve dere yataklarının hızla ıslah edilmesini öngörmektedir. Bu kapsamda dere yataklarının temizlenmesi, düzenlenmesi, taşkın riski oluşturan yapıların kaldırılması, altyapı hatlarının uygun şekilde taşınması ve mühendislik hizmetlerinin yürütülmesi gerekmektedir. Çalışmalar DSİ'nin öncülüğünde, valiliklerin koordinasyonunda yapılmakta, kamu kurumlarının iş makineleri ve personeli kullanılmakta, gerekirse ihaleye gidilmektedir. Tamamlanan tesislerin bakım ve işletmesi ise ilgili yerel idarelere devredilmektedir.

---

¹⁵⁰ RG:20.02.2010/27499.

1.4.11. Cumhurbaşkan Kararları

Sel ve heyelan afetlerinin yarattığı olumsuz etkilerin giderilmesi ve afetzedelerin ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla çıkarılan Cumhurbaşkan Kararları bulunmaktadır. Cumhurbaşkan kararları, mutlak şekilde düzenleyici işlem olarak sınıflandırılmaz; bazıları idari düzenleyici işlemler niteliği taşıırken, bazıları ise birel işlem (belirli kişi veya durumlara özgü) olarak değerdendirilebilmektedir.¹⁵¹

4507 sayılı Cumhurbaşkan Kararı¹⁵², 11 Ağustos 2021 tarihinde Kastamonu, Sinop ve Bartın illerinde meydana gelen sel felaketinin ekonomik etkilerini azaltmak üzere, elektrik tüketim bedellerine ilişkin tahsilatların ertelenmesini öngörmektedir.

4515¹⁵³, 4566¹⁵⁴, 4736¹⁵⁵, 5241¹⁵⁶, 5242¹⁵⁷, 5342¹⁵⁸ ve 5813¹⁵⁹ sayılı Cumhurbaşkan Kararları ile; Giresun, Kastamonu, Bitlis, Rize ve Sinop illerinde yaşanan sel ve heyelan afetleri sonrasında, yeni yerleşim alanlarının oluşturulması, afet riski taşıyan yapıların kaldırılması ve güvenli yapılaşmanın ivedilikle sağlanması amacıyla çeşitli taşınmazların, 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nun 27'nci maddesi uyarınca acele kamulaştırılma kararı verildiği görölmektedir.¹⁶⁰ Bu doğrultuda, sel afeti nedeniyle kişilerin uğradığı zararları gidermek amacıyla afet konutları inşa edilmiştir.

Kastamonu, Sinop ve Bartın İllerinde Sel Afeti Nedeniyle Zarar Gören Tüketicilerin Elektrik Kullanımlarına İlişkin Ödemelerin Ertelenmesi Hakkında Karar'ın 1'inci maddesinde, kararın amacı açıklanarak; 11 Ağustos 2021 tarihinden itibaren Kastamonu, Sinop ve Bartın'da yaşanan sel afetinin olumsuz etkilerini

¹⁵¹ Ali D. Ulusoy, “**Yeni Türk İdare Hukuku**”, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2022, s. 303.

¹⁵² RG:17.09.2021/31601

¹⁵³ RG:30.09.2021/316114.

¹⁵⁴ RG:02.10.2021/31616.

¹⁵⁵ RG:03.11.2021/31649.

¹⁵⁶ RG:24.02.2022/31761.

¹⁵⁷ RG:24.02.2022/31761.

¹⁵⁸ RG:23.03.2022/31787.

¹⁵⁹ RG:21.07.2022/31899.

¹⁶⁰ 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu madde 27: “3634 sayılı Milli Müdafaa Mükellefiyeti Kanununun uygulanmasında yurt savunması ihtiyacına veya aceleliğine Cumhurbaşkanınca karar alınacak hallerde veya özel kanunlarla öngörülen olağanüstü durumlarda gerekli olan taşınmaz malların kamulaştırılmasında kıymet takdiri dışındaki işlemler sonradan tamamlanmak üzere ilgili idarenin istemi ile mahkemece yedi gün içinde o taşınmaz malın (Değişik ibare: 24/4/2001 - 4650/15 md.) 10 uncu madde esasları dairesinde ve 15 inci madde uyarınca seçilecek bilirkişilerce tespit edilecek değeri, idare tarafından mal sahibi adına (Değişik ibare: 24/4/2001 - 4650/15 md.) 10'uncu maddeye göre yapılacak davetiye ve ilanda belirtilen bankaya yatırılarak o taşınmaz mala el konulabilir.”

azaltmak için elektrik tüketimine dair ödemelerin ertelenmesine ilişkin usul ve esasların belirlenmesi hedeflenmiştir.

4372 Sayılı Cumhurbaşkanı Kararı¹⁶¹ ile Akdeniz ve Ege kıyılarında meydana gelen sel ve yangın afetleri nedeniyle meydana gelen olumsuz şartların iyileştirilmesinin sağlanması amacıyla insani yardım kampanyası başlatılması kararlaştırılmıştır.

Söz konusu kararlar, afet sonrası müdahale ve iyileştirme sürecinde tahsilat erteleme, insani yardım kampanyalarının düzenlenmesi ve acele kamulaştırma gibi hukuki araçların kullanılarak hem afetzedelerin mağduriyetinin azaltılmasını hem de afet bölgelerinde planlı ve güvenli yerleşim alanlarının tesisini amaçlamaktadır.

---

¹⁶¹ RG:13.08.2021/31567.

İKİNCİ BÖLÜM

SEL NEDENİYLE MEYDANA GELEN ZARARLARDAN İDARENİN HUKUKİ SORUMLULUĞU

2.1. İdarenin Hukuki Sorumluluğu

Teorik olarak idarenin sorumluluğuna dair iki temel yaklaşım vardır. Bu yaklaşımlar hukuk devleti ilkesi ve sosyal devlet ilkesidir. Hukuk devleti ilkesi hukuk devletinin temel unsurlarından biri olan idarenin sorumluluğu, hukuka aykırı işlem veya eylemler nedeniyle bireylere verilen zararların tazmin edilmesini amaçlamaktadır. Sosyal devlet ilkesi; risk ilkesi, sosyal risk ilkesi ve kamu külfetleri karşısında eşitlik ilkesi gereği fedakârlık yapmak zorunda kalan bireylerin zararlarının topluma yayılması gerektiğini öne süren anlayıştır. İdarenin hizmet kusurundan kaynaklanan sorumluluğu hukuk devleti ilkesiyle, kusursuz sorumluluğu ise sosyal devlet ilkesiyle temellendirilmektedir. Sosyal devlet anlayışı, ancak hukukun üstünlüğü ile anlam kazanabilmektedir.¹⁶²

İdarenin sorumluluğu esas olarak hukuk devleti ilkesine dayanmaktadır. İdarenin hukuka aykırı ve kusurlu işlemlerinden doğan zararların karşılanması bu ilkenin bir sonucudur. Ancak idarenin işlemi hukuka uygun ve kusursuz olsa bile zarar doğmuşsa, bu durumda sosyal devlet ilkesi gereği zarar karşılanabilir. Bu nedenle, idarenin sorumluluğu yalnızca hukuk devleti ilkesine değil, sosyal devlet anlayışına da bağlıdır.¹⁶³

İdarenin kamu hukukuna bağlı sorumluluğu, genelde “idari sorumluluk” olarak tanımlanmaktadır. Bu sorumluluk, kamu hukuku kurallarına dayandığı için, ortaya çıkan anlaşmazlıklar idare mahkemelerinde çözülmektedir.¹⁶⁴

Sorumluluk kavramı geniş ve kapsamlı bir kavramdır. Hali hazırda var olan bir iş, görev, yetki ve benzer nedenlerden dolayı nesnenin sonucundan bağımsız olamama durumu yani nedenin sonuçlarını haiz olma anlamındadır. Neden sonuç sürecindeki

¹⁶² Müzeyyen Eroğlu Durkal, “İdarenin Sorumluluğunun Ortaya Çıkışı ve Temeli”, **Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 23, S. 1, 2019, s. 184-186.

¹⁶³ Halil Kalabalık, **İdare Hukuku Dersleri**, bs. 6, C. 2, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019, s. 339.

¹⁶⁴ Kemal Gözler, **İdare Hukuku**, bs. 2, C. 2, Ekin Yayınevi, Bursa, 2009, s. 1009.

her aşamada mesuliyet ortaya çıkabilmektedir. İdarede yaptığı işlem ve eylemlerden dolayı sorumludur. İdarenin yaptığı işlem ve eylemlerden sonra hukuk dünyasında meydana gelen, sorumluluğun gerekli koşulların varlığı halinde idarenin sorumlu olduğu belirtilebilir. İdarenin işlem ve eylemlerinden kaynaklanan sorumluluğu demek sadece bir durum tespiti yapmak şeklinde anlaşılmamalıdır. Sorumluluk beraberinde idarenin yaptığı işlem ve eylemler neticesi ile meydana gelen hareketle eski durum ile yeni duruma geçişte ortaya çıkan farklılıklardan oluşabilecek zararı da getirebilmektedir. İdare, eylemde bulunma yetkisiyle donatılmıştır. Bu nedenle bireyler kamusal faaliyetlerin yürütülmesi sırasında, idareyle daima etkileşim halindedir.¹⁶⁵

İdare, kamu hizmetlerini yerine getirirken birçok işlem ve faaliyet yapmaktadır. Bu işlemler sırasında zarar oluşursa, Anayasa madde 25'e göre idare bu zararı ödemek zorundadır. İdarenin bu zararı karşılama sorumluluğu iki şekilde olur; kusurlu sorumluluk ve kusursuz sorumluluktur.¹⁶⁶ Anayasa hükmü uyarınca, eylem ve işlemlerinden doğan zararlardan sorumlu olan idareye, sel afeti gibi durumlarda kamu hizmetinin kusurlu yürütülmesi veya kusursuz sorumluluk ilkeleri kapsamında başvurulabilmektedir. Altyapı eksiklikleri, uyarı sistemlerinin yetersizliği gibi durumlar hizmet kusuruna girmektedir. Zarara uğrayanlar, idareye karşı tam yargı davası açarak tazminat talep edebilmektedir. Bu kapsamda idarenin sel afetine karşı gerekli önlemleri almaması hukuki sorumluluğunu doğurmaktadır.

Doğal afetler önceden tahmin edilemeyen ve engellenemeyen olaylardır. Bu yüzden genellikle devlet bu olaylardan dolayı sorumlu tutulmaz. Ancak idare, afet öncesi gerekli önlemleri almadıysa ya da afet sonrası yeterli müdahale yapmadıysa, oluşan zararlardan sorumlu olabilmektedir.¹⁶⁷

İdarenin izni alınarak ya da idarenin izni alınmaksızın sel afetinin büyük oranda etkileyeceği yerlerin başında gelen dere yataklarına, yağışlar neticesi ile doğal su yatağı oluşturabilecek kapasiteye sahip vadi çukurlarına, bataklık zemininin

¹⁶⁵ Mehmet Akif Bardakçı, “İdarenin Eylemlerinden Kaynaklanan Sorumluluğu”, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Ankara, 2013, s. 3.

¹⁶⁶ Remzi Fındıklı, **İdare Hukuku**, Uzman Kariyer, Ankara, 2012, s. 275.

¹⁶⁷ Gencer Karabekir Karagenç, “Damages Caused By Natural Disasters Compensation By The Administration, VI. Uluslararası Ekonomi, Siyaset ve Yönetim Sempozyumu Isepa”, Diyarbakır, 2023, s.102-103.

kurutulduğu ovalara yerleşim alanı kurulması durumları sorumluluğun oluşmasına örnek olarak verilebilir. İdarenin işlem ve eylemlerine örnek olarak ise baraj kapaklarının kontrolsüz olarak idare tarafından açılmasına imkân verilmesi, akarsuların olağan yatağının, kontrolsüz, olağan akışının aksine veya yanlış bir şekilde yeni yerleşim alanları ya da yeni yollar oluşturmak amacıyla değiştirilmesi, derelerin ıslah edilmemesi veya derelerin yanlış ıslah edilmesi gösterilebilir.

Cezai sorumluluk ise bireylerin ceza yasalarına aykırı fiilleri nedeniyle mahkemeler tarafından yargılanmasıdır. Devlet görevlileri de birey olarak ceza sorumluluğu taşımaktadır, ancak kamu görevinden doğan eylemler doğrudan ceza sorumluluğu oluşturmaz; sorumluluk için kişisel kusur gereklidir.

Doğal afet nedeniyle yıkılan veya zarar gören bir yapıyla ilgili olarak, zarar gören kişi ile yapıyı sağlayan kişi arasında bir sözleşme varsa ve zarar bu kişinin yükümlülüklerini yerine getirmemesinden kaynaklanıyorsa, sözleşme sorumluluğu doğmaktadır. Bu sorumluluk, genelde kusura dayanmaktadır; yani yükümlülüğünü ihmal eden taraf, kusursuz olduğunu kanıtlamadıkça sorumludur. Satış, yapım ve kira sözleşmeleri bu kapsamda en yaygın sözleşmelerdir. Zarar gören, isterse sözleşme isterse haksız fiil hükümlerine dayanarak tazminat isteyebilmektedir. Bu sorumluluk özel hukuk kapsamında olup uyuşmazlık adli yargı mercilerinde görülmektedir.¹⁶⁸

2.1.1. İdarenin Kusurlu Sorumluluğu

İdare yapmış olduğu işlem ve eylemlerden kişiler üzerinde meydana gelen zararlardan illiyet bağının varlığı halinden sorumludur ve bu zararlar idare tarafından karşılanmak zorundadır. İdare faaliyetlerini memurları/personelleri vasıtasıyla yürütmektedir. İdare hizmetlerini sürdürürken gerekli dikkat ve özeni göstermek zorundadır. İdare hizmetlerini yerine getirirken gerek personeli ile gerekse sürdürdüğü kamu hizmeti ile ilgili aksama, hata söz konusu olur ise idarenin hizmet kusurundan bahsedilmektedir.¹⁶⁹ İdarenin hizmet kusurundan idarenin yaptığı işlem veya eylemlerden dolayı kusurunun var olup olmadığının araştırılması gerekmektedir.

¹⁶⁸ Sinan Sami Akkurt, “Depremden Hasar Gören Binaların Sebep Olduğu Zararlardan Kaynaklanan Hukukî Sorumluluğa Genel Bakış I Sözleşme Sorumluluğu”, **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 31, S. 1, 2023, s. 401.

¹⁶⁹ Fındıklı, s. 275.

Hizmet kusuru; idarenin yükümlü olduğu kamu hizmetini hiç sunmaması, geç sunması veya hatalı biçimde ifa etmesi sonucu doğan zararlardan kaynaklanmaktadır. Bu sorumluluk hem idari işlemlerden hem de doğrudan idari eylemlerden kaynaklanabilir. Anayasa'nın 125'inci ve 129'uncu ile Devlet Memurları Kanunu'nun 13'üncü maddesine göre, bu tür zararların giderilmesinde kamu görevlileri değil, idare doğrudan ve birincil derecede sorumludur.

Fransız hukukunda “hizmet kusuru” ve “kişisel kusur” arasında ayrım yapılmaktadır. Hizmet kusuru, idarenin işleyişindeki kusuru ifade eder ve Türk hukukunda “kamu hizmeti” kusuru olarak kabul edilir. Kişisel kusur ise bireylerin görev sırasında işledikleri kusurlardır ve Türk hukukunda daha geniş bir sorumluluk rejimi benimsenmiştir. İdare, hizmet kusuru veya kişisel kusur fark etmeksizin, kamu hizmetinin yürütülmesinden doğan zararlardan sorumludur. Türk hukukunda bu ayrım net değildir ve her iki durumda da idarenin sorumluluğu “kamu hizmeti” kapsamında değerlendirilir.¹⁷⁰

Hizmet kusuru; bağımsız olma, asli sorumluluk türü olma, anonim olma, genel ve gayri şahsi olma, bağımsız ve esnek olma özelliklerine sahiptir. Aslilik, zarara uğrayan bireyin tazminat talebini doğrudan idareye yöneltebilmesini ifade etmektedir. Bu, idarenin kişisel kusuru olan kamu görevlisinden önce ve bağımsız olarak sorumlu tutulabilmesi anlamına gelmektedir.¹⁷¹ Anonimlik, zararın hangi görevliye ait olduğunun belirlenmesini zorunlu kılmaz; kusur, doğrudan kamu hizmetinin aksayan yönlerinden kaynaklandığı için idarenin tamamı sorumlu kabul edilmektedir.¹⁷² Genel ve gayri şahsi olması, bir hizmet kusurunun varlığı için illa ki bir memurun adıyla, kimliğiyle belirlenmesine gerek yoktur. Çünkü hizmet kusuru, tek tek kişilere bağlanabilen bir kusur değildir. Bu tür kusur, belli bir görevi yapmakla yükümlü olan idare teşkilatına, yani devlete aittir. İdarenin hukuki kişiliği, o hizmeti yürütmekle görevli olduğundan, ortaya çıkan aksaklık da idareye yüklenir. Dolayısıyla kusurun illa ki belli bir memurun şahsına dayandırılması gerekmez. Yargı ve yasama işlemleri hariç tutulmakla birlikte, yargı organlarının idari nitelikteki işlemleri de bu kapsamda

¹⁷⁰ Selman Sacit Boz, **Kamu Görevlilerinin Mali Sorumluluğu Bağlamında Kişisel (İdari) Kusur**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2024, s. 129.

¹⁷¹ A. Şeref Gözübüyük, **Yönetim Hukuku**, bs. 34, Turhan Yayınevi, Ankara, 2016, s. 339.

¹⁷² Lütfi Duran, **Türkiye İdaresinin Sorumluluğu**, Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü, Ankara, 1974, s. 26.

değerlendirilebilir.¹⁷³ Bağımsızlık, bu sorumluluğun özel hukuktaki sübjektif kusur anlayışından ayrıldığını; hizmetin yapısal, işlevsel ve organizasyonel eksikliklerinden kaynaklandığını belirtmektedir. Esneklik, hizmet kusurunun belirlenmesinde sabit ölçütlerin bulunmaması anlamına gelmektedir. Hizmetin niteliği, olayın koşulları ve zaman gibi faktörlere göre kusurun varlığı yargı tarafından takdir edilmektedir. Bu nedenle hizmet kusuru, dinamik ve olaya göre şekillenen bir değerlendirme alanıdır.¹⁷⁴

İdarenin hizmet kusuru; idarenin yerine getirdiği kamu ihtiyaçlarını karşılayan kamu yararı taşıyan kamu hizmetinin hiç işlememesi, kamu hizmetinin geç işlemesi ve kamu hizmetinin kötü işlemesi şeklinde ortaya çıkabilmektedir. İdarenin hizmet kusurunda idarenin yapmadığı işlem veya eylem ile idarenin hizmet kusuru da oluşabilmektedir. İdarenin bir hizmeti yürütürken harekete geçmemesi, bir fiil sergilememesi, sessiz kalması idarenin kamu hizmetini hiç sürdürmediği anlamına gelmekte ve bu durum idarenin hizmet kusurunu oluşturmaktadır. İdare yaptığı işlem ve eylem ile kamu hizmeti yürütürken hizmeti makul bir sürede tamamlamaması da hizmetin geç işlemesini oluşturur ve bu durumda yine idarenin sorumluluğuna başvurulabilir. İdarenin hizmet kusurundan kaynaklanan zarar, yalnızca bir kişiyi değil, birden fazla kişiyi de etkileyebilir. Bu durumda idare yapmış olduğu işlem veya eylemle ortaya çıkan hizmet kusuruyla kişilerde meydana gelen zararı gidermekle yükümlüdür.¹⁷⁵ İdarenin bir faaliyeti hatalı olarak yürütmesi durumu idarenin kusurlu sorumluluğunda mevcuttur. İdarenin kamu hizmeti yürütürken meydana getirdiği bu hata idarenin işlem veya eyleminden oluşabilmektedir.

İdarenin kusurlu sorumluluğunun ikinci başlığı da hizmet içinde kişisel kusurdur. İdare, gerçek bir kişi olmadığından kusur işleyemez; bu kusur, kamu görevlilerinin kişisel hatalarından kaynaklanır ve genellenemez. Kusur sadece bireylere aittir, Kusur, kişinin ruhsal veya bedensel durumuna dayandırılabilir, ancak idarenin mekanik yapısı nedeniyle nihai sorumluluk gerçek kişilere aittir.¹⁷⁶

İdarenin personelinin suç teşkil eden eylemleri, personelin kötü niyetli eylemleri, personelin ağır kusurlu eylemleri ve personelin bir mahkeme kararını

¹⁷³ Ragıp Sarıca, “Hizmet Kusuru ve Karakterleri”, *İÜHFM*, C. 15, S. 4, 1949, s. 860.

¹⁷⁴ Ahmet Bozdağ, “İdare Hukukunda İdarenin Hizmet Kusuru ve Danıştay Uygulaması”, *Türk İdare Dergisi*, S. 468, 2010, s. 35-36.

¹⁷⁵ Gürbüz, s. 526-528.

¹⁷⁶ Boz, s. 103,

bilerek 30 gün içinde yerine getirmemesi durumlarında oluşmaktadır. İdare personelinin kusuruyla neden olduğu zararlardan idare sorumludur. Kişileri idarenin personelinin kusuruyla verdiği zararlardan dolayı devlet aleyhine tazminat davası açma hakkına sahiptir. İdare ise kusurlu davranan personele karşı rücu hakkına sahiptir.¹⁷⁷

Alman Anayasası'nın 23 Mayıs 1949 tarihinde yürürlüğe giren metninde yer alan 34'üncü madde, kamu görevlilerinin görevleri esnasında verdikleri zararlardan doğan sorumluluğun esaslarını düzenlemektedir. Buna göre, kamu hizmeti yürüten bir görevli, görev sırasında üçüncü bir kişiye zarar verdiğinde, genel kural olarak bu zarardan devlet veya görevlinin bağlı bulunduğu kamu kurumu sorumlu tutulur. Zarar, görevlinin kasten ya da ağır ihmalle gerçekleştirdiği bir eylemden kaynaklanmışsa, idare zararı tazmin ettikten sonra ilgili görevliye rücu edebilir. Yani tazminat zarar görene ödenir, fakat idare bu ödemeyi yaptıktan sonra kusurlu görevliye dönüp ondan bu tutarı talep etme hakkına sahiptir. Bu anayasal düzenleme yalnızca memur statüsündeki kişileri değil, kamu hizmetinin yürütülmesinde fiilen görev alan tüm bireyleri kapsamaktadır. Dolayısıyla, kamu hizmeti kapsamında hareket eden yetkilendirilmiş kişinin eylemlerinden doğabilecek zararlarda idarenin sorumluluğu söz konusudur.¹⁷⁸

2.1.2. İdarenin Kusursuz Sorumluluğu

Ülkemizde devletin idari teşkilatı geniş, kapsamlı ve işlevsel bir şekilde faaliyet göstermektedir. Bununla birlikte, ülke nüfusu, nüfusun mekânsal dağılımı ve toplumun giderek artan talepleri de dikkate alınması gerekmektedir. Her ne kadar idare kamu gücüne sahip olsa da bünyesinde istihdam ettiği personelin nitelik ve niceliği, toplumun ihtiyaçlarını her zaman karşılamaya yeterli olmayabilir. İdare ile vatandaşlar arasında güç farkının bulunması, idarenin sahip olduğu kamu yetkileri, kapsamlı görev ve sorumluluk alanı ile yaptırım kapasitesi, idareyi gerçek kişiler karşısında üstün ve

¹⁷⁷ Aysema Pelin Şaşmaz, "İdarenin Sorumluluğu ve Danıştay Kararlarındaki Görünümüne Genel Bakış", **Ekonomi İşletme Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Dergisi**, C. 2, S. 2, 2016, s. 219.

¹⁷⁸ Meltem Ertuğrul, "Alman ve İsviçre Hukukunda Kamu Görevlilerinin Davranışları Sonucu Meydana Gelen Zararlardan İdarenin Sorumluluğu", **Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 26, S. 3, 2022, s. 187.

yapısal olarak avantajlı bir konuma yerleştirmektedir.¹⁷⁹ Bu nedenle, idarenin kamu gücünden kaynaklanan üstün ve ayrıcalıklı konumu göz önünde bulundurulduğunda, idarenin işlem veya eylemleri sonucu kişilerde zarar meydana gelmişse, kusuru olmasa dahi, idarenin yürüttüğü işler nedeniyle sorumluluğunun kabul edilmesi ve zararın toplumsal adalet gereği idare tarafından giderilmesi gerekmektedir.

Kusursuz sorumluluk kapsamında idarenin sorumluluğuna gidilebilmesi için icra edilen faaliyetlerin hukuka veya kanuna aykırı olması gerekmez. Önemli olan, idari eylem ile zarar arasında bir nedensellik bağı kurulabilmesidir.¹⁸⁰

Kusursuz sorumluluk, idarenin kusurlu olup olmadığına bakılmaksızın belirli durumlarda zararları tazmin etmesini gerektiren bir sorumluluk türüdür. Devletin eylem ve işlemleri sonucunda üçüncü kişilere verdiği zararlar sadece kusurlu olduğu hallerle sınırlı değildir. Zararlar idarenin kusurunun bulunmadığı durumlarda da tazmin edilebilmektedir. Bu sorumluluk halleri içtihatlarla belirlenmiş olup, idarenin eylemi ile zarar arasında bir nedensellik bağının bulunması yeterli kabul edilmektedir. Bu durumda idarenin kusurlu olup olmadığına ayrıca kanıtlanmasına gerek yoktur.¹⁸¹

İdarenin sorumluluğunda kusursuz sorumluluk ilkesinin öne çıkarılmasının nedeni, idarenin işlem veya eylemleri nedeniyle herhangi bir kusuru olmasa dahi meydana gelen zararlardan sorumlu tutulabilmesinin mümkün olmasıdır. Amaçlanan husus bir yargılama yapılmasından daha çok mevcut sorunların çözüme ulaşmasını sağlamaktır. Kusursuz sorumluluk ilkesinin uygulama alanının 1961 yılından sonra anayasa değişikliği ile Anayasa 114'üncü maddesi ile mevzuata dahil edilmesi de dikkat çekicidir.¹⁸² Buna rağmen bu dönem öncesinde de anayasada yer almamasına rağmen idarenin kusursuz sorumluluğuna gidildiğine dair mahkeme kararları da

¹⁷⁹ Durkal, s. 185.

¹⁸⁰ Gökhan Topluk, "Danıştay İçtihatları Bağlamında Kamu Külfetleri Karşısında Eşitlik İlkesi", **Social Mentality And Researcher Thinkers Journal**, C. 5, S. 24, 2019, s. 1422.

¹⁸¹ Fındıklı, s. 276.

¹⁸² Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi, **Önceki Anayasalar**, <https://www.anayasa.gov.tr/tr/mevzuat/oncelki-anayasalar/1961-anayasasi/>, (e.t. 31.08.2025). "1961 Anayasası Madde 114- (Değişik : 20/9/1971 - 1488 S. Kanun/md. 1)

İdarenin her türlü eylem ve işlemine karşı yargı yolu açıktır.

Yargı yetkisi, yürütme görevinin kanunlarda gösterilen şekil ve esaslara uygun olarak yerine getirilmesini sınırlandıracak tarzda kullanılamaz. İdari eylem ve işlem niteliğinde yargı kararı verilemez.

İdarenin işlemlerinden dolayı açılacak dâvalarda süre aşımı, yazılı bildirim tarihinden başlar.

İdare, kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlüdür."

mevcuttur.¹⁸³ İdarenin yaptığı işlem ve eylemlerden doğan zararın karşılanması temelindeki anayasal ilke sosyal devlet ilkesidir. Sosyal devlet ilkesi ve hukuk devleti ilkesine dayanılarak idarenin işlem ve eylemlerinden kaynaklanan ve kişiler üzerinde meydana gelen zararlardan sorumluluk doğmaktadır.

İdarenin kusursuz sorumluluğunu oluşturan alt başlıklar şu şekilde sıralanabilir. İdarenin kusursuz sorumluluğu; risk ilkesi ve kamu külfetleri karşısında eşitlik ilkesi çerçevesinde ortaya çıkmaktadır. Risk sorumluluğu, idarenin herhangi bir kusuru olmasa bile, yürüttüğü tehlikeli faaliyetler veya kullandığı tehlikeli araçlar nedeniyle ortaya çıkan zararlardan sorumlu tutulmasıdır.

İdarenin yürüttüğü tehlikeli faaliyetlerden örneğin baraj, gölet, enerji nakil hattı, maden işletmesinden doğan zararların, kusuru olmasa dahi idareye yüklenmesi mümkündür. Çünkü bu faaliyetlerden doğan risk, topluma değil, faaliyeti yürüten idareye yükletilmektedir. Örneğin, barajın doğal bir deprem sonucu yıkılması ve sel şeklinde çevreye zarar vermesi durumunda, idareye kusur atfedilmese bile risk ilkesi gereği sorumluluk doğabilecektir. Fakat hukukumuzda doğal afetler nedeniyle meydana gelen zararlar açısından her durumda sosyal risk ilkesi çerçevesinde idarenin kusursuz sorumluluğuna başvurulmadığını mahkeme kararlarında görmekteyiz.¹⁸⁴

İdare, sahip olduğu yetkileri memurları, çalışanları veya kamu görevlileri aracılığıyla kullanabilir. Kamu otoritesinin gerçekleştirdiği işlem ve faaliyetler, bu görevliler eliyle yürütülmektedir. Kamu hizmetlerini ifa eden görevliler, zaman zaman üçüncü şahıslara zarar verebileceği gibi, kendi görevleri nedeniyle de zarara uğrayabilirler. Kamu görevlilerinin temel amacı, toplumsal faydayı sağlamaktır. Kamu hizmetinden faydalanan geniş kitlelere karşılık, kamu görevlisinin olağan dışı ve istisnai bir zarara maruz kalması durumunda, bu zararın idare tarafından tazmin edilmesi ve toplum geneline dağıtılması gerekmektedir.¹⁸⁵

¹⁸³ Dilşad Çiğdem Sever, “Terörle Bağlantılı Zararlardan İdarenin Sorumluluğu”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, 2017, S. 133, s. 167.

¹⁸⁴ Danıştay 8. Daire, E. 2022/5273, K. 2022/6206, K.T. 02.11.2022; Danıştay 8. Daire, E. 2020/5148, K. 2021/6067, K.T. 08.12.2021; Danıştay 10. Daire, E. 2021/3285, K. 2024/4263, K.T. 23.10.2024; Danıştay 10. Daire, E. 2021/3272, K. 2024/4265, K.T. 23.10.2024; Danıştay 10. Daire, E. 2021/3203, K. 2024/4268, K.T. 23.10.2024; Danıştay 10. Daire, E. 2022/3247, K. 2024/4274, K.T. 23.10.2024; Danıştay 10. Daire, E. 2021/3463, K. 2024/4266, K.T. 23.10.2024; Danıştay 8. Daire, E. 2012/7035, K. 2014/2948, K.T. 14.04.2014; Danıştay 8. Daire, E. 2012/6647, K. 2014/2947, K.T. 14.04.2014, Lexpera.

¹⁸⁵ Çağlayan, s. 290.

Sanayi devrimi ve şehirleşmeyle birlikte artan tehlikeler nedeniyle kusura dayalı sorumluluk yetersiz hale gelmiştir. Kusursuz sorumluluk, bir kişinin ya da kurumun kusuru olmasa bile zararları tazmin etmesini gerektiren bir sorumluluk türüdür. Bu anlayış, toplumun ve zarar görenlerin korunmasını sağlamak amacıyla geliştirilmiştir. Anayasa'nın 125'inci maddesi, idarenin kendi işlem ve eylemlerinden doğan zararları ödemekle yükümlü olduğunu belirterek kusursuz sorumluluğa anayasal dayanak sağlamaktadır.¹⁸⁶

Kusursuz sorumluluk halinin bir diğer başlığı da fedakarlığın denkleştirilmesi ilkesi bir başka deyişle kamu külfetleri karşısında eşitlik ilkesidir. Toplumun önemli bir kesiminin faydalandığı bir hizmet var ise ve belirli sayıda vatandaş idarenin yaptığı işlem veya eylem nedeniyle yürüttüğü kamu hizmetinden zarar görüyorsa kamu külfetleri karşısında eşitlik ilkesi gereği zarar gören kişinin/kişilerin zararı idare tarafından giderilmektedir.¹⁸⁷

Kusursuz sorumluluk iki temel ilkeye dayanmaktadır. Bunlardan ilki risk ilkesi olup, kamu hizmetlerinin yürütülmesi sırasında bireylerin karşılaşabileceği zararların devlet tarafından tazmin edilmesini öngörmektedir. İkinci ilke ise kamu külfetleri karşısında eşitlik ilkesidir ve toplumun belirli bireylerine orantısız şekilde yüklenen zararların eşitlik gereği devlet tarafından tazmin edilmesini sağlamaktadır. Fakat bu ilkelerden hangisinin kusursuz sorumluluğun temelini oluşturduğu konusunda literatürde farklı görüşler bulunmaktadır. Risk ilkesini bağımsız bir teori olarak değil, hakkaniyet ilkesi ve kamu külfetleri karşısında eşitlik ilkelerine dayalı bir ilke olarak değerlendirilmektedir.¹⁸⁸

Bazı durumlarda idarenin tamamen kamu yararına yönelik gerçekleştirdiği işlemler veya ortaya çıkan olağanüstü olaylar, bireyler üzerinde orantısız yükler oluşturabilmektedir. Bu tür hallerde, idarenin kusuru bulunmasa dahi, zarar gören kişilerin uğradığı kayıpların toplumsal adalet ve sosyal devlet ilkesi çerçevesinde idare tarafından tazmin edilmesi gerekmektedir. Örneğin, sel veya heyelan gibi doğal afetler nedeniyle köylerin boşaltılması, taşınmazların yıkılması veya kamulaştırılması

¹⁸⁶ Melike Özge Çebi Buğdaycı, "İdarenin Kusursuz Sorumluluğu Kapsamında Mesleki Risk İlkesi", **Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 5, S. 1, 2020, s. 595.

¹⁸⁷ Gürbüz, s. 538.

¹⁸⁸ Fındıklı, s. 277.

durumlarında, zararların sosyal devlet anlayışı doğrultusunda karşılandığı gözlemlenmektedir.¹⁸⁹

İdarenin işlem veya eylemleri sonucu meydana gelen zararların giderilmesine ilişkin olarak, öncelikle hizmet kusuru ilkesi çerçevesinde idarenin sorumluluğu araştırılmalıdır. Ardından hizmet içi kişisel kusur veya risk/tehlike ilkesi kapsamında sorumluluk ihtimali değerlendirilir. Bu yöntemlerin uygulanamadığı durumlarda ise, kamu külfetleri karşısında eşitlik ilkesi uyarınca idarenin sorumluluğuna başvurulabilir. Söz konusu ilkenin uygulanabilmesi için zararın olağandışı, belirli bir ağırlıkta ve özel kişiler üzerinde orantısız bir yük teşkil eder nitelikte olması gerekmektedir.

2.1.3. İdarenin Sorumluluğunun Koşulları

İdarenin hukuki sorumluluğu, kamu faaliyetleri sonucunda bireylerin uğradığı zararların idare tarafından tazmin edilmesini ve bu yolla idare ile bireyler arasındaki bozulan ekonomik dengenin yeniden sağlanmasını amaçlayan bir hukuki kurum olarak karşımıza çıkmaktadır. Tam yargı davaları ise, idarenin işlem veya eylemleri nedeniyle hakları ihlal edilen kişiler tarafından açılan tazminat davaları olarak görülmektedir. Bu davalarda yargı merci, hem zarara yol açan olayın maddi yönünü hem de buna bağlı hukuki sonuçları değerlendirmektedir. Kendine özgü kuralları ve ilkeleri bulunmakla birlikte, özellikle tazminat esasları açısından idare hukukunun özel hukukla en çok yakınlaştığı alanın tam yargı davaları olduğu belirtilmektedir.¹⁹⁰ İdarenin sorumluluğunun doğabilmesi için zararın idarenin davranışından kaynaklanması ve zarar ile eylem arasında nedensellik bağının bulunması gerekmektedir.

2.1.3.1. İdarenin Davranışı

İdarenin sorumluluğunun unsurlarından ilki idarenin bir işlemi ya da idarenin faaliyetlerinden meydana gelen bir eylemin olması veya eylemsizliğin olması yani bir fiilin olmasıdır.¹⁹¹ Fiil insan eliyle gerçekleştirilen bir ifade olarak algılansa da idare

¹⁸⁹ Gonca Kozanoğlu, “Türk İdare Hukukunda Doğal Afetler Nedeniyle İdarenin Sorumluluğu”, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2020, s. 164.

¹⁹⁰ Nazım Taha Koçak, **Tam Yargı Davaları**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022, s. 26.

¹⁹¹ A. Şeref Gözübüyük, Turgut Tan, **İdare Hukuku Genel Esaslar**, bs. 13, C. 1, Turhan Yayınevi, Ankara, 2019, s. 737.

faaliyetlerini gerek memurları gerekse diğer statüde istihdam ettiği personel aracılığıyla yürütmektedir. İdarenin işlem ve eylemleri ile verdiği zarar, idarenin kendi bünyesinde çalıştırdığı memurlarının gerçekleştirdiği fiiller nedeniyle meydana gelebilmektedir.¹⁹² Bundan dolayı meydana gelecek zararlara karşı mevzuatta bir düzenleme bulunmaktadır. Devlet Memurları Kanunu'nun 13'üncü maddesine göre, bireyler kamu hukukuna tabi görevlerin yerine getirilmesi sırasında uğradıkları zararlardan dolayı, bu görevleri yürüten memur veya personele karşı değil, ilgili kuruma karşı dava açmaktadır. Zarara yol açan kurum ise, zarara sebep olan memura veya personele karşı rücu etme hakkına sahiptir.¹⁹³

Danıştay kararları incelendiğinde sel afeti nedeniyle meydana gelen yıkım, kaza gibi durumlarda idarenin sorumluluğuna gidilebilmesi için mevcut kaza, yıkım gibi meydana gelmiş zararın oluşmasında, zararın önlenmesinde, zararın artmasının önlenmesinde idarenin yapması gerekli olan bir işlem ya da eylemi yapıp yapmadığı, afetin gerçekleşmesini önleme amacıyla herhangi bir işlem ya da eylemi yapıp yapmadığı, gerek afet sırasında gerekse afet sonrası zararların giderilmesi hususundan gerekli çalışmaları, saha araştırmaları gibi hususlara gereken dikkat ve özeni gösterip göstermediğine dair inceleme yapılmaktadır.¹⁹⁴ Danıştay kararlarından anlaşılmaktadır ki, idare aleyhine sorumluluk doğabilmesi için, afetlerin önlenmesi veya afet sonrası gerekli tedbirlerin alınması bağlamında idarenin bir işlem veya eylemi yerine getirip getirmemesi, yani idarenin fiillerindeki kusurun varlığı veya yokluğunun detaylıca araştırılması gerekmektedir.

¹⁹² Gözübüyük, s. 738.

¹⁹³ Gözler, s. 693.

¹⁹⁴ Danıştay 1. Daire, E. 2014/1047, K. 2014/1360, K.T. 21.10.2014; Danıştay 1. Daire, E. 2014/1047, K. 2014/1360, K.T. 21.10.2014; Danıştay 6. Daire, E. 2001/5263, K. 2002/5185, K.T. 15.11.2002; Danıştay 11. Daire, E. 2001/4552, K. 2004/2026, K.T. 30.04.2004; Danıştay 11. Daire, E. 2006/2373, K. 2007/5290, K.T. 18.05.2007, Lexpera. "7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Nedeniyle Alınacak Önlemler ve Yapılacak Yardımlar Hakkında Kanun'un 13. maddesinin birinci fıkrasında, yapılacak uygulamalara temel oluşturmak amacıyla, İmar ve İskan Bakanlığı tarafından oluşturulacak fen heyetleri aracılığıyla, afetin gerçekleştiği alanın durumu ile tüm yapıların ve kamu tesislerinin inceleneyeceği ve hasar tespit raporu düzenleneceği hükme bağlanmıştır; aynı maddeye 4864 sayılı Kanun ile eklenen fıkra ise, yapılacak asıl işlemlere esas olmak üzere, fen kurulları tarafından düzenlenen teknik mahiyetteki hasar tespit raporlarına mahallî ilân tarihinden itibaren otuz gün içinde itiraz edilebileceği ve hasar tespit raporlarının ancak asıl işlemlerle birlikte dava konusu edilebileceği, gayrimenkulleri kesin bir şekilde hasarsız olarak tespit edilenlerin veya gayrimenkullerinin hasar tespiti hiç yapılmayanların, yargı yoluna gitmeden önce, mahallî ilân tarihinden itibaren otuz gün içinde ilgili idareye başvurularının zorunlu olduğu kurala bağlanmıştır."

Danıştay'ın bir kararına göre 2015 yılında Aydın'da bir derenin taşması sonucunda meydana gelen taşkın afetinde yaşlı bakım merkezinde ciddi maddi zarar oluşmuştur. Davacı şirket, zararın tazmini için ilgili idarelere başvurmuş, taleplerin reddi üzerine dava açmıştır. Danıştay hükmünde, idarenin tazmin yükümlülüğüne gidilebilmesi için yalnızca zararın gerçekleşmesinin yeterli olmadığı, bu zararın hangi kamu kurumunun hangi orandaki hizmet kusurundan ileri geldiğinin teknik ve özel bilgiye dayalı biçimde ortaya konulması gerektiği ifade edilmektedir.¹⁹⁵

2.1.3.2. Zarar

İdarenin sorumluluğunun şartlarından bir diğer unsur zarar kavramıdır. Kişinin iradesi dışında, idarenin eylemlerinden kaynaklanan, mal veya şahıs varlığında meydana gelen eksilme zarardır.¹⁹⁶ Zarar, maddi ya da manevi olabilir. Maddi zarar, kişinin isteği dışında mal varlığında ortaya çıkan azalmadır. Maddi zarar, parayla ölçülebilen bir kayıptır. Mal varlığının artmasını engelleyen, başka bir ifadeyle “mahrum kalınan kar” da maddi zarar kapsamındadır.¹⁹⁷ İdarenin sorumluluğunun doğabilmesi için ortada açık, gerçek ve kesin nitelikte bir zararın mevcut olması gerekmektedir.¹⁹⁸ Mal varlığında meydana gelen kayıpların parayla değerlendirilebileceği konusunda bir kuşku yoktur. Kişinin şahıs varlığına yönelik zararlar, yani manevi kayıplar açısından da parayla ölçülebilirlik genel olarak kabul edilmektedir.¹⁹⁹

Zararın kesin olması demek zararın o anda tamamlanıp bittiği anlamına gelmemektedir. Zararın tamamlanması gelecekte de gerçekleşebilir bu şekilde tazminat sorumluluğundan karşımıza müstakbel zararlarda çıkmaktadır. Bu durumda özel hukukta karşımıza çıkan destekten yoksun kalma tazminatı örnek verilebilir. Kişinin idarenin bir işlemi ya da eylemi veya idarenin kusuru nedeniyle vefat etmesi durumunu örnek olarak ele alacak olursak kişinin bakmakla yükümlü olduğu ailesi de bu durumdan etkilenen ve ailesinin ileride doğacak olan geçim/bakım masrafları da zarar olarak eklenecektir. Bu zararı müstakbel zarar olarak kabul edebiliriz.

¹⁹⁵ Danıştay 10. Daire, E. 2019/658, K. 2021/14, K.T. 06.01.2021, Lexpera.

¹⁹⁶ Gözübüyük, s. 745.

¹⁹⁷ Reşit Gürbüz, **İdare Hukuku**, bs. 1, Hür Yayıncılık, Ankara, 2015, s. 540.

¹⁹⁸ Kemal Gözler, Gürsel Kaplan, **İdare Hukuku Dersleri**, bs. 22, Ekin Yayınevi, Bursa, 2020, s. 716.

¹⁹⁹ Çağlayan, s. 682.

İdarenin işlem veya eylemlerinden meydana geldiği ileri sürülen bir zararın idare tarafından karşılanabilmesi diğer bir ifadeyle idarenin bu işlem veya eylemden dolayı sorumlu tutulabilmesinin diğer bir şartı da meydana gelen zararın ekonomik bir değer taşımasıdır. Ayrıca zararın kanıtlanmış olması gerekmektedir. Örnek olarak gösterilen Danıştay kararında davacı, malik olduğu taşınmazlarda sel ve taşkın nedeniyle zarara uğradığını ileri sürerek, zararın tespiti ve tazmini amacıyla dava açmıştır. Mahkemece yapılan keşif ve bilirkişi incelemesi sonucunda, taşınmazlardan yalnızca belirli bir parselin sel ve taşkınlardan etkilenecek toplam 3.886 TL tutarında zarara uğradığı tespit edilmiş, diğer parseller için herhangi bir zarar oluşmadığı değerlendirilmiştir. Danıştay'ın tespiti üzere zararın; büyüklüğü, tarihi ve tazminat miktarı olarak kesin bir şekilde belirlenmiştir.²⁰⁰ Aynı zamanda kişinin kendisinde meydana gelen zararı da kanıtlamış olması gerekmektedir. Fakat bu kanıtlama sürecinde idari yargılama usulü, medeni yargılama usulünden farklı bir yaklaşım benimsemektedir. İdari yargıda resen araştırma ilkesi geçerlidir; bu ilke gereği genel görevli ve özel görevli olan vergi/idare mahkemeleri, Bölge Adliye Mahkemeleri ve Danıştay, zararın varlığı ve koşullarıyla ilgili gereken incelemeleri kendileri resen yapmaktadır. Böylece zararın kanıtlanması sürecinde mahkemeler, tarafların sunduğu delillerle sınırlı kalmayıp, aktif bir rol oynayarak gerçeği ortaya çıkarmaya çalışmaktadır.²⁰¹

²⁰⁰ Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, E. 2020/1822, K. 2021/110, K.T. 27.01.2021, Lexpera. “Davacının maliki olduğu Tokat ili, Yeşilyurt ilçesi, ... mevkii ..., ... ve ... parsel sayılı taşınmazların bulunduğu alanda taşkın ve sel sularına karşı davalı idarece önlem alınmadığı; bu sebeple arazinin tamamen kullanılmaz hale geldiğinden bahisle anılan taşınmazda uğranıldığı iddia edilen zararın tespiti amacıyla davacı tarafından ... Asliye Hukuk Mahkemesine başvurularak delil tespiti isteminde bulunulduğu; ... Asliye Hukuk Mahkemesinin ... Değ.İş sayılı dosyasında zararın tespiti için 17/06/2010 tarihinde yapılan keşif ve bilirkişi incelemesi sonucunda bilirkişi tarafından düzenlenen 24/06/2010 tarihli raporda, sadece ... nolu parselde su baskını ve sel sebebiyle meydana gelmiş bir zararın olduğu ve bu zararın da toplam 3.061,00 TL olduğunun tespit edildiği; davacı tarafından 02/08/2010 tarihinde davalı idareye başvurularak uğranıldığı iddia edilen zararın yasal faiziyle tazmini ve gerekli tedbirlerin alınmasının talep edildiği; bu başvurunun zımnen reddedilmesi üzerine 10.000,00 TL zararın 04/08/2010 tarihinden itibaren işleyecek yasal faiziyle birlikte ödenmesi ve taşınmazın sel sularından etkilenmemesi için tedbir alınmasına karar verilmesi talebiyle bakılmakta olan davanın açıldığı... nolu parsel için, sel basmasının kesimde ve verimde ve kayba neden olmadığı; ... nolu parsel için, parselin kuzeyinde bulunan tarla içi drenaj kanalının sel ve taşkın sularının parseli ulaşmasını engellediği için herhangi bir zararın oluşmadığı; ... nolu parsel açısından ise sel ve taşkın suları sebebiyle tarımsal faaliyetlerin olumsuz bir biçimde etkilendiği, oluşan zarar miktarının ise 2010 yılında ekilen 20 dekar yonca için 1.950 TL, 40 dekar buğday için 1.456 TL ve buğday ekilen alandan elde edilen sap açısından 480 TL olmak üzere toplam 3.886 TL olduğu, şeklinde tespit ve görüşlere yer verildiği anlaşılmaktadır.”

²⁰¹ Çınar Can Evren, “İptal Davalarında Kendiliğinden Araştırma İlkesi”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 12, S. 1-2, s. 708.

2.1.3.3. Uygun İlliyet Bağı

Zarar ile zarara neden olan olayın illiyet rabitası, sebep-sonuç ilişkisi (cause-effect) çerçevesinde bulunması gerekir. Eğer bu illiyet bağı, doğrudan veya dolaylı olarak, idarenin davranışından kaynaklanıyorsa, bu durum illiyet bağının varlığına işaret etmektedir.²⁰²

İdarenin işlem veya eylemlerinde doğan zarar ile zararın idareye atfedilebilme durumu olan illiyet bağının varlığından bahsedilebilmesi için illaki idarenin kusurlu sorumlu olduğu bir durumun olması gerekmektedir. İdarenin sorumluluğuna hem kusurlu sorumluluk halinde kusursuz sorumluluk halinde başvurulacağı zaman idarenin işlem veya davranışı ile kişi üzerinden meydana gelen zarar arasındaki illiyet bağının varlığı ya da yokluğu incelemesi yapılabilmektedir.²⁰³ İdarenin kusursuz sorumluluğu halinde asıl dikkat edilmesi gereken husus illiyet bağının varlığıdır. İlliyet bağının varlığı bu kadar çok önem arz ettiğinden dolayı hukukumuzda kusursuz sorumluluk halini başka şekillerde adlandırılmıştır. Bu nedenle doktrinde kusursuz sorumluluk nedensellik bağının ehemmiyetini vurgulamak için “sebep sorumluluğu” olarak da kullanılmaktadır.²⁰⁴ Doktrinde bazı yazarlar, idari sorumlulukta idarenin fiili ile zarar arasında belirleyici bir illiyet bağının var olması gerektiğini öngören şart teorisinin genel ilke olduğunu kabul ederken, bazı yazarlar ise idari yargıda somut olayların özelliklerine göre istisnai olarak uygulanabileceğini savunmaktadırlar. Danıştay’ın terör olaylarında illiyet bağının şart olmadığı yolunda görüşleri bulunmaktadır.²⁰⁵ Doktrinde bu görüşün yanlış olduğunu savunan yazarlar da mevcuttur. Bu görüşe göre, nedensellik bağı şartının istisnası yoktur. Kusursuz sorumluluk ilkesi, nedensellik bağı şartından ziyade yalnızca kusur koşulunu ortadan kaldırmaktadır.²⁰⁶ İdarenin işlem ve eylemlerinden sorumlu olması için idarenin işlem veya eylemlerinden kaynaklanan zarar ile idarenin fiili arasında dolaysız bir ilişkisi aranmaktadır. Başka bir ifadeyle, illiyet bağının doğrudan olması koşulu öne çıktığında, doğrudan zarar kavramı gündeme gelir. Tam yargı davası açılabilmesi için,

²⁰² Gözübüyük, s. 710.

²⁰³ Fındıklı, s. 275.

²⁰⁴ Fikret Eren, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, bs. 16, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2014, s. 621.

²⁰⁵ Danıştay 10. Daire, E. 1992/3372, K. 1993/3777, K.T. 13.10.1993, Lexpera.

²⁰⁶ Kemal Gözler, **İdare Hukuku**, bs. 2, C. 2, Ekin Yayınevi, Bursa, 2009, s. 1379.

idari işlem ve eylemler nedeniyle kişisel, doğrudan ve mevcut bir hak ihlalinin söz konusu olması gerekmektedir.²⁰⁷

Uygun illiyet bağı teorisinde, bir davranış veya olayın meydana getirdiği zararlı sonuçların, normal yaşam akışına göre zararın oluşumuna elverişli olup olmadığını değerlendirilmektedir. Bu bağ, idarenin faaliyetiyle zararın arasında net bir ilişki bulunduğu durumları sorumlulukla sonuçlandırır. Zarar ile idarenin fiili arasında doğrudan bir ilişki bulunması gerekmektedir, aksi takdirde idarenin sorumluluğu söz konusu olmamaktadır.²⁰⁸ İdarenin hizmet kusuru, bir zararın doğmasına veya büyümesine yol açmışsa, idare sorumlu tutulabilmektedir. Fakat bazen olaylar arasında başka etkenlerin de bulunduğu durumlarda, idarenin sorumluluğu, o etkenin etkisiyle sınırlanabilir.²⁰⁹ Örnek yargı kararlarına göre, idarenin sorumluluğuna karar verilebilmesi için illiyet bağına dair güçlü bir bağ kurulması gerekmektedir.²¹⁰

2.1.4. İdarenin Sorumluluğunu Kaldıran veya Azaltan Etmenler

Hukukta var olan bazı unsurlar, kabul edilen durumlar ile idarenin sorumluluğunu çerçevelemiştir. Bazı sebepler nedeniyle idareye yüklenecek kusur oranında azalma ile idareye yüklenecek sorumlulukta azalma meydana gelmesi durumu ya da idareye yüklenecek sorumluluğun ortadan tamamen kalkması durumu gerçekleşebilmektedir. İdarenin sorumluluğunu kaldıran veya azaltan etmenler; zorlayıcı sebepler diğer bir ifadeyle mücbir sebepler, beklenmeyen durumlar, zarar görenin kusuru halleri ve üçüncü kişinin kusurunun bulunduğu durumlardır.²¹¹ Bu sayılan durumlar sorumluluğu azaltan ya da kaldıran sebepler olarak sayılsa da bu durumların varlığı halinde de idarenin sorumluluğunun doğmuş bulunduğu dikkat etmek gerekmektedir. Bir başka deyişle idarenin sorumluluğu doğmuştur ancak

²⁰⁷ Aydın, s. 60.

²⁰⁸ Danıştay 6. Daire, E. 2022/1040, K. 2025/256, K.T. 10.01.2025, Lexpera.

²⁰⁹ Çınar Can Evren, “İdarenin Sorumluluğunu Etkileyen Neden Olarak Mücbir Sebep”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 14, S. 1, 2010, s. 271.

²¹⁰ Danıştay 10. Daire, E. 2023/6184, K. 2024/1027, K.T. 21.03.2024; Danıştay 10. Daire, E. 2016/2263, K. 2021/4490, K.T. 30.09.2021; Danıştay 10. Daire, E. 2022/2970, K. 2024/1030, K.T. 21.03.2024; Danıştay 10. Daire, E. 2022/4102, K. 2024/1032, K.T. 21.03.2024; Danıştay 10. Daire, E. 2022/4071, K. 2024/1031, K.T. 21.03.2024; Danıştay 10. Daire, E. 2022/2354, K. 2024/1029, K.T. 21.03.2024; Danıştay 10. Daire, E. 2021/3857, K. 2021/4491, K.T. 30.09.2021; Danıştay 6. Daire, E. 2013/9032, K. 2015/3620, K.T. 02.06.2015; Danıştay 8. Daire, E. 2013/9818, K. 2014/60, K.T. 21.01.2014, Lexpera.

²¹¹ Bilgiç, s. 386.

mevcut durumda idarenin sorumluluğunu ortadan azaltacak nedenler bulunduğu için idarenin yükleneceği sorumluluk miktarı azalacak veya ortadan kalkacaktır.

2.1.4.1. Mücbir Sebep

Mücbir sebep, idarenin iradesi dışında meydana gelen, önceden öngörülmesi mümkün olmayan ve karşı konulamayacak ağırlıktaki olaylardır.²¹² İdarenin iradesi dahilinde gerçekleşmeyen olaylar mücbir sebep olarak isimlendirilmektedir. Mücbir sebebe zorlayıcı neden de denmektedir. Bundan dolayı doğal afetler, sel, deprem, heyelan gibi doğa olayları da mücbir sebep oluşturabilmektedir. Mücbir sebebin unsurları; öngörülemezlik unsuru, önlenemezlik unsuru ve dışsalılık unsurudur.²¹³

Öngörülemezlik unsuru, herhangi bir olayın, olayın vukuundan önce ne zaman gerçekleşeceğinin bilenememesi halidir.²¹⁴ Günümüzde teknolojinin ve bilimin ilerlemesi sayesinde bir doğal afetin nerede ne zaman ne sıklıkla gerçekleştiğinin tespiti ile hangi doğal afetin nerelerde gerçekleşebilme ihtimalinin tespiti ve vatandaşlara duyurulması mümkün hale gelmiştir. Buna bağlı olarak, sellerin nerelerde ve ne zaman gerçekleşeceğinin tespiti, idarenin sorumluluk miktarını artırmakta ve öngörülemezlik unsurunun uygulanabileceği alanları daraltmaktadır. Danıştay kararına göre, bir bölgede daha önce karara konu olmuş bir heyelan meydana gelmişse, mevcut olayda doğal afet artık mücbir sebep olarak değerlendirilemez ve öngörülemezlik unsuru kullanılamaz.²¹⁵

Önlenemezlik unsuru ise daha teknik bir kavramı içinde barındırmaktadır. Burada idarenin sahip olduğu, yetki, güç, bilgi, donanım, teknolojik gelişmişlik, idarenin araçlarının elverişliliği gibi sıralamaya devam edebileceğimiz diğer hususlar ile mevcut haldeki zararları ortadan kaldırabilme yetisi ya da zararı ne derece önleyebileceği incelenmektedir.²¹⁶ Eğer idare bir doğal afetin gerçekleşmesi öncesinde doğal afeti önleyebilmek için gerekli tedbirleri almamış ise idarenin sorumluluğundan bahsedilecektir.²¹⁷

²¹² Gözler, **İdare Hukuku**, s. 1329.

²¹³ Gürbüz, s. 541.

²¹⁴ Gözler, s. 722.

²¹⁵ Danıştay 12. Daire, E. 1965/44, K. 1971/261, K.T. 31.01.1968, Lexpera.

²¹⁶ Gözler, **İdare Hukukuna Giriş**, s. 722.

²¹⁷ Danıştay 8. Daire, E. 2011/2237, K. 2011/2623, K.T. 11.05.2011, Lexpera. “... tarihinde ... bölgesinde yağış olduğu kabul edilmekte ve kanalizasyon şebekesinin bakımının zamanında

Dışsallık unsuru, idarenin iradesi ve faaliyetleri dışında gerçekleşen, doğal, sosyal veya hukuki kökenli olaylardır.²¹⁸ Afet nedeniyle meydana gelen zararın idarenin kendi faaliyet alanından kaynaklanmaması, yani olay ile idarenin işletme riski arasında fonksiyonel bir bağın bulunmaması gerekir. Bu “dışsallık” unsuru, mücbir sebep ile umulmayan hali ayırt eden temel ölçüttür.

Yukarıda sayılan şartlar, bir olayın mücbir sebep olarak değerlendirilebilmesi için bir arada bulunmalıdır ve bu şartlar kümülatif bir özelliğe sahiptir. Yani her doğal afet mücbir sebep teşkil etmemekte ve idarenin sorumluluğunu ortadan kaldırmamaktadır. Olayın mücbir sebep teşkil etmesi için olayın öngörülemez ve önlenemez olması gerekmektedir. İdarenin sorumluluğunu değerlendirirken, idarenin kaynakları ve güçleri dikkate alınarak hassas bir değerlendirme yapılmalıdır.

Yaşanan bir afetin mücbir sebep kapsamında değerlendirilmesi için dışsallık, öngörülemezlik ve önlenemezlik unsurlarını taşıması gerekir. Ancak afetler her zaman mücbir sebep sayılmaz; eğer bir bölge sel veya heyelan açısından riskli biliniyorsa ve idare gerekli önlemleri almazsa örneğin, bina yönetmeliklerini uygulamamak veya erken uyarı sistemleri kurmama durumunda sorumlu tutulabilmektedir.

Afetler, doğa olayları arasında yer almaktadır ve başlangıçta idarenin sorumluluğunu ortadan kaldıran bir mücbir sebep olarak görülse de 1999 Marmara depremi sonrası bu görüş değişmiştir. Yaşanan kayıplar Türkiye'nin doğal afetlere karşı hazırlıksız olduğunu bir kez daha ortaya koymuştur. Bu tarihten sonra yalnızca yasal düzenlemeler değil, proje odaklı çalışmalar da başlamış; özellikle mevcut yapı stokunun güçlendirilmesi ve yeni yapıların standartlarının yükseltilmesi öncelik haline gelmiştir. Bu süreçte uluslararası iş birliklerine ve yurt dışı proje incelemelerine ağırlık verilmiştir.²¹⁹

Afetlerin hukuki niteliği, idarenin sorumluluğunun belirlenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. 1999 Gölcük Depremi öncesinde, afetler ekseri mücbir sebep

---

yapılarak yağmur sularına karşı önlemler alınmış olduğu beyanından başka, zararın idarenin yürüttüğü hizmetin dışında başka bir sebeple gerçekleştiğini ortaya koyacak bir tespit (bulunulmaması) karşısında uyumsuzluk konusu olayda hukuken geçerli delil niteliği taşıdığı anlaşılan ekspertiz raporu dikkate alınmak suretiyle oluşan zarar ile idarenin yürüttüğü hizmet arasında nedensellik bağının var olduğu kabul edilerek tazminata hükmedilmesi gerekmektedir.”

²¹⁸ Gözübüyük, s. 750.

²¹⁹ Engin Kepenek, Ziya Gençel, “Türkiye’de Afet Zararlarını Azaltma Çalışmaları: Mevzuat Açısından Bir Değerlendirme”, **Süleyman Demirel Üniversitesi Mimarlık Bilimleri ve Uygulamaları Dergisi**, C. 1, S. 1, 2016, s. 47.

(kaçınılmaz ve öngörülemez) olarak kabul edilerek idarenin sorumluluğu ortadan kalkmaktaydı fakat deprem sonrası, mahkemeler ve hukuk doktrini belirli koşulların sağlanması halinde idarenin de sorumlu tutulabileceğini kabul etmeye başlamıştır.²²⁰ Günümüzde, idarenin mali ve teknik olanaklarının gelişmesi, afetlerin mücbir sebep olarak değerlendirilmesini zorlaştırırken idarenin sorumluluk alanını genişletmiştir.²²¹

Sel ve heyelan afetleri açısından değerlendirildiğinde, Türkiye’deki sürekli yağışlar dikkate alındığında bir bölgenin herhangi bir yerinde meydana gelen sel afetinde olayın mücbir sebep olarak kabul edilmesi idarenin sorumluluğuna gidilmemesine neden olacak ve kişilerin zararlarının tazmini noktasında mağduriyetler yaşanmasına yol açabilecektir. Doğal afetlerin mücbir sebep olarak kabul edildiği durumlar var olsa dahi yukarıda izah edilen nedenler ile en azından idarenin doğal afeti önleme ve oluşabilecek zararları en aza indirmek amacıyla; idarenin doğal afetler öncesinde yapılması gerekli olan saha çalışmaları yapıp yapmadığı, idarenin vatandaşları bilinçlendirmek amacıyla bildirimlerde bulunması gibi denetim, özen, dikkat gerektiren hususlarda icracı davranıp davranmadığına bakılmaktadır. Sayılan hususlarda eksiklik oluşması halinde yaşanan doğal afet mücbir sebep olarak kabul edilse de idarenin yaptığı ya da yapmadığı işlem ya da eylemlerden dolayı hizmet kusurunun oluşacağı aşikardır.

Sel nedeniyle oluşan zararlarda idarenin sorumluluğuna gidilebilmesi için de idarenin davranışı ile zarar arasında illiyet bağının bulunması, diğer bir ifadeyle ortada illiyet bağımlı kesen mücbir sebep halinin olmaması gerekmektedir.²²² Danıştay’ın bu konudaki yaklaşımı, idarenin sel afetinin önlenmesine ilişkin yerine getirmekle yükümlü olduğu faaliyetler, alması gereken tedbirler bakımından yeterli araştırma yapılmadan zarara yol açan olayın mücbir sebep teşkil ettiğine karar verilemeyeceği yönündedir.

Danıştay’ın bir kararında nehir taşkınlarını önlemek amacıyla yapılan seddin yıkılması sonucu oluşan zararlarda, idarenin sorumluluğunun değerlendirilebilmesi için seddin projeye uygun yapıp yapılmadığının ve bakımının düzenli yürütülüp

²²⁰ Gürsel, s. 333.

²²¹ Gürsel, s. 333-334.

²²² Gonca Kozanoğlu, “Türk İdare Hukukunda Doğal Afetler Nedeniyle İdarenin Sorumluluğu”, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, 2020, s. 87.

yürütülmediğinin araştırılması gerektiğini belirtmektedir. Bu nedenle Danıştay doğal afet gerekçesiyle idareye atfedilebilecek bir hizmet kusuru bulunmadığı yönündeki ilk derece mahkemesi kararını haklı olarak bozmuştur.²²³

Mücbir sebep kavramı, idari yargı ve akademik çevrelerde zamanla farklı yorumlara tabi tutulmuştur. Teknolojik ilerlemeler ve idarenin artan kapasitesi, bu kavramın uygulanabilirliğini sınırlandırmaktadır. İdare, sahip olduğu veri, istatistik ve iletişim imkânları sayesinde öngörülemezlik unsurunun uygulanma olasılığını azaltmakta, dolayısıyla mücbir sebebe dayalı sorumluluk sınırlamalarının kapsamı daralmaktadır. Özellikle meteorolojik veriler gibi geçmişe yönelik kayıtlar, belirli olayların öngörülebilirliğini artırarak idarenin yükümlülüklerini genişletmektedir.²²⁴

Yaşanılan her afet bir mücbir sebep teşkil etmemektedir. Ülkemizde doğal afetlere sıklıkla karşılaşılmaktadır. İklim koşulları, ülkemizin dünya üzerindeki matematiksel, coğrafi ve özel konumu nedeniyle birden fazla mevsim görülmekle beraber yer şekillerinin, yükseltinin, bakımının ve burada saymakla yetindiğimiz hususlar dışındaki diğer hususların da etkisiyle doğal afetlere açık bir konumdadır. Dünyanın canlı, dinamik, değişken yapısı da çağımızdaki tüm gelişmişliğe, bilimde ilerlemeye ve teknolojiye gelişmişliğe rağmen insanoğlunun doğal afetlerin ne zaman, nerede, nasıl gerçekleşeceği, yaşayan canlıları ve cansız varlıkları nasıl etkileyeceğini kesin olarak tespit etmesine imkân vermemektedir. Saydığımız hususlardaki çokluğun sebebiyle her ne kadar doğal afetlerin olacağı zamanın ve etkilerinin kesin olarak tespit edilmesi mümkün olmasa bile günümüz imkanları ile en azından tahmin yapılabilmekte ve kesine yakın sonuçlar elde edilebilmektedir.

Her vatandaş doğal afet durumlarına karşı koruma istemektedir. Yağışlar nedeniyle zarar gören vatandaşlar ise idareye başvurumaktadırlar.²²⁵

²²³ Danıştay 10. Daire, E. 1994/5518, K. 1994/5267, K.T. 31.10.1994, Lexpera. “Danıştay 10. Dairesi, ... Nehri taşkınlarını önlemek amacıyla davalı idare tarafından nehir kenarına yapılan seddin bir bölümünün yıkılması sonucu meydana gelen sel nedeniyle uğranılan zararın tazmini istemiyle açılan çok sayıda davada, idarenin sorumluluğu hakkında karar verilebilmesi için öncelikle idarenin nehir taşkınlarını önlemek amacıyla yapılan seddin profesionele uygun olarak yapıldığı ve yapıldığına dair yıllık onarım ve bakımlarının düzenli şekilde gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğinin ve seddin yıkılmasında ne derece etkili olduğunun araştırılması gerektiği gerekçesiyle idare mahkemesince olayın doğal bir afet niteliği taşıması sebebiyle idareye atfedilebilecek bir hizmet kusuru bulunmadığı yönündeki kararlarını haklı olarak bozmuştur.”

²²⁴ Gözübüyük, s. 747.

²²⁵ Donald F. Kettl, “Whose Disaster Is It?”, **Governing**, <https://www.governing.com/>, (e.t. 26.05.2025).

Tartışılması gereken husus doğal afetlerin doğal olduğundan bahisle herhangi bir şekilde idarenin sorumluluğuna gitmemek durumu ya da idarenin kusurlu ya da kusursuz sorumlu olmasından hareketle idarenin sorumluluğuna başvurulması gerekliliği ihtilafıdır. Afetin o bölgede sıkça meydana gelmesi, afet yerinin ve zamanının öngörülebilir nitelikte olması, süresinin ve yoğunluğunun makul sınırlar içinde kalması ve temelinde bir idari faaliyet bulunması halinde, artık bu afetin önlenemez bir olay olarak değerlendirilmesi mümkün değildir.

İdare Hukukunda mücbir sebep kavramı iki yönüyle ele alınmaktadır. Bunlardan birincisi, idarenin sorumluluğunu ortadan kaldıran veya azaltan durumlar; ikincisi ise kişilerin idareye karşı olan sorumluluklarını eda etmeyi engelleyen hallerdir. Danıştay'ın kararları incelendiğinde, mücbir sebep durumlarının zamanla daraltılmakta olduğu görülmektedir.²²⁶ Bunun nedeni, idarenin bazı olayları her ne kadar önceden tahmin edilmese bile, sonuçlarını önceden alınacak tedbirlerle engelleyebilme yetki ve imkânına sahip bulunmakta olmasıdır. Mevcut düzenlemeler analiz edildiğinde idare, takdir yetkisini kullanarak bir olayı mücbir sebep olarak kabul etmesi için; olayın kişilerin yükümlülüklerini yerine getirmesini engellemekte olması, ilgililerin kusurundan kaynaklanmaması ve kişilerin bu durumu ortadan kaldıracabilecek güce sahip bulunmamakta olmaları gerekmektedir. Uygulamada bu yönde mahkeme kararlarına rastlanmaktadır.²²⁷

Seller genel olarak mücbir sebep kabul edilmemekle birlikte, Türkiye gibi yüksek sel riski taşıyan ülkelerde tamamen öngörülemez sayılmaları mümkün değildir. Bu çerçevede idare, sel riskini göz önüne alarak arazi kullanım planlarını düzenlemek, riskli bölgelerde yapılaşmayı sınırlandırmak, yapıların sele dayanıklı şekilde inşa edilmesini sağlamak ve gerekli denetimleri gerçekleştirmekle yükümlüdür. Aksi durumda, idarenin kusurlu davranışı söz konusu olmaktadır.

19.07.2013'te Hatay/Dört Yol/Çökek Yaylası'nda meydana gelen selde davacı işyeri zarar görmüş, davacı maddi ve manevi tazminat talep etmiştir. Davacı, yangın

²²⁶ Yıldırım, s. 1525.

²²⁷ Danıştay 10. Daire, E. 2012/1539, K. 2015/3678, K.T. 09.09.2015; Danıştay 10. Daire, E. 2016/3305, K. 2019/7350, K.T. 04.11.2019; Danıştay 8. Daire, E. 2012/6647, K. 2014/2947, K.T. 14.04.2014; Danıştay 10. Daire, E. 2016/2077, K. 2021/3471, K.T. 21.06.2021; Danıştay 8. Daire, E. 2015/14923, K. 2019/7878, K.T. 27.09.2019, Lexpera.

yolu açılmasıyla doğal akışın bozulduğunu, derelerin ıslah edilmediğini, belediye hizmetleri verilmesine rağmen sel önlemlerinin alınmadığını, idarelerin hizmet kusurunun bulunduğunu ileri sürmüştür. Hatay İdare Mahkemesi, olayın mücbir sebep teşkil ettiğini, bölgenin imara açılmadığını, yayla tahsis kararı bulunmadığını ve davacının izinsiz yapı kullandığını belirterek davayı reddetmiştir. Bölge İdare Mahkemesinin bilirkişi raporunda, selin 500 yılda bir görülebilecek nitelikte olağanüstü yağıştan kaynaklandığı ve tam bir doğal afet olduğu belirtilmiştir. Zarar gören yapının ruhsatsız ve imar izinsiz olduğu, bu nedenle oluşan zararlar idarelerin eylemleri arasındaki illiyet bağının mücbir sebep ile kesildiği, davalı idarelere atfedilebilecek hizmet kusuru bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.²²⁸ Danıştay, Hatay İlinde 2013'te meydana gelen sel ve heyelan afeti nedeniyle oluşan zararların tespiti için istenen bilirkişi raporunda, selin 500 yılda bir olabilecek şiddette yağıştan kaynaklandığı ve tam bir doğal afet olduğu belirtilmiştir. Zarar gören yapının ruhsatsız ve imar izinsiz olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle, zarar ile idarelerin eylemleri arasındaki nedensellik bağının mücbir sebep nedeniyle kesildiği değerlendirilmiştir. Olayda davalı idarelere atfedilebilecek hizmet kusuru bulunmadığı sonucuna varılmıştır. Karşı oy olarak, olayda zarara yol açan sel ve heyelanın doğal afet olup olmadığı, yangın yolu çalışmasının ve dere taşkınının etkileri, ağaç kesimi ve dere

²²⁸ Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi, 3. İDD, E. 2016/119, K. 2018/5113, K.T. 16.07.2018. “ Karşı Oy: Davacının yapısının ruhsatsız olması sebebiyle, bu taşınmazda meydana gelen zararın tamamını davacıya yüklemek ve yalnızca iskân izni bulunan yapılar için tazminat sağlamak, davalı idarenin yürüttüğü hizmetten kaynaklanan sorumluluğunu göz ardı etmek anlamına gelmektedir. Bu durum, yukarıda belirtilen Anayasa hükmü ve hukuk ilkelerine aykırı olduğu gibi, hakkaniyete de uygun değildir.

Bu çerçevede, davalı idarenin hizmet kusuru ile davacının ruhsatsız binayı kullanması nedeniyle ortaya çıkan kusur durumlarının birlikte ele alınarak belirlenecek kusur oranları (müterafik kusur kapsamında) çerçevesinde karar verilmesi gerektiği açıktır.

Uyumsuzluk konusu yapının ruhsatsız olduğu ifade edilse de, belediyenin denetimi altındaki bir bölgede ruhsatsız yapı yapılmasında idarenin hizmet kusurunun bulunduğu, bölgedeki yoğun yapılaşmanın dere yataklarını daralttığı ve suyun doğal akışını engellediği, denetim ve kontrollerin yeterli şekilde yapılmadığı ve görevlerin gerektiği gibi yerine getirilmediği tespit edilmiştir. Bu nedenle davalı belediyenin kusurlu olduğu sonucuna varılmıştır.

Buna ek olarak, davalı idarenin zarardan yalnızca kusuru oranında sorumlu tutulabileceği açıktır. Oluşan zarara ve kusur oranlarına ilişkin olarak Dairemiz kararı doğrultusunda yaptırılan bilirkişi incelemesi sonucu hazırlanan rapor uyarınca, davalı idarelerin meydana gelen zarardan 5/4 oranında sorumlu olduğu ve bu şekilde hesaplanan davacı zararının, davalı idarelerin kusur oranına göre ödenmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

Bu gerekçelerle, davacı itirazının kabul edilerek Hatay İdare Mahkemesi kararının bozulması ve idarelerin kusur oranına göre tazminat ödenmesine hükmedilmesi gerektiği gerekçesiyle, çoğunluk kararına katılmıyorum.”

yatağı dolgusu gibi hususlar ile yapının ruhsatsız olması ve tarafların kusur oranlarının belirlenmesi için bilirkişi incelemesi yapılması gerektiği belirtilmiştir. Danıştay’ın, yalnızca mevcut dosya ve başka bir davadaki belgelerle karar vermesi eksik inceleme niteliğinde sayılmış, bu nedenle kararın bozulması gerektiği yönünde karşı oy kullanılmıştır.²²⁹

2.1.4.2. Beklenmeyen Hâl (Umulmayan Hâl)

Beklenmeyen hâl, önlenmesi ve önceden öngörülmesi mümkün olmayan, idarenin faaliyetleri içinde bulunan olaylardır.²³⁰ İdare hukukunda beklenmeyen durumlar, idarenin kusursuz sorumluluğunun sınırlarını belirleyen önemli bir kavramdır. Bu tür durumlar, kişinin iradesi dışında, öngörülemeyen ve engellenemeyen olaylardır. Beklenmeyen haller, idarenin eylemi içinde gelişirken; zorlayıcı sebepler idarenin eylemi dışında gerçekleşmektedir. Her ne kadar beklenmeyen durumlar ortaya çıksa da idarenin kusursuz sorumluluğu devam etmektedir. Eğer zarar beklenmeyen bir durumdan kaynaklanıyorsa ve bu kusur unsurunu ortadan kaldırıyorsa, idarenin kusura dayalı sorumluluğu sona ermektedir.²³¹

Hukuki literatürde “beklenmeyen hâl” veya “umulmayan hâl”, kimi zaman “kaza” kavramı ile eş anlamlı şekilde kullanılabilmektedir. Ancak bu durum, özellikle idarenin sorumluluğunun niteliği açısından mücbir sebep ile karıştırılmamalıdır.²³² Mücbir sebep; dışsal nitelikte olan, idarenin kontrolü dışında gelişen, öngörülemeyen ve önlenemeyen olayları ifade ederken; beklenmeyen hâl, idarenin eylemi veya işlemi kapsamında ya da bunların uygulanması sırasında ortaya çıkan ve öngörülemeyen olayları ifade etmektedir. Mücbir sebebin unsurları arasında dışsallık, öngörülemezlik ve önlenemezlik yer alırken; beklenmeyen hâllerde, dışsallık unsuru yerine olayın idarenin faaliyeti içerisinde gelişmesi, yani içsellik unsuru ön plana çıkmaktadır. Bu yönüyle beklenmeyen hâl, idarenin eylem ya da işlemleriyle dolaylı ya da doğrudan bağlantılı bir biçimde meydana gelebilmektedir. Beklenmeyen hâlin ortaya çıkması, idarenin kusurunun varlığını ortadan kaldırabilmektedir. Bu durumda, hizmet kusuruna dayalı bir sorumluluk ileri sürülemez. Ancak zararın meydana

²²⁹ Danıştay 8. Daire, E. 2016/14994, K. 2021/3265, K.T. 21.06.2021, Lexpera.

²³⁰ Gözler, **İdare Hukuku**, s. 1337.

²³¹ Gözübüyük, s. 750.

²³² Gözler, **İdare Hukukuna Giriş**, s. 724.

gelişinde idarenin eyleminin etkisi sürdüğü sürece, kusursuz sorumluluk ilkesine dayalı tazminat yükümlülüğü devam etmektedir. Çünkü beklenmeyen hâl, her ne kadar kusurun varlığını bertaraf etse de olay ile idare arasındaki illiyet bağına tamamen ortadan kaldırmamaktadır. Bu bağlamda, idarenin sorumluluğu, kusursuz sorumluluk türleri kapsamında (örneğin tehlike sorumluluğu veya sosyal risk ilkesi) değerlendirilmeye devam edilebilmektedir.²³³

Danıştay kararında, Van ili Özalp ilçesinde meydana gelen sel felaketinde idarenin hizmet kusuruna dayalı sorumluluğu kabul edilmemiştir. Olayda, selin geçmişte de yaşanmasına rağmen, zararın meydana gelişinde müteveffanın ailesinin gözetim yükümlülüğünü yerine getirmemesi ve dedesinin aşırı yağışlara rağmen torununu otlatmaya götürmesi belirleyici görülmüştür. Bu nedenle, zarar ile idarenin eylemleri arasındaki illiyet bağı üçüncü kişilerin kusurlu davranışları ile kesilmiş, idarenin tazmin yükümlülüğü ortadan kalkmıştır. Danıştay sel, öngörülmesi ve tamamen önlenmesi güç bir “beklenmeyen hal” olarak değerlendirilmiş; bu durumda idarenin sorumluluğuna gidilemeyeceği sonucuna ulaşılmıştır. Karar, idarenin önlem alma yükümlülüğü bulunsa dahi, olağan dışı doğa olayları ile üçüncü kişilerin kusurlarının birleştiği hallerde hizmet kusuru temelinde sorumluluğun idareye yüklenemeyeceğini göstermesi bakımından önemlidir.²³⁴ Bu dosyada bilirkişi raporunda selin “on yılda bir” görülebilecek şiddette olduğu, teknik önlemlerle zararın azaltılmasının mümkün olduğu belirtilmiştir. Bu nedenle mahkeme başlangıçta mücbir sebep değil, beklenmeyen hal değerlendirmesi yapmıştır. Benzer şekilde bir başka kararda Danıştay, sel afeti nedeniyle meydana gelen zarar neticesinde idarenin sorumluluğuna gidilmediği durumda beklenmeyen halin varlığı ile birlikte zarar görenin de kusurunun bulunduğu tespiti yapılarak yerel mahkemenin kısmen reddettiği maddi ve manevi tazminat kararlarını onamıştır.²³⁵

2.1.4.3. Zarar Görenin Davranışı

Zararın meydana gelmesinde aynı zamanda ağırlaşmasına, zarar gören kişinin davranışlarının bulunması halinde zarar görenin kusurunun varlığından

²³³ Gözler, *İdare Hukukuna Giriş*, s. 725.

²³⁴ Danıştay 10. Daire, E. 2021/3857, K. 2021/4491, K.T. 30.09.2021, Lexpera.

²³⁵ Danıştay 10. Daire, E. 2016/15019, K. 2021/4492, K.T. 30.09.2021, Lexpera.

bahsedilmektedir.²³⁶ Zarar görenin kusurlu bir davranışının bulunması hâlinde, idarenin sorumluluğu tamamen ortadan kalkabilmekte veya somut olayın özelliklerine göre kısmen azalabilmektedir. Bu durum hem kusura dayanan sorumluluk hem de kusursuz sorumluluk halleri bakımından geçerlilik arz etmektedir. Şayet meydana gelen zarar, doğrudan zarar görenin tutum ve davranışlarından kaynaklanmakta ve bu davranışlar idarenin davranışı ile zarar arasındaki illiyet bağına kesecek nitelikte ise, idarenin sorumluluğu söz konusu olmamaktadır. Ancak zarar görenin tutum ve davranışları zararın meydana gelmesinde yalnızca katkı sağlayıcı nitelikte ise, idarenin sorumluluğu, zarar görenin kusuru oranında azalmaktadır.²³⁷

Zarar görenin bütün davranışları ile değil sadece ağır kusuru halinde illiyet bağı kesilmektedir. Kusursuz sorumluluk ilkesi çerçevesinde de yargı mercileri tazminat miktarını belirlerken zarar görenin kusurunu dikkate almaktadır. Zarar görenin kusurunun zarar üzerindeki etkisinin tespitinde bilirkişi görüşüne başvurulmakta; nihai değerlendirme ise yargıcın takdir yetkisi çerçevesinde yapılmaktadır.²³⁸

Zarar görenin kusuru doktrinde bu şekilde ifade edilse de zarar görenin her durumda kusuru mevcut olmayabilir. Bundan dolayı bu başlık farklı kaynaklarda karşımıza zarar görenin davranışı şeklinde de çıkabilmektedir. İdare karşısında zarar gören konumunda olan kişiye kusur atfedilerek idarenin sorumluluğundan vazgeçilme durumunun oluşması hakkaniyete aykırı olacağından somut olayın çok iyi incelenmesi gerekmektedir. Zarar gören kişinin kusurunun olması durumunda dahi idarenin sorumluluğuna gidilebilmelidir.²³⁹

İdarenin sorumluluğu, hizmet kusuru (gerekli önlemleri almamak), kusura dayalı sorumluluk (mali ve teknik olanakları dahilinde harekete geçmemek) ve katkı kusuru (zararı daha da artırmak) gibi durumlarda ortaya çıkmaktadır. Zarar görenler veya üçüncü kişiler zararın oluşumuna katkıda bulunmuşsa, idarenin sorumluluğu azalabilir veya tamamen ortadan kalkabilir.

Bir doğal afet karşısında gerekli tedbirleri alma konusunda bir kişinin faaliyetleri idarenin alabileceği tedbirler bakımından pek tabi yetersiz kalacağından

²³⁶ Gözler, **İdare Hukuku**, s. 1339.

²³⁷ Gözler, **İdare Hukuku**, s. 1341.

²³⁸ Gözübüyük, s. 751-752.

²³⁹ Gürbüz, s. 543.

dolayı zarar gören kişilerin kusurlarının bulunmasına dayanılarak zarar gören zararı ile baş başa bırakılmamalıdır. Örneğin doğal afetin gerçekleşme riskinin yüksek olduğu bir bölgede bir dere yatağına bina inşa eden zarar gören, bir sel afeti meydana gelmesi sonrasında idareye zararının tazmini için başvurması durumunda idare, zarar görenin kusurunu gerekçe göstererek idari sorumluluğun bulunmadığını ileri sürmemelidir. İdarenin doğal afetin önlenmesi ve oluşabilecek zararların giderilmesi konusundan gereken tüm tedbirleri afet öncesinde alıp almadığının tespiti sağlanmalı ve somut olayın incelemesi çok iyi bir şekilde yapılmalıdır. Sonuç itibarıyla idare bu örnekte gereken denetimi yerine getirmiş olsaydı zaten dere yatağına yapılmış binaların varlığından haberdar olacaktı. Bu durumun araştırılması ile idarenin denetim eksikliği nedeniyle hizmet kusurunun bulunduğu şeklinde yorumlanabilmektedir. Danıştay'ın bir kararında ise bu durumun zarar görenin asli kusuru olarak değerlendirildiği de görülmektedir.²⁴⁰

Danıştay'ın başka bir kararında davacı, köyünde otlatılan 79 küçükbaş hayvanının 16/07/2011 tarihinde aşırı yağış nedeniyle derenin taşması sonucu boğularak telef olduğunu, olayın dere ıslah çalışması yapılmaması sebebiyle davalı idarenin hizmet kusurundan kaynaklandığını ileri sürerek 47.400,00 TL maddi tazminat talep etmiştir. Dosya kapsamına göre, bölgede geçmişte de sel felaketleri

²⁴⁰ Danıştay 10. Daire, E. 2015/4348, K. 2020/3925, K.T. 19.10.2020, Lexpera. “Dava dosyasında bulunan bilgi ve belgelerden; 16/07/2011 tarihinde aşırı yağışlar nedeniyle ...-... İli, ... İlçesi, ... Köyünde, derenin taşması sonucu sel felaketinin meydana geldiği; olay öncesinde 08-13-27/05/2007 tarihlerinde ve sonrasında 02/09/2012 tarihinde de sel nedeniyle ciddi zararların oluştuğu anlaşılmaktadır.

Çoban veya sürü sahibi, ağılda veya otlakta kendisine emanet edilen ya da sahip olduğu koyun, keçi ve sığır sürüsünden tamamen sorumlu kişi olarak tanımlanmakta olup, sürünün olası tehlikelere karşı korunması da bu sorumluluk kapsamına girmektedir. Sürü sahibi veya çoban, hayvanları otlatırken gerekli dikkat ve özeni göstermekle yükümlüdür. Bu bağlamda, mevsimsel koşullar veya diğer dış etkenler doğrultusunda otlatma alanlarının belirlenmesi de bu kişilerin görevleri arasında olup, bu konuda bir tartışma bulunmamaktadır. Dolayısıyla, hayvanların korunmasından sorumlu çoban veya sürü sahibinin olası risklere karşı gerekli önlemleri alması gerektiği açıktır.

Somut olayda ise, 16/07/2011 tarihinde aşırı yağışlar sebebiyle ...-... deresinin taşması sonucu, dere kenarında otlatılan davacıya ait 65 küçükbaş hayvanın telef olduğu, aynı bölgede önceki tarihlerde de aşırı yağış nedeniyle sel felaketlerinin yaşandığı ve bu sel olayları sonucunda ölümler ve ciddi zararların meydana geldiği göz önünde bulundurulduğunda; hayvan sürülerini otlatmak ve korumaktan sorumlu çoban veya sürü sahibinin gerekli özeni göstermesi gerektiği açıktır. Bu durum, zararın ortaya çıkmasında davacının dikkatsizlik, tedbirsizlik ve ihmalkârlığının etkili olduğunu göstermekte olup, davacının kusuru davalı idarenin sorumluluğunu ortadan kaldırmaktadır.

Bu nedenle, davaya konu zararın oluşmasında davalı idarenin hizmet kusuru bulunmadığından ve dolayısıyla tazminat sorumluluğu doğmadığından, davanın reddine karar verilmesi gerekirken, İdare Mahkemesi'nin davanın kısmen kabul, kısmen reddi yönündeki kararı hukuka uygun değildir.”

yaşandığı, dere ıslah çalışmalarının olaydan sonra başlatıldığı, ancak hayvanlarını otlatmak ve korumakla yükümlü olan çoban/sürü sahibinin gerekli dikkat ve özeni göstermesi gerektiği, davacının bu hususta kusurlu olduğu tespit edilmiştir. Zarara davacının kusurunun sebep olduğu, idarenin hizmet kusurunun bulunmadığı ve bu nedenle tazmin sorumluluğunun doğmadığı sonucuna varılmıştır. İdare Mahkemesinin davayı kısmen kabul yönündeki kararı, davalı idare lehine bozulmuştur.²⁴¹ Benzer şekilde Danıştay kararında zarar görenin asli kusurunun bulunması nedeniyle idarenin sorumluluğuna gidilemeyeceği belirtilmiştir.²⁴²

Sel afetinin yaşanmasında idarenin hizmet eksikliği ya da riskli alanlarda yapılaşmaya izin verilmesi gibi durumlar, idarenin kusurunu ortaya koymaktadır. Bölge İdare Mahkemesi, sel olayında evin ciddi hasar görmesinde derenin ıslahı için gerekli çalışmaların yapılmamış olmasını dikkate alarak, idarenin yasal yükümlülüklerini yerine getirmediği durumlarda meydana gelen zarardan sorumlu tutulabileceğini vurgulamıştır.²⁴³

Zarar görenin kusurlu davranışının bulunması hâlinde sorumluluğun tamamen idareye ya da tamamen zarar görene yüklenmesi yerine, kusurun taraflar arasında paylaştırılmasına dayalı bir sorumluluk benimsenmektedir. Doğal afet nedeniyle meydana gelen zararda hem zarar görenin kusurunun hem de idarenin kusurunun bulunduğu durumlarda müterafik kusurun varlığından bahsedilmektedir. Burada zarar gören ve idare arasında kusurları ölçüsünden sorumluluk paylaşarak her iki taraf da sorumlu kılınacaktır.²⁴⁴

Danıştay, 01.11.2006 tarihinde bir ilde meydana gelen aşırı yağış sonucu yaşanan boğulma olayında, dere yatağını imara açan Belediye ile dereyi ıslah etmeyen DSİ hizmet kusuruna dayanılarak açılan tazminat davasında, zarar görenin dere yatağındaki ruhsatsız evde oturmasının kişisel kusur oluşturduğunu, ancak bunun idarenin sorumluluğunu ortadan kaldırmayacağını belirtmiştir. Ayrıca, idarenin dere yatağını yerleşime açması, insan yaşamını tehdit eden ağır bir hizmet kusuru olarak değerlendirilmiştir. Müterafik kusur, zarara uğrayanın ruhsatsız evde oturmasından

²⁴¹ Danıştay 10. Daire, E. 2016/2235, K. 2020/3895, K.T. 19.10.2020, Lexpera.

²⁴² Danıştay 10. Daire, E. 2015/4686, K. 2020/3902, K.T. 19.10.2020, Lexpera.

²⁴³ Erzurum Bölge İdare Mahkemesi, 2. İDD, E. 2025/1862, K. 2025/2065, K.T. 09.05.2025, Lexpera.

²⁴⁴ Işıklar, s. 140.

kaynaklansa da Danıştay’a göre bu durum idarenin ağır hizmet kusurunu etkilemez; yalnızca zararın paylaşımında dikkate alınabilir.²⁴⁵

Danıştay kararlarında hem sorumluluğun türü hem de tazminat miktarı, her somut olayın özelliklerine göre belirlenmektedir.²⁴⁶ Bu bağlamda “idarenin sorumluluğu” kavramı, özel hukukta yer alan sorumluluk modellerinden ayrılarak, kamu hukuku doktrini ve yargı içtihatlarıyla teknik ve usulî açıdan sürekli olarak geliştirilmektedir.

Devlet ile vatandaş arasındaki güç ve fırsat dengesizliğinin varlığı, hukuk devleti ilkesi gereği bireylerin etkin biçimde korunmasını zorunlu kılmaktadır. Bu sebeple idare hukukunda sorumluluk anlayışı, özel hukuktaki sorumluluk kuramlarından bağımsız olarak ele alınmaktadır. Kamu hizmeti kavramının çeşitliliği ve sosyal devlet ilkesinin gereklilikleri, idarenin sorumluluğu açısından özel hukuk kavram ve kuramlarının doğrudan uygulanmasını sınırlamaktadır. Bu nedenle, özel hukukta geliştirilen sorumluluk ilkeleri yalnızca ihtiyatlı bir biçimde referans alınmalı ve idare hukukunun kendine özgü yapısı içinde yorumlanmalıdır.²⁴⁷ İdarenin sorumluluğu konusu, kusura dayanan ve kusursuz sorumluluk ayrımından sosyal risk ilkesine, somut olay şartlarına göre esnek uygulamalardan kamu hukuku–özel hukuk ayrımına kadar birçok boyutuyla Danıştay içtihatlarında şekillenen dinamik bir yapıya sahiptir.²⁴⁸

²⁴⁵ Danıştay 10. Daire, E. 2011/2284, K. 2015/2725, K.T. 01.06.2015, Lexpera. “Belediyenin dere yatağını yerleşime açması ya da DSİ’nin yaptırdığı tahliye kanallarının yetersiz olması gibi eylemler, su baskınının oluşmasına zemin hazırladığından bu durum hizmet kusuru oluşturmaktadır. Bu nedenle artık zararın mücbir sebepten kaynaklandığından söz edilemez. Danıştay’a göre bu durumda dere yatağındaki taşınmazın yapı veya oturma ruhsatının olmaması, meydana gelen zarar ile davalı idarenin hukuka aykırı davranışı arasındaki nedensellik bağı ortadan kaldırmayacaktır.”

²⁴⁶ Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, E. 2021/632, K. 2022/1084, K.T. 30.03.2022 tarihli kararında, maddi tazminat istemi yönünden davalı idarenin istinaf başvurusunun reddine karar verilmiş ve bu kararın usul ve hukuka uygun olduğu belirtilmiştir. Bu karar, idarenin kusurlu eylemleri sonucunda doğan zararların tazmininde, somut olayın özelliklerinin dikkate alındığını göstermektedir.

²⁴⁷ Danıştay 10. Dairesi, E. 2013/6827, K. 2016/1402, K.T. 15.03.2016 tarihli kararında, kusursuz sorumluluk ilkesi kapsamında, kamu hizmetinin görülmesi sırasında kişilerin uğradıkları özel ve olağan dışı zararların idarece tazmin edilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

²⁴⁸ Şaşmaz, s. 233.

2.1.4.4. Üçüncü Kişinin Kusuru

Üçüncü kişinin kusuru ile idarenin işlem veya davranışı arasındaki ilişkiye bakıldığında, eğer zarar tamamen üçüncü kişinin kusurundan kaynaklanıyorsa, bu durumda sorumluluk idareye yüklenemez. Üçüncü kişinin davranışının kusursuz olduğu durumlarda da eğer zarar meydana geliyorsa idarenin de sorumluluğunda azalma meydana gelebilecektir.²⁴⁹ Her ne şekilde gerçekleşirse gerçekleşsin üçüncü kişinin kusurunun ya da davranışının olduğu bir durumda zarar da meydana gelmiş ise idare kişinin uğradığı zararı tazmin etmekle yükümlüdür. İdare üçüncü kişiye kusuru oranında rücu hakkına sahiptir. Üçüncü kişi ile kastedilen idarenin bir personeli olmamalıdır. Üçüncü kişinin idarenin bir personeli olması durumunda üçüncü kişinin kusuru nedeniyle idare sorumluluktan kurtulamayacaktır ve bu durumda idare zarardan asli bir şekilde sorumlu olmaya devam edecektir.²⁵⁰

Ruhsata aykırı inşaat yapan, yapılan inşaatı, denetlemeyen ve onaylayan tüm yetkililer, müteahhit, şantiye şefi, denetim kuruluşu, yapı sahibi üçüncü kişi olarak adlandırılabilir. Danıştay incelemesine göre, 3194 sayılı İmar Kanunu ve 4708 sayılı Yapı Denetimi Kanunu uyarınca yapıların ruhsata uygun şekilde inşa edilmesi ve denetlenmesi belediyenin temel sorumluluğudur. Bununla birlikte, yapı müteahhidi, şantiye şefi veya yapı denetim kuruluşu gibi diğer yetkililer de kusurlarına göre sorumlu tutulabilir. 4708 sayılı Yapı Denetimi Kanunu'nun 1'inci maddesine göre, amaç; can ve mal güvenliğini sağlamak, yapıların imar planı ile fen, sanat ve sağlık kurallarına uygunluğunu temin etmek, proje ve yapı denetimini düzenlemek ve usul ile esaslarını belirlemektir. Kanunun 3. maddesi uyarınca ise yapı denetim kuruluşları, denetçi, mimar ve mühendisler, proje sorumluları, laboratuvar personeli ve müteahhitler, yapının kurallara aykırı, eksik veya kusurlu olmasından kaynaklanan zararlar karşısında, yapı sahibi ve ilgili idari kurumlara karşı kusur oranında sorumludur.²⁵¹

Üçüncü kişilerin veya mağdurun kusurlu davranışları, idarenin sorumluluğunu etkileyebilir. Zarar tamamen üçüncü kişinin eyleminden kaynaklanıyorsa, idare

²⁴⁹ Bilgiç, s. 388.

²⁵⁰ Gürbüz, s. 543.

²⁵¹ Danıştay 8. Daire, E. 2016/15216, K. 2021/778, K.T. 10.02.2021, Lexpera.

sorumlu tutulamaz. Ancak, zararın hem idarenin ihmali hem de üçüncü kişinin kusuruyla meydana gelmesi durumunda, idare kusuru oranında sorumlu olur.²⁵² Mağdur ya da üçüncü kişilerin kusuru, idarenin sorumluluğunu azaltabilir veya ortadan kaldırabilir.²⁵³ Müteahhidin ağır kusuru olması durumuna bir örnek olarak Danıştay 6. Dairesi 28.06.2022 tarihli kararında, müteahhidin ruhsatsız olarak inşa ettiği binadan konut satın alan vatandaşlar zarar görmüşlerdir. Danıştay, belediyenin denetim görevini ihmal ettiğini ve idarenin hizmet kusuru işlediğini belirterek idarenin sorumlu olduğuna hükmetmiştir.²⁵⁴

2.2. İdarenin Sel Nedeniyle Meydana Gelen Zararlardan Sorumluluğu

Türkiye, tarih boyunca birçok şiddetli sele maruz kalmış ve bu afetler neticesinde ciddi can ve mal kayıpları yaşamıştır. Özellikle yakın dönemde meydana gelen 2023 Adıyaman, Kahramanmaraş, Şanlıurfa selleri, 2021 Batı Karadeniz seli ve 2009 Marmara sel dizisi, toplumun hafızasında büyük yer edinmiştir. Yaşanan can kayıpları ve maddi kayıpların ardından, gerekli yasal düzenlemelerin zamanında yapılıp yapılmadığı ve etkin denetim mekanizmalarının işletilip işletilmediği sorusu gündeme gelmiştir. Sel afeti sonrasında ağır hasar gören konutlar, iş yerleri, sel suları nedeniyle yer değiştiren taşınmazın sınırlarının tespiti gibi sorunlardan kaynaklanan zararların tazmini konusu gündeme gelmiştir. Bu çerçevede, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi kararlarında devletin, afet riski karşısında bireylerin yaşam ve mülkiyet haklarını korumaya yönelik pozitif yükümlülüğü bulunduğu açıkça ifade edilmiştir.²⁵⁵

Devletin bu yükümlülüğü, sadece sel anıyla sınırlı kalmayıp sel öncesi, sel anı ve sel sonrası olmak üzere üç aşamalı bir sorumluluk sürecini kapsamaktadır. Özellikle sel öncesi dönemde, mevzuata aykırı yapıların ve riskli bölgelerin tespiti, imara

²⁵² Danıştay 10. Daire, E. 2008/5366, K. 2012/423, K.T. 08.02.2012, Lexpera. Bu kararında olduğu gibi, Danıştay; idarenin sorumluluğunun doğabilmesi için zararın, idarenin işlem veya eyleminden kaynaklanması gerektiğini vurgulamaktadır.

²⁵³ Adil Bucaktepe, “Depremden Dolayı İdarenin Sorumluluğu”, **Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 17-18, S. 26-27-28-29, Y. 2, 2015, s. 110-111.

²⁵⁴ Danıştay 6. Daire, E. 2023/1338, K. 2023/5812, K.T. 28.06.2022, <https://karararama.danistay.gov.tr/>, (e.t. 01.06.2025).

²⁵⁵ Anayasa Mahkemesi Kararı, Dursun Kanber Eroğlu ve diğerleri, 2. B. Başvuru No: 2014/11724, 20/7/2017, <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2014/11724>, (e.t. 15.08.2025).

kapatılması gereken alanların belirlenmesi, yapı teknikleri ve projelendirme süreçlerinin sağlıklı biçimde yürütülmesi büyük önem taşımaktadır. Bu bütüncül yaklaşım, yalnızca can ve mal kayıplarını azaltmakla kalmaz, aynı zamanda afet yönetimi bakımından devletin etkinliğini de artırmaktadır.²⁵⁶

2.2.1. Yaşam Hakkı Açısından İdarenin Sel Nedeniyle Meydana Gelen Zararlardan Sorumluluğu

Yaşam hakkı hem ulusal hukukta hem de uluslararası insan hakları düzenlemelerinde korunması gereken en temel ve vazgeçilmez haklardan biridir. Depremler sonrası yalnızca yapı sürecinde görev alan özel kişilere odaklanılarak, denetim sorumluluğu bulunan kamu görevlilerinin soruşturma dışında bırakılması, devletin yaşam hakkı kapsamında sahip olduğu etkili soruşturma yükümlülüğünü ihlal etmektedir. Anayasa Mahkemesi ve AİHM'ye göre, kamu görevlilerinin ağır ihmal içeren eylemleri nedeniyle cezai süreç yürütülmemesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 2'nci maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının açık bir ihlalidir. Bu nedenle, hukuka aykırı yapıların yıkılması sonucu meydana gelen ölümler ve yaralanmalarda, kamu görevlileri dâhil tüm sorumlular hakkında etkin bir soruşturma yürütülmesi devletin pozitif yükümlülüğüdür.²⁵⁷

Danıştay, önüne gelen bir uyuşmazlıkta, bir binanın sel sonucu yıkılması ve davacının iki çocuğunun hayatını kaybetmesi üzerine yapılan değerlendirmede, binanın ruhsatsız ve kaçak olarak inşa edildiğini, ilgili belediyenin ise yapının inşası ve sonrasındaki süreçlerde gerekli denetim ve tespitleri yapmadığını tespit etmiştir. İdarenin, yasal denetim ve gözetim yükümlülüklerini yerine getirmemesi, zararın meydana gelmesinde tam kusurlu olduğu şeklinde değerlendirilmiştir.²⁵⁸

²⁵⁶ Umur Yıldırım, Ayhan Demir, Gizem Koç, Can Alkan, Fatih Aydın, Egem Yıldız, Merve Doğan, Özge İrem Aksu, **Deprem Hukuku Başvuru Kitabı**, bs. 1, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2023, s. 182.

²⁵⁷ Fatih Yurtlu, "Mevzuata Aykırı İnşa Edilen Yapıların Depremde Yıkılması Nedeniyle Meydana Gelen Ölüm ve Yaralanmalar Bakımından Ceza Hukuku Sorumluluğu", **Ankara Barosu Dergisi Deprem Özel Sayısı**, C. 1, S. 1, 2023, s. 394.

²⁵⁸ Danıştay 8. Daire, E. 2012/5940, K. 2014/1098, K.T. 19.02.2014, Lexpera. "Hüküm veren Dava, Batman İl Merkezinde, 1.11.2006 tarihinde yoğun yağmur yağışı sonucu oluşan sel felaketi nedeniyle davacıların sığındıkları A1 Mahallesi'ndeki evin yıkılması sonucu, iki çocuklarının ölmesi nedeniyle, ölüm olayının davalı idarelerin hizmet kusurundan kaynaklandığından bahisle uğradıklarını ileri sürdükleri 4.000 TL maddi ve 200.000 TL manevi zararın yasal faiziyle birlikte tazmini istemiyle açılmıştır."

Temyize konu olan sel felaketi sonrasında idare tarafından yapılan etüt incelemesi sonucu hazırlanan raporda, afetin başlıca nedeninin, belediyenin dere yatağını imara açarak çarpık yapılaşmaya sebebiyet vermesi ve DSİ'nin dere yatağında inşa ettirdiği tahliye kanalının yetersizliği olduğu tespit edilmiştir. Meydana gelen ölüm olayının, belediyenin imara açtığı dere yatağında bulunan konutta meydana gelmesi karşısında; selin oluşumuna zemin hazırlayan imar uygulamaları ile yetersiz tahliye kanalının, davalı belediye ve DSİ'nin hizmet kusurunu oluşturduğu, bu itibarla zararın mücbir sebepten kaynaklandığının kabul edilemeyeceği sonucuna ulaşılmıştır.²⁵⁹ Sel felaketinde belediye ve DSİ'nin ihmali, vatandaşların yaşam hakkını doğrudan tehlikeye atmış olup, idarenin sorumluluğunu zorunlu kılmaktadır.

2016 yılında Muş ilinde şiddetli yağış sonucu tıkanmış bir menfezin üzerinden geçerken sürüklenen su ve çamur kütlesi, davacıların aracını dereye devirmiş; kazada birden fazla kişi boğularak hayatını kaybetmiş ve bir çocuk kaybolmuştur. Davacılar, olayın meydana gelmesinde ilgili idarelerin hizmet kusuru bulunduğunu ileri sürerek maddi ve manevi tazminat talep etmiştir. İlk derece mahkemesi, uyuşmazlığın Karayolları Trafik Kanunu kapsamında adli yargının görevine girdiğini belirterek davayı görev yönünden reddetmiş, Bölge İdare Mahkemesi ise bu kararın esasa etkili bir kısmının kaldırılmasını gerektiren bir neden bulunmadığını ifade ederek istinaf başvurusunu reddetmiştir. Danıştay ise, idarelerin hizmet kusuru nedeniyle ortaya çıkan zararlardan sorumluluğunun değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamış ve davanın idare mahkemelerinde görülmesi gerektiğine karar vererek Bölge İdare Mahkemesi kararını bozmuştur. Muş'ta yaşanan menfez kazası, idarenin hizmet kusurunun can kayıplarına doğrudan etkisi olduğunu ve tazmin sorumluluğunu gerektirdiğini ortaya koymaktadır.

²⁵⁹ Danıştay 10. Daire, E. 2011/2284, K. 2015/2725, K.T. 01.06.2015, Lexpera. “Yaşanan sel felaketi sonrasında, selin etkilediği bölgede Bayındırlık ve İskân Bakanlığı Afet İşleri Genel Müdürlüğünce yaptırılan etüt incelemesi sonucunda düzenlenen raporda; selin oluşmasında ana etkenin belediyenin dere yatağını imara açmasından kaynaklı çarpık yapılaşma ve DSİ'nin dere yatağına yaptırdığı tahliye kanalının yetersizliği olduğu belirtilmiştir.

Olayda, ölümün gerçekleştiği evin belediyenin imara açtığı dere yatağındaki A1 Mahallesinde yer alması karşısında, davacıların yakınının ölümünde, dere yatağını yerleşime açarak selin oluşmasına zemin hazırlayan davalı belediyenin ve yaptırdığı kanal yetersiz olan DSİ'nin hizmet kusuru bulunduğu cihetle zararın mücbir sebepten kaynaklandığından söz edilemeyecektir.”

2.2.2. İdarenin Sel Öncesi Yerine Getirmekle Yükümlü Olduğu Faaliyetler Nedeniyle Sorumluluğu

7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun'un²⁶⁰ 1'inci maddesi uyarınca, sel, heyelan, deprem, yangın, kaya düşmesi, çığ gibi afetler sonucunda kamu tesisleri veya yapılar ciddi şekilde hasar görmesi durumunda yahut zarar görme riski durumunda bu alanlarda uygulanacak önlemler ve sağlanacak yardımlar bu kanun kapsamında yürütülmektedir. Afetin toplum yaşamını ne ölçüde etkilediği; hasar gören binaların sayısı, sosyal ve ekonomik yapıya etkisi, kamuoyundaki yankısı gibi unsurlar dikkate alınarak belirlenmektedir. Afetin genel hayata etkili sayılıp sayılmayacağına, ilgili yönetmelik esaslarına göre, yetkili bakanlık karar vermektedir. Afet anında alınması gereken ivedi önlemler için yetki, olayın yaşandığı ilin valisindedir.

6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun'un 2'nci maddesi, riskli yapı ve riskli alan tanımını yapmaktadır. Riskli alan, zemin özellikleri veya üzerindeki yapılaşma nedeniyle can ve mal kaybı riski taşıyan ve Cumhurbaşkanı tarafından belirlenen bölgeyi ifade eder. Riskli yapı ise, riskli alan içinde veya dışında bulunabilen, ekonomik ömrü nihayete ermiş veya yıkılma yahut ağır hasar görme tehlikesi altında olduğu bilimsel ve teknik verilere dayanarak belirlenen yapıdır.

Burada tartışılması gereken hususlardan biri de yapı denetim kuruluşlarının faaliyetinin idari niteliğinin ne olduğu konusudur. 4708 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun'un 1'inci, 2'nci ve 8'inci maddeleri, denetim kuruluşlarının faaliyetlerinin idari kolluk niteliğinde olduğunu ortaya koymaktadır. Yapı denetim kuruluşları, teknik bilgiye sahip olsalar da kamu görevlisi değildir. Anayasa'nın 128'inci maddesine göre "Asli ve sürekli kamu hizmetleri, memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle yürütülür." 3194 sayılı İmar Kanunu Ek 1'inci maddesinden yeminli serbest mimarlık ve mühendislik büroları için kolluk yetkisinin özel kişilere devri niteliğinde bir uygulama yapılmaya çalışıldığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla kolluk yetkisinin, kamu görevlisi olmayan özel kişilere veya şirketlere örneğin yapı denetim kuruluşlarına devredilmesi, bu faaliyetin niteliğiyle bağdaşmamaktadır. Bu durumda,

---

²⁶⁰ RG:25.05.1959/10213.

“kolluk olmayan kişiye kolluk yetkisi devredilmiş” olmaktadır.²⁶¹ Yapıların denetiminde özel hukuk kişileri arasında yapı denetim kuruluşları yer alsa dahi bu durum idarenin sahip olduğu denetim yetkisinin tamamen devredildiği anlamına gelmemektedir. İdarenin rehberliği eşliğinde yapı denetim kurumları denetlenmeye devam etmektedir. Bu görev ve yetki, doğrudan idareye verilmiş bulunmaktadır. Yapı denetim kuruluşlarının görevlerini gereği gibi yerine getirmemesi nedeniyle oluşan zararlardan dolayı bu kuruluşlar sorumlu tutulabilmektedir. Zarara uğrayan üçüncü kişiler açısından idare de bu görev ve yetkisi çerçevesinde sorumluluk taşımaktadır.²⁶² Yapı denetim sisteminde özel hukuk kişilerine verilen yetkinin idari kolluk yetkisiyle çelişmesi Anayasal tartışma yaratmaktadır.

Danıştay kararındaki tespitlere göre; idarelerin, sel ve taşkın riskini önlemek amacıyla, dere ıslah projelerini maksimum fezeyan debisine uygun şekilde projelendirme ve uygulama, dere yataklarını imara açmama, taşkın hesabı yapılmadan ve kıyı kenar çizgisine riayet edilmeksizin yapılaşmaya izin vermeme, sel kapanı gibi taşkın önleyici yapıların görevini tam olarak yerine getirecek şekilde inşa edilmesini sağlama ve tüm proje ile uygulamalarda mühendislik ile şehir planlama standartlarına uygun hareket etme yükümlülüğü bulunmaktadır.²⁶³ Bu yükümlülükler, idarenin imar planları ile planlama, inşaat öncesinde ve sonrasında denetim yaparak kolluk ve risk yönetimi faaliyetleri kapsamaktadır.

Danıştay’ın bir kararında, söz konusu uyuşmazlık DSİ’ye ait ve taşkın sahası olarak belirlenmiş bir taşınmazın bulunduğu alanda yapılan ıslah imar planı, buna bağlı parselasyon işlemi ve ipotek bedeli tesisine ilişkin belediye meclisi kararının iptali isteminden kaynaklanmaktadır. 4373 sayılı Taşkın Sulara ve Su Baskınlarına Karşı

²⁶¹ Turgut Tan, Anayasa Mahkemesi Kararlarında Kamu Hizmeti Yaklaşımı, s. 239-240, www.anayasa.gov.tr, (e.t. 02.06.2025).

²⁶² Günday, s. 46. “Bu doğrultudaki Danıştay 8. Dairesi 23.09.2021 tarihli kararına göre ...zararın oluşmasında etkili olan hatalı ve projeye aykırı imalatın bulunduğu yapının onaylı proje doğrultusunda tamamlanmasını sağlama ve projeye aykırı yapıya ilişkin yasal işlemleri yerine getirmeme açısından davalı belediyenin hukuki sorumluluğu bulunduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle, ruhsata aykırı, eksik veya hatalı inşa edilen yapıdan kaynaklanan zararda, davalı idare dışında sorumluluğu olan kişilerin de kusur oranlarının ayrı ayrı belirlenmesi ve tazminat talebinin bu çerçevede değerlendirilmesi gerekmektedir.” Şeklinde belirterek diğer sorumluların (yapı denetim kuruluşu ve diğer ilgililer) ayrı ayrı sorumluluklarına işaret etmiştir”. Danıştay 8. Daire, E. 2017/6312, K. 2021/4075, K.T. 23.09.2021, <https://karararama.danistay.gov.tr/>, (e.t. 04.06.2025).

²⁶³ Danıştay 8. Daire, E. 2015/8942, K. 2016/1602, K.T. 23.02.2016, Lexpera.

Korunma Kanunu'nun²⁶⁴ 2'nci maddesine göre taşkın sahasında yapı yapılması, tadilat yapılması, ağaç/fidan dikilmesi yasaktır. Bu tür alanlarda ıslah imar planı ve parselasyon yapılamaz. Taşkın saha içinde bulunan yapılar kaldırılmalı ve yıkılmalıdır. Danıştay, bu doğrultuda taşkın sahada imar planı yapılmasını ve yapıların affedilmesini hukuka aykırı bularak idare mahkemesinin kararını bozmuştur.²⁶⁵

İdarenin doğal afet öncesi yerine getirmesi gereken yükümlülüklerine örnek olarak Danıştay 6. Dairesi'nin 28.01.2021 tarihli kararında davalı idare, kararın anayasa ve ilgili mevzuata uygun olduğunu savunmuş; bölgenin taşkın, sel ve deprem risklerinin yüksekliği nedeniyle, acele kamulaştırma işleminin kamu yararını gözeterek ivedilikle tesis edildiğini ileri sürmüştür. Dosya incelendiğinde, bölgedeki derenin yanlış ıslah yöntemleri, imar uygulamaları ve geçmişte yaşanan felaketler nedeniyle taşınmazların bulunduğu alanın yüksek risk arz ettiği, bu olağanüstü durumun acele kamulaştırma prosedürünün uygulanmasını gerektirdiği tespit edilmiştir.²⁶⁶

Riskli Yapı Tespiti, riskli yapıların tanımını ve tespit sürecini açıklamaktadır. 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun'un 2'nci maddenin 1'inci fıkrasının d bendine göre riskli yapı; "bilimsel ve teknik veriler kullanılarak ekonomik ömrünü tamamladığı, hasar gördüğü ya da yıkılma ihtimali bulunduğu tespit edilen, riskli alan içinde veya dışında yer alan yapı" olarak tanımlanmıştır. Riskli yapıların belirlenmesinde iki temel neden öne çıkmaktadır: (1) yapının çökme veya ağır hasar riski taşıması, yani taşıyıcı sisteminin yetersiz olması; (2) yapının ekonomik ömrünü tamamlamış olmasıdır. Tespit süreci, mal sahipleri veya kanuni temsilciler tarafından masrafları karşılanarak yapılmaktadır.²⁶⁷ Tespit süreci, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'nın talebiyle de gerçekleştirilmektedir. Tespit, idare veya Bakanlık tarafından lisanslandırılmış

²⁶⁴ RG:21.01.1943/5310.

²⁶⁵ Danıştay 6. Daire, E. 1998/291, K. 1999/198, K.T. 13.01.1999, Lexpera.

²⁶⁶ Danıştay 6. Daire, E. 2014/8194, K. 2021/230, K.T. 28.01.2021, Lexpera.

²⁶⁷ Danıştay 11. Daire, E. 2005/1353, K. 2007/6248, K.T. 29.06.2007 tarihli kararında Danıştay, deprem riski taşıyan bir bölgede, sarsıntı tehlikesi dikkate alınarak, yerleşim bölgelerinin belirlenmesi, bu alanlarda yapılaşmaya ilişkin tedbirlerin alınması, uygulanması ve denetlenmesi şeklindeki idari faaliyetlerde ortaya çıkan eksikliklerin, idarenin olumsuz eylemi niteliğinde olması nedeniyle, bu olumsuz eylem ile deprem sonucu oluşan zarar arasında illiyet bağının bulunduğu ve depremin illiyet bağını kesen bir mücbir sebep olarak kabul edilemeyeceği hakkında vermiştir.

kurumlar örneğin, kamu kurumları, üniversiteler, yapı denetim kuruluşları tarafından yapılmaktadır.²⁶⁸

Danıştay, bir yapının riskli sayılabilmesi için taşıyıcı unsurların işlevsizleşmesi, duvarlarda çatlamlar oluşması ve esaslı onarım ihtiyacı gibi kriterleri dikkate almaktadır. Süreç, bireylerin sağlıklı ve güvenli yaşam hakkını korumayı hedeflemektedir.²⁶⁹

Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun'un²⁷⁰ 1'inci ve 2'nci maddeleri incelendiğinde imar planlarının hazırlanırken afet ihtimalinin göz önünden bulundurulması istenmiştir. Türkiye'nin afetlere karşı hazırlıklı olması için sadece müdahale değil, önleyici ve planlayıcı bir yaklaşım benimsemesi gerektiği ortaya çıkmaktadır. Kanun, imar planlamasını afet yönetiminin ayrılmaz bir parçası haline getirerek “afet odaklı planlama” ilkesini hukuki bir zemine yerleştirmektedir.

Sel gibi doğal afetlerin yol açabileceği olası zararların en aza indirilmesi, kamu yönetiminin temel sorumluluk alanlarından biridir. Bu bağlamda, idarenin en önemli görevlerinden biri, yapılaşma süreçlerinin imar mevzuatına uygun olarak yürütülmesini sağlamak ve bu kapsamda yapıların etkin biçimde denetlenmesini temin etmektir. Nitekim yapıların güvenli inşa edilmesi, su yataklarının genişliğinin doğru bir şekilde hesaplanması ve dere yataklarının imara açılmaması yalnızca bireysel mülkiyet hakkı ile değil, toplumsal risklerin yönetimiyle de doğrudan ilişkilidir.

Büyükşehir statüsüne sahip illerde yerel yönetim sistemi, büyükşehir belediyesi ve ilçe belediyelerinden oluşmaktadır. Bununla birlikte, merkezi idarenin taşradaki temsilcileri olarak valiler ve kaymakamlar da bu alanlarda önemli görevler üstlenmektedir. Büyükşehir statüsündeki illerde yerel yönetim sistemi, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu²⁷¹ 4'üncü ve 11'inci maddelerine göre, büyükşehir belediyesi ile ilçe belediyelerinden oluşmaktadır; bu yapının koordinasyonu büyükşehir belediye başkanına ait bulunmaktadır. Belediyeler ve merkezi idare

---

²⁶⁸ RG:31.05.2012/28309.

²⁶⁹ Yıldırım, s. 184.

²⁷⁰ RG:25.5.1959/10213.

²⁷¹ RG:23.07.2004/25531.

arasında yetki paylaşımında koordinasyon sorunları, afet öncesi ve sonrası hizmetlerde gecikmelere yol açabilmektedir.

5442 sayılı İl İdaresi Kanunu²⁷² 9'uncu ve 18'inci maddelerine göre valiler ve kaymakamlar, bu illerde merkezi idarenin taşradaki temsilcileri olarak görev yapmaktadır. Bu şekilde büyükşehirlerde, yerel yönetim ile merkezi idare birlikte faaliyet göstermektedir. Büyükşehir belediyesi bulunan illerde il özel idarelerinin kaldırılmasıyla birlikte, bu idarelerin görev ve yetkileri, valilik bünyesinde oluşturulan Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlıklarına devredilmiştir. Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlıkları, kamu yatırımlarının planlanması, izlenmesi ve koordinasyonundan sorumlu olmakla birlikte, afet riski yönetimi kapsamında özellikle kamu yapılarının afete dayanıklılığının sağlanması ve yeniden yapılandırma süreçlerinde etkin rol oynamaktadır.²⁷³

Yapı Denetimi Hakkında Kanunu 2'nci maddesinde yapılar, bakanlıktan yetki almış ve yalnızca yapı denetimi yapan kuruluşlar tarafından denetleneceği düzenlenmiştir. Denetim süreci, yapı sahibi ile denetim firması arasında yapılan sözleşmeye dayanmaktadır. Yapı sahibi, yükleniciyi vekil olarak gösteremez. Yapı denetim firmalarının hisseleri yalnızca mimar ve mühendisler için olmalıdır. Bu firmalar, uzman denetçi mimar, mühendis ve kontrol personeli istihdam etmektedir.²⁷⁴

Denetim kuruluşları, projeleri ve zemin raporlarını mevzuata uygunluk açısından incelemekte ve denetimi üstlendiklerine dair ilgili makamlara taahhüt vermektedir. İnşaatın, ruhsat ve yasal düzenlemelere uygun şekilde yapılmasını kontrol etmektedir. Kullanılan malzeme ve işçiliğin standartlara uygun olup olmadığını denetlemekte ve bu bilgileri belgelendirmektedir. Tespit ettikleri aykırılıkları ilgili kuruma bildirmektedir. Ayrıca iş sağlığı ve güvenliği önlemlerini kontrol etmekte, eksiklikleri yükleniciye bildirmekte ve gerekirse ilgili kuruma rapor etmektedirler. Proje dışı uygulamalar tespit edildiğinde, üç iş günü içinde durumu yetkili makamlara iletirler. Yapının tamamlandığını ve projeye uygun olduğunu rapor eder, gerekli testleri laboratuvarlarda yaptırırlar.²⁷⁵

---

²⁷² RG:18.06.1949/7236.

²⁷³ Yıldırım, s. 194.

²⁷⁴ RG:13.07.2001/24461.

²⁷⁵ RG:13.07.2001/24461.

Sellere karşı alınması gereken önlemler özetle şunlardır: Meteorolojik afetler için radar ve uydu verileriyle çalışan erken uyarı sistemleri kurulmalı ve bunlarla koordineli kurtarma birimleri oluşturulmalıdır. Bölgesel radyolar halkı uyararak doğru davranışları bildirmelidir. Dere yataklarına ve drenaj kanallarına yerleşim engellenmeli, mevcut kanallar düzenli olarak temizlenip ıslah edilmelidir. Yeşil alanlar korunmalı, eğimli yamaçlarda teraslama ve ağaçlandırma yapılmalıdır. Çukur alanlarda bodrum katlardan kaçınılmalı, subasman kotu yüksek tutulmalıdır. Şehir içi yağmur suyu kanalları yeterli olmalı ve bakımı sürekli yapılmalıdır. Sel uyarı sistemleri öğrenilmeli ve konutlar sele karşı sigortalatılmalıdır.²⁷⁶ Afetlerin sıklıkla yaşandığı ülkemizde yapı inşası ve denetimine ilişkin kurallara uyulması hayati önem taşımaktadır. Selleri engellemek mümkün olmasa da etkilerini azaltmak teknik ve hukuki önlemlerle mümkündür. Sel öncesi yapıların sağlam olması, yalnızca mühendislik değil, aynı zamanda hukuki sorumlulukların da açık şekilde düzenlenmesini gerektirir. Bu, can ve mal kaybını önlemenin temel yoludur.²⁷⁷ Mevzuatta önleyici tedbirler net bir şekilde düzenlenmiş olsa da uygulama denetim yetersizliği, planlama hataları, siyasi müdahaleler gibi uygulama eksiklikleri nedeniyle afet zararları önlenememektedir.

Danıştay kararında, dosya incelemesinde bölgede geçmişte yaşanan sel felaketleri, dere ıslahındaki hatalı uygulamalar ve taşınmazın dere yatağı içinde bulunması sebebiyle taşıyıcı kolon ve temellerin risk altında olduğu, zeminin aşındığı, bölgenin 1. derece deprem bölgesi olduğu, deprem veya taşkında binaların yıkılma tehlikesi bulunduğu, bu nedenle acele kamulaştırma kararının ivedilikle uygulanmasının kamu yararı gereği olduğu anlaşılmıştır. 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nun 27'nci maddesinde öngörülen “olağanüstü durum” şartının gerçekleştiğine, acele kamulaştırma prosedürünün yasaya uygun olduğuna karar verilmiştir.²⁷⁸

Danıştay'ın kararlarında, heyelan olaylarıyla ilgili olarak idarenin yükümlülüğü incelenirken, doğrudan mücbir sebep kavramına değinilmeksizin,

²⁷⁶ T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, Sel, <https://www.afad.gov.tr/afadem/sel>, (e.t. 15.08.2025).

²⁷⁷ Timuçin Köprülü, “Yapı Denetim Görevini Kötüye Kullanma Suçu”, **Ankara Barosu Dergisi Deprem Özel Sayısı**, C. 1, S. 1, 2023, s. 437.

²⁷⁸ Danıştay 6. Daire, E. 2012/3575, K. 2015,3687, K.T. 03.06.2015, Lexpera.

taşınmazın afet bölgesi sınırları içinde ya da dışında yer almasına bağlı olarak kamu hizmetindeki aksaklık esasına göre değerlendirme yapıldığı gözlemlenmektedir. Hukuk sistemimizde, idarenin doğal afetler karşısındaki sorumluluğu esas itibarıyla hizmetteki yetersizlik ilkesine dayansa bile bazı hallerde kusura dayanmayan sorumluluk esasının da kabul edildiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla idarenin yükümlülükleri, yalnızca kusur temelli sorumlulukla sınırlı olmayıp, daha geniş bir hukuki çerçeve içerisinde değerlendirilmelidir.²⁷⁹ Danıştay kararlarının büyük kısmında kusur sorumluluğu esasa alınmasına rağmen bazı durumlarda kusursuz sorumluluk ilkeleri uygulanmaktadır. Bu durum doktrinde yeterince netleştirilmemiştir.

Danıştay 6. Dairesi, 30.03.2021 tarihli kararında yol yapım çalışmaları neticesinde meydana gelen heyelan sonucu oluşan zararlar ele alınmıştır. Davalı belediye, heyelan öncesinde gerekli önlemlerin alındığını savunmuş, ancak mahkeme, idarenin sorumlu olduğunu değerlendirerek karar vermiştir.²⁸⁰

2.2.3. İdarenin Sel Sırasında ve Sonrasında Yerine Getirmekle Yükümlü Olduğu Faaliyetler Nedeniyle Sorumluluğu

Afet gerçekleşikten sonra idarenin yükümlülükleri; arama-kurtarma, enkaz kaldırma, afetzedelerin barınma, beslenme sağlık hizmetlerinin sağlanması, kamu tesislerinin yeniden inşası şeklinde sıralanabilir. Bu faaliyetler, idarenin kamu hizmet yürütme görevine girmektedir. 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 14'üncü maddesinin (a) fıkrasında, belediyelerin yerel müşterek nitelikte olmak koşuluyla imar, içme ve kanalizasyon hizmetleri, ulaşım altyapısı, coğrafi bilgi ve kent bilgi sistemleri, çevre sağlığı, temizlik ve katı atık yönetimi, zabıta, itfaiye, acil yardım ve kurtarma, ambulans, şehir içi trafik düzenlemesi, defin ve mezarlık hizmetleri, ağaçlandırma, park ve yeşil alan düzenlemeleri, konut üretimi, kültür, sanat, turizm ve tanıtım, gençlik ve spor faaliyetleri, sosyal hizmet ve yardım, nikâh işlemleri ile meslek ve beceri kazandırmaya yönelik hizmetleri bizzat yerine getireceği veya bu hizmetlerin

²⁷⁹ Gonca Kozanoğlu, "Umumi Hayata Müessir Heyelan Riski Nedeniyle Afete Maruz Bölge Uygulaması Bakımından İdari Kolluk Faaliyetleri ve İdarenin Hizmet Kusuru", **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 15, S. 1, 2024, s. 123-124.

²⁸⁰ Danıştay 6. Daire, E. 2020/10715, K. 2021/4622, K.T. 30.03.2021, <https://karararama.danistay.gov.tr/>, (e.t. 04.06.2025).

yürütülmesini sağlayacağı belirtilmiştir. Sel felaketlerinde belediyeler, acil yardım, kurtarma, itfaiye ve ambulans hizmetlerini organize ederek halkın güvenliğini temin etmekle yükümlüdür. Ayrıca sel sonrası temizlik, çevre sağlığı ve sosyal hizmetler kapsamında zarar gören bireylere destek sağlamak ve yaşam koşullarını normale döndürmek belediyelerin sorumluluğundadır.²⁸¹

6200 sayılı Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü'nün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'un 2'nci maddesinin 1'inci fıkrasının (a) bendinde ise, taşkın ve sel gibi su kaynaklı afetlere karşı koruyucu tesisler inşa etmek ve bu tesislerin bakımını sağlamak, DSİ'nin asli görevleri arasında sayılmıştır. Bu düzenleme, taşkın ve sel risklerinin önlenmesi ve toplum güvenliğinin sağlanması açısından kamu idaresinin sorumluluk alanını açıkça belirlemektedir. DSİ, sel ve taşkınlara karşı koruyucu tesisler kurmak ve bakımını yapmak suretiyle can ve mal güvenliğini temin etmekle yükümlüdür. Sel sonrası oluşabilecek taşkın ve su baskınlarının önlenmesi için DSİ, bu tesislerin etkinliğini denetlemek ve gerekli müdahaleleri yapmak zorundadır.²⁸²

Sel çerçevesinde idarenin sorumluluğu planlama, kolluk ve kamu hizmeti faaliyetlerine yöneliktir. Özellikle sel meydana gelmeden önce imar planları yoluyla yürütülen planlama çalışmaları ve yapıların sele dayanıklı şekilde inşa edilmesini sağlama görevi kapsamında kolluk faaliyetleri yürütülürken; sel gerçekleşikten sonra yürütülen arama-kurtarma, enkaz kaldırma, afetzedelerin barınma, sağlık hizmetleri ve

²⁸¹ Danıştay 6. Daire, E. 2016/4667, K. 2019/4397, K.T. 16.05.2019; Danıştay 8. Daire, E. 2018/2956, K. 2022/6010, K.T. 26.10.2022; Danıştay 10. Daire, E. 2014/2334, K. 2019/5531, K.T. 11.09.2019, Lexpera.

²⁸² Danıştay 10. Daire, E. 2014/5516, K. 2019/5776, K.T. 17.09.20219, Lexpera. "Karar tarihinde yürürlükte bulunan haliyle 6200 sayılı Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü'nün Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'un 2. maddesinin (a) fıkrasında da taşkın sular ve sellere karşı koruyucu tesisler meydana getirmek görevi Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğüne verilmiştir. Davacının, Diyarbakır İli, A4 Köyü 33, 35, 36, ve 37 sayılı parsellerde bulunan taşınmazları üzerine ekili buğdayın 210.908,00 m²'lik kısmında Deve Geçidi Barajı dere yatağının ıslah edilmemesi ve baraj sularının bırakılmasında davalı idarenin hizmet kusurunun bulunması nedeniyle meydana geldiği iddia edilen 74.091,00 TL zararın yasal faiziyle birlikte tazmini istemli olarak bakılmakta olan dava dosyasının incelenmesinden Mahkemenin 19/04/2012 tarihli ara kararıyla keşif ve bilirkişi incelemesi yaptırılması kararı sonrasında yapılan keşif neticesinde düzenlenen 22/04/2013 tarihli bilirkişi raporunda dava konusu olayın meydana gelmesinde davalı idarenin kusur oranı %50 olarak belirlenmiş, 05/11/2013 tarihli ara kararı sonrasında Mahkemece açıklık getirilmesi istenen hususlara ilişkin olarak sunulan 21/11/2013 tarihli ek raporda da kusur oranlarının değişmediği yönünde ikinci bir rapor düzenlenmiştir. Bu durumda davacının iddiaları yönünden mahallinde keşif ve bilirkişi incelemesi yaptırılması sonrasında düzenlenen bilirkişi raporunda ve 05/11/2013 tarihli ara kararı sonrasında düzenlenen bilirkişi ek raporunda dava konusu olayda idarenin %50 kusur oranı belirlendiği halde belirlenen bu kusur oranları dikkate alınmaksızın davanın kabulü yolunda verilen Mahkeme kararında hukuki isabet bulunmamaktadır."

beslenme gibi ihtiyaçlarının karşılanması ise kamu hizmeti faaliyetleri kapsamında yerine getirilmektedir.

Sel afeti sonrasında meydana gelen zararlardan idarenin sorumluluğuna dair Danıştay'ın bir kararında, açılan davada idare mahkemesi maddi tazminatı reddetmiştir. Danıştay, bilirkişi raporlarına göre taşkına; dere ıslahının yapılmaması, dere yatağının imara açılması, yağmur suyu tahliye görevlerinin yerine getirilmemesi gibi nedenlerle İSKİ, büyükşehir ve ilçe belediyelerinin hizmet kusurunun bulunduğunu; ayrıca davacının da yapı ruhsatı ve iskân izni eksikliği sebebiyle kusurlu olduğunu tespit etmiştir. Bakanlığın imar planları yönünden kusurunun olup olmadığı da araştırılmalıdır. Danıştay, idarelerin kusur oranı ile davacının kusurunun birlikte değerlendirilerek gerçek zarar miktarının tespit edilmesi gerektiğini belirterek yerel mahkeme kararını bozmuştur.²⁸³

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine taşınan bir başvuru, başvuranın traktörünün bir nehir taşkını sırasında hasar görmesi ve yerel mahkemenin, idarenin olayda herhangi bir sorumluluğu bulunmadığı gerekçesiyle tazminat talebini reddetmesine ilişkindir. Başvuranın traktörü nehir taşkını nedeniyle zarar görmüştür. Buna rağmen idare davacının tazminat talebini reddetmiştir. Hükümetten, doğal afetlerle, özellikle de sellerle mücadeleyle ilişkin yasal ve idari çerçeve hakkında bilgi sunması ve bunların mevcut davada etkili bir şekilde uygulanıp uygulanmadığı konusunda yorum yapması talep edilmektedir.²⁸⁴

2.2.4. Birden Fazla İdarenin Yerine Getirmekle Yükümlü Olduğu Faaliyetin Bulunması Halinde İlgili İdarelerin Sorumluluğu

Birden fazla idarenin yerine getirmekle yükümlü olduğu faaliyetin bulunması halinde ilgili idareler, tespit edilen kusur oranları çerçevesinde zarardan müştereken sorumlu olacaktır.

Anayasa'nın 125'inci maddesi, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun 7'nci maddesi, 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 15'inci maddesi, 3194 sayılı İmar

²⁸³ Danıştay 8. Daire, E. 2011/8378, K. 2014/2563, K.T. 01.04.2014; Danıştay 8. Daire, E. 2019/4247, K. 2024/368, K.T. 02.02.2024, Lexpera.

²⁸⁴ AİHM, Hüseyin Tuncel, Başvuru No: 55238/12, <https://hudoc.echr.coe.int/tur>, (e.t. 27.08.2025).

Kanunu'nun 31 ve 32'nci maddesi, 6200 sayılı Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü'nün Teşkilatı Hakkında Kanunu'nun 2'nci maddesi ve mevzuat hükümleri uyarınca; idare, kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı tazminle yükümlü olup; su ve kanalizasyon hizmetleri, yağmur sularının uzaklaştırılması, derelerin ıslahı, imar planlarının yapılması ve uygulanması ile ruhsatsız yapıların önlenmesi görev ve yetkisi büyükşehir ve ilçe belediyeleri ile su ve kanalizasyon idarelerine; taşkın ve sellere karşı koruyucu tesisler yapılması görevi DSİ'ye aittir. İşyeri açma ve çalışma ruhsatı bulunmayan işletmelerin faaliyetine izin verilmemektedir.

Danıştay'ın bir kararında zarar görenin kusuru ile idarenin kusurunun varlığı konusunda bir tespit yapılması gerekmiştir. Mahkeme tarafından yapılan incelemeler ve bilirkişi raporları neticesinde birden fazla idarenin kusurunun varlığı tespit edildiğinden zarar görenin kusuru ile zarar arasındaki illiyet bağında kesinti oluşmuştur. İdare tarafından dere yatağında yapılaşmaya izin verilmesi, derenin bakım ve ıslahının yapılmaması, yağmur sularının tahliye edilmemesi gibi hizmet kusurları nedeniyle Samsun Büyükşehir Belediyesi, Canik Belediyesi, Samsun Su ve Kanalizasyon İdaresi ile DSİ'nin müştereken ve müteselsilen sorumlu olduğu; ayrıca Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının imar planları bakımından kusurunun bulunması hâlinde davaya dahil edilmesi gerektiği belirtilmiştir.²⁸⁵

Danıştay 8. Dairesi, 21.04.2014 tarihli kararında yağmur sularının tahliyesinde birden fazla idarenin hizmet kusuru varsa, tüm ilgili idarelerin kusur oranı araştırılmaktadır. Kusur tespit edilirse, idareler kusur oranlarına göre müştereken sorumlu tutulmaktadır. Davalı olarak gösterilmeyen idareler de hasım mevkiine alınarak kusur oranları çerçevesinde sorumluluk paylaşılmaktadır.²⁸⁶

Danıştay 10. Dairesi, 30.09.2021 tarihli kararında Van İli, Özalp İlçesi'nde Boğazkesen-Kırçalı deresinin taşması sonucu davacıya ait otuz beş adet küçükbaş hayvanın telef olması olayında, davalı idare DSİ'nin dere ıslah çalışmalarını

²⁸⁵ Danıştay 10. Daire, E. 2015/3680, K. 2016/1603, K.T. 23.03.2016, Lexpera.

²⁸⁶ Danıştay 8. Daire, E. 2012/6310, K. 2014/3258, K.T. 21.04.2014, Lexpera. “*Danıştay’a göre yağmur sularının tahliyesi konusunda birden fazla idarenin hizmet kusurunun söz konusu olması halinde, olaya ilişkin kamu hizmetlerinin yürütülmesinde sorumluluğu olan idarelerin tamamının hizmet kusurunun olup olmadığı araştırılacak, birden fazla idarenin kusurunun tespiti halinde ise ilgili idareler, bulunacak kusur oranları çerçevesinde doğal olarak müştereken sorumlu olacaklardır. Eğer ilgili idareler davalı olarak gösterilmediyse bu idareler de hasım mevkiine alınmak suretiyle bulunacak kusur oranları çerçevesinde müştereken sorumlu olacaklardır.*”

yapmaması nedeniyle hizmet kusuru işleyip işlemediğini değerlendirmektedir. İdare Mahkemesi, idarenin %70 oranında kusurlu olduğuna hükmetmektedir; ancak Danıştay, davacı sürü sahibi veya çobanın tedbirsizliği nedeniyle idarenin sorumluluğunun bulunmadığına karar vererek İdare Mahkemesi kararını bozmuştur.²⁸⁷

Danıştay 8. Dairesi, 02.11.2022 tarihli kararında, yerel mahkeme, yapı ruhsatı ve yapı kullanım izin belgesi bulunmadığı gerekçesiyle davacının müterafik kusurunu %50 oranında belirlemiştir, böylece zararın yarısının, belirlenen kusur oranları nispetinde davalı idarelerce ödenmesine hükmetmiştir. Müterafik kusurun, zarar görenin zararın doğmasına veya artmasına kendi kusurlu davranışıyla katkıda bulunması durumunda tazminattan indirim yapılmasını gerektirir. Bu çerçevede, olayda hem birden fazla idarenin kusuru oranında müteselsil olmayan sorumluluğu hem de davacının müterafik kusuru dikkate alınarak tazminat miktarı belirlenmiştir. Danıştay, geçerli yapı ruhsatı belgesinin bulunduğu tespit edildiğinden yaşanan sel felaketi sebebiyle oluşan zararda davacının herhangi bir kusurunun bulunmaması nedeniyle, mahkeme tarafından davacının %50 oranında kusurlu bulunarak hüküm verilen kararında hukuka uyarlık bulmamıştır.²⁸⁸

Samsun'da 2012'de meydana gelen selde, sigortalı bir işyerinin hasar görmesi üzerine sigorta şirketi zararı ödeyip idarelere rücu davası açmıştır. İlk derece mahkemesi, bilirkişi raporlarına dayanarak sadece dava konusu edilen idarelerin kusur oranlarına göre tazminata hükmetmiştir. Danıştay, meydana gelen zararda idarelerin sorumluluğunun tespit edilmesi gerektiğine karar vermiş; birden fazla idarenin söz konusu olduğu durumlarda, öncelikle kusur oranlarının belirlenmesi, ardından bu idarelerin davaya hasım olarak dahil edilerek kusur oranlarına göre sorumluluğun ilgili idareler arasında paylaştırılması gerektiğini belirtmiştir.²⁸⁹

2015 yılında Hopa ilçesinde davacı şirkete ait mobilya imalathanesi, yoğun yağış ve sel sonucu zarar görmüştür. İlk derece mahkemesi, olayın doğal afet

²⁸⁷ Danıştay 10. Daire, E. 2016/2263, K. 2021/4490, K.T. 30.09.2021, <https://karararama.danistay.gov.tr/>, (e.t. 04.06.2025).

²⁸⁸ Danıştay 8. Daire, E. 2022/5273, K. 2022/6206, K.T. 02.11.2022; Danıştay 8. Daire, E. 2015/8962, K. 2016/761, K.T. 09.02.2016; Danıştay 8. Daire, E.2015/11121, K. 2016/765, K.T. 09.02.2016; Danıştay 8. Daire, E. 2015/9673, K. 2016/1606, K.T. 23.02.2016; Danıştay 8. Daire, E. 2015/8963, K. 2016/1603, K.T. 23.02.2016; Danıştay 10. Daire, E. 2014/6008, K. 2019/6052, K.T. 25.09.2019; Danıştay 10. Daire, E. 2014/6007, K. 2019/6049, K.T. 25.09.2019, Lexpera.

²⁸⁹ Danıştay 8. Daire, E. 2015/8942, K. 2016/1602, K.T. 23.02.2016, Lexpera.

kapsamında değerlendirilmesi sebebiyle davayı reddetmiş, Bölge İdare Mahkemesi ise DSİ'nin deredeki ıslah çalışmalarının yetersiz olduğunu belirleyerek davanın kısmen kabulüne karar vermiştir. Danıştay, DSİ'nin kusurunun olay tarihindeki mevzuat ve uygulamalar çerçevesinde yeniden belirlenmesi, Hopa Belediyesi ile davacının müterafik kusur oranlarının tespit edilmesi ve zarar miktarının tekrar hesaplanması gerektiğini ifade ederek Bölge İdare Mahkemesi kararını bozarak dosyayı yeniden yargılama yapılmak üzere ilgili mahkemeye göndermiştir.²⁹⁰ Bu dava, idarenin hizmetlerinden doğan zararların sorumluluğunun, olayın gerçekleştiği dönemde yürürlükte olan mevzuat ve uygulamalar çerçevesinde belirlenmesi gerektiğini ve zarara uğrayanın müterafik kusurunun tazminatın ölçüsünü doğrudan etkileyen temel bir unsur olduğunu ortaya koymaktadır; böylece nihai sorumluluğun saptanmasında idarenin hizmet kusuru ile müterafik kusurun eş zamanlı ve bütüncül değerlendirilmesi zorunludur.

---

²⁹⁰ Danıştay 10. Daire, E. 2022/7561, K. 2023/1939, K.T. 11.04.2023, Lexpera.

SONUÇ

Türkiye’de afet yönetimi kriz odaklı parçalı bir yapıdan, risk azaltma ve dirençli toplum oluşturma odaklı bütüncül bir sisteme evrilmiştir. AFAD’ın kuruluşu bu dönüşümün kurumsal simgesi olmuştur, ancak sürdürülebilir başarı için yalnızca yasal ve idari düzenlemelerin yeterli olmadığı; plansız kentleşme, yapı denetimi eksiklikleri ve iklim değişikliğine uyum yetersizlikleri gibi yapısal sorunların giderilmesi gerektiği tespit edilmiştir. Afet yönetimi artık kalkınma politikalarının bir parçası hâline gelmiş olup, halk katılımı, yerel kapasite geliştirme ve bilimsel veri temelli planlama olmadan afetlere karşı dayanıklı bir toplum inşa edilemeyeceği sonucuna ulaşılmaktadır.

Danıştay, sel felaketi nedeniyle zarar gören davacının tazminat talebini değerlendirirken, Anayasa’nın 125. maddesindeki “idarenin kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlü olduğu” hükmünü esas almıştır. İdarelerin, yürüttükleri kamu hizmetini sürekli kontrol etme ve gerekli önlemleri alma yükümlülüğünü tam olarak yerine getirmemesi durumunda ortaya çıkan zararlardan hizmet kusuru kapsamında sorumlu tutulacağı vurgulanmıştır. Bu çerçevede, davacının uğradığı maddi ve manevi zararın illiyet bağı içinde idarenin ihmaliyle bağlantılı olduğu kabul edilmiştir.

Mahkemeler tarafından doğal afetlerin mücbir sebep teşkil edip etmeyeceği hususu çok iyi araştırılmalıdır. Doğal afet olarak ya da afet şeklinde gerçekleşen sellerin meydana getirdiği zararların önlenmesi amacıyla idareye başvuru yapıldığında öncelikle araştırılması gereken konulardan biri de kusur incelemesidir. Meydana gelen doğal afetlerin hukuki niteliği mücbir sebep olarak kabul edilmesi halinde idarenin sorumluluğuna gidilemeyecek ve idare açısından hizmet kusurunun bulunup bulunmadığı incelemesi yapılması gerekecektir.

Danıştay kararlarında incelediğimiz üzere idarenin kusurunun var olup olmadığının araştırılmasının yapılması gerektiğine karar verilmiştir. Doğal afetin hukuki niteliğinin her durumda mücbir sebep olarak kabul edilmemesi gerektiğinden somut olay incelemesinin dikkatli yapılması gerekmektedir. Danıştay, kamu idarelerinin dere ıslahı, yağmur suyu tahliyesi, dere yataklarının imara açılmaması gibi önleyici tedbirleri almakla yükümlü olduğunu; bu görevlerin eksik veya hiç

yapılmaması halinde meydana gelen zarardan kusurları oranında sorumlu tutulacaklarını belirtmiştir. Danıştay içtihatları gereğince kusur oranları belirlenerek tüm idareler müştereken sorumlu tutulur. Zarar görenin müterafık kusuru varsa tazminat buna göre azaltılır; ancak kusur yoksa idare zararın tamamını tazmin eder. Bu yaklaşım, idarenin afet sonrası sorumluluğunda kusur esaslı ve paylaştırmalı bir değerlendirme yapıldığını göstermektedir. Danıştay'ın sel ve taşkın olaylarına ilişkin kararlarında, idarenin sorumluluğu yalnızca afetin gerçekleşme anıyla sınırlı görülmemekte, afet öncesi alınması gereken tedbirler ve sonrasında yürütülmesi gereken hizmetler de kapsamlı biçimde değerlendirilmektedir. Özellikle dere yataklarının imara açılması, tahliye kanallarının yetersizliği, ıslah projelerindeki eksiklikler ve denetim görevlerinin ihmal edilmesi gibi unsurlar, idarenin ağır hizmet kusuru olarak kabul edilmektedir. Mahkeme, mücbir sebep savunmasının bu tür ihmaller karşısında geçerli olamayacağını vurgulamakta ve kamu kurumlarının yaşam hakkını koruma yükümlülüğünü ön plana çıkarmaktadır. Birden fazla idarenin görev alanına giren faaliyetlerde kusur oranları araştırılarak ortak sorumluluk ilkesi işletilmekte, aynı zamanda zarar görenlerin kusurları da dikkate alınarak tazminatın belirlenmesi gerektiği ifade edilmektedir. Sonuç olarak Danıştay, sel afetlerini yalnızca doğal bir olay olarak değil, kamu otoritelerinin planlama, denetim ve hizmet kusurlarıyla ağırlaşan bir risk olarak görmekte ve bu nedenle idarenin sorumluluğunu kaçınılmaz bir şekilde kabul etmektedir.

KAYNAKLAR

- AKGÜL**, Mehmet Emin; “Doğal Afet Öncesi İdarenin Olumsuz Eylemleri Nedeniyle Sorumluluğu - 4708 Sayılı Kanun Kapsamında İdarenin Bir Sorumluluğu Var mıdır?”, **Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 9, S. 1, 2023, ss. 81-111.
- AKKAYA**, Uğur; “Meriç ve Tunca Nehirlerinin Edirne Şehir Merkezi Kısımında 2 Boyutlu Taşkın Modellemesi”, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), **Sakarya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü**, Sakarya, 2016.
- AKKURT**, Sinan Sami; “Depremden Hasar Gören Binaların Sebep Olduğu Zararlardan Kaynaklanan Hukukî Sorumluluğa Genel Bakış I Sözleşme Sorumluluğu”, **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 31, S. 1, 2023, ss. 395-428.
- ALEV**, Beril ve **GENÇ**, Fatma Neval, “Afetler Karşısında Kentsel Dirençlilik: Antalya, Isparta, Burdur Örnekleri”, **Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, S. 12, 2022, ss. 48-73.
- ALTIPARMAK**, Özlem; Sendai Afet Risk Azaltma Çerçevesi, **Hukuk, Doğa ve Toplum Vakfı HUDOTO**, İzmir, 2024.
- AYDIN**, Muhammed Ali; “İdarenin Hizmet Kusurundan Kaynaklanan Sorumluluğu”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), **İstanbul Şehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, İstanbul, 2015.
- BALAMİR**, Murat; “Afet Riski ve Planlama Politikaları”, **TMMOB Afet Sempozyumu Bildiriler Kitabı**, TMMOB Yayınları, Ankara, 2007, ss. 31-45.
- BARDAKCI**, Mehmet Akif; “İdarenin Eylemlerinden Kaynaklanan Sorumluluğu”, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), **İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Ankara, 2013.
- BARLAS**, Nuray; “Afet Sigortaları Kanunu’na Göre Zorunlu Deprem Sigortası Sözleşmesinin Tarafları”, **Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi**, C. 15, S. 3-4, 2011, ss. 113-156.
- BİLGİÇ**, Veysel K. ; **İdare Hukuku**, Polis Akademisi, Ankara, 2013.
- BOSE**, B.P.C. ; “The Politics Of Disasters”, **The Indian Journal of Political Science**, C. 55, S. 2, 1994, ss. 119-134.
- BOZ**, Selman Sacit; **Kamu Görevlilerinin Mali Sorumluluğu Bağlamında Kişisel (İdari) Kusur**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2024.

- BOZDAĞ**, Ahmet; “İdare Hukukunda İdarenin Hizmet Kusuru ve Danıştay Uygulaması”, **Türk İdare Dergisi**, S. 468, 2010, ss. 33-48.
- BRUSENTEV**, Vera ve **VROMAN**, Wayne, **Disasters in the United States Frequency, Costs, and Compensation**, W.E. Upjohn Institute, 2017, ss. 42-76.
- BUCAKTEPE**, Adil; “Depremden Dolayı İdarenin Sorumluluğu”, **Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 17-18, S. 26-27-28-29, Y. 2, 2015, ss. 104-111.
- ÇAĞLAYAN**, Ramazan; **İdare Hukuku Dersleri**, bs. 5, Adalet Yayınevi, Ankara, 2017.
- ÇAĞLAYAN**, Ramazan; **Tarihsel, Teorik ve Pratik Yönleriyle İdarenin Kusursuz Sorumluluğu**, Asil, Ankara, 2007.
- ÇAPAR**, Asuman; “İdarenin Kolluk Yetkilerini Genişleten Bir Sebep Olarak Doğal Afet”, **Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 11, S. 2, 2023, ss. 1296-1325.
- ÇEBİ BUĞDAYCI**, Melike Özge; “İdarenin Kusursuz Sorumluluğu Kapsamında Mesleki Risk İlkesi”, **Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 5, S. 1, 2020, ss. 595-620.
- ÇİLİNGİR**, Gülcan Azimli ve **ÖRÇEN GÜLER**, İlke, “Afet Politikalarında Risk Unsuru ve Afet Mevzuatında Risk Yönetimi”, **Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi**, C. 3, S. 1, 2020, ss. 152-165.
- ÇİLİNGİR**, Gülcan Azimli; “İdarenin Sorumluluğu İlkesi Kapsamında Afetlerin Değerlendirilmesi”, **Van YYÜ İİBF Dergisi**, C. 4, S. 8, 2019, ss. 167-193.
- DEMİRCİ**, Ali ve **KUYUCU**, Mehmet, “Afet Yönetiminde Coğrafi Bilgi Teknolojilerinin Rolü”, **Eastern Geographical Review**, C. 9, S. 12, 2004, ss. 67-101.
- DEVECİOĞLU**, Bilge, **TOLUNAY**, Ahmet, **ÖZMIŞ**, Mehmet, “Ormansızlaşmanın Önlenmesine Yönelik Görüşlerin Belirlenmesi: Isparta İli Örneği”, **Turkish Journal of Forest Science**, C. 3, S. 2, 2019, ss. 115-128.
- DÖLEK**, İskender; **Afetler ve Afet Yönetimi**, bs. 3, Pegem Yayınevi, Ankara, 2019.
- DURAN**, Lütfi, **Türkiye İdaresinin Sorumluluğu**, Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü, Ankara, 1974.
- ER**, Ömer ve **KIZIL**, Neşe, “İdare Hukukunda Kusursuz Sorumluluk Olgusunun Çağdaş Görünümü”, **Legal Hukuk Dergisi**, C. 12, S. 138, 2014, ss. 37-62.

- ERBEK**, Berkay; “İdarenin Kusursuz Sorumluluğu”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), **Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Kayseri, 2019.
- ERDEM**, Şükrü; “Yapı Denetimin Geldiği Nokta ve Sorunları”, **TMMOB Mimarlar Odası Adana Şubesi**, S. 7. 2012, ss. 1-100.
- EREN**, Fikret; **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, bs. 16, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2014.
- ERGÜNAY**, Oktay; “Afet Yönetiminde Kurumsal Yapılanma ve Mevzuat Nedir? Nasıl Olmalıdır?”, **İstanbul Depremini Beklerken Sorunlar ve Çözümler Bildiriler Kitabı**, İstanbul, 2008, ss. 95-104.
- EROĞLU DURKAL**, Müzeyyen; “İdarenin Sorumluluğunun Ortaya Çıkışı ve Temeli”, **Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 23, S. 1, 2019, ss. 159-189.
- ERTEK**, T. Ahmet; “Senirkent Seli (13 Temmuz 1995- Isparta)”, **Türk Coğrafya Dergisi**, S. 30, 1995, ss. 127-141.
- ERTUĞRUL**, Meltem; “Alman ve İsviçre Hukukunda Kamu Görevlilerinin Davranışları Sonucu Meydana Gelen Zararlardan İdarenin Sorumluluğu”, **Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 26, S. 3, 2022, ss. 183-214.
- ESEN**, Adem; “Ülkemizde Yerel Yönetimlerin Afet Önleme Çalışmaları; Sorunlar ve Öneriler”, **TMMOB Afet Sempozyumu Bildiriler Kitabı**, TMMOB Yayınları, Ankara, 2007, ss. 489-495.
- EVREN**, Çınar Can; “İdarenin Sorumluluğunu Etkileyen Neden Olarak Mücbir Sebep”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 14, S. 1, 2010, ss. 26-297.
- EVREN**, Çınar Can; “İptal Davalarında Kendiliğinden Araştırma İlkesi”, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 12, S. 1-2, ss. 701-723.
- FINDIKLI**, Remzi; **İdare Hukuku**, Uzman Kariyer, Ankara, 2012.
- FİLİZ**, Mümin Filiz ve **AVCI**, Hatice, “Trabzon İlinde Meydana Gelen Heyelanlar ve Heyelanların Bölgeye Etkileri”, **SDU International Technologic Science**, C. 5, S. 3, 2013, ss. 31-38.
- GERDAN**, Serpil; “Bir Sosyal Sorumluluk Alanı Olarak Afet Eğitimleri”, **International Journal of Management and Administration**, C. 3, S. 5, Y. 3, 2019, ss. 101-110.
- GÖZLER**, Kemal; **İdare Hukuku**, bs. 2, C. 2, Ekin Yayınevi, Bursa, 2009.

- GÖZLER**, Kemal; **İdare Hukukuna Giriş**, bs. 11, Ekin Yayınevi, Bursa, 2010.
- GÖZLER**, Kemal ve **KAPLAN**, Gürsel, **İdare Hukuku Dersleri**, bs. 22, Ekin Yayınevi, Bursa, 2020.
- GÖZÜBÜYÜK**, A. Şeref, **TAN**, Turgut, **İdare Hukuku Genel Esaslar**, bs. 13, C. 1, Turhan Yayınevi, Ankara, 2019.
- GÖZÜKIZIL**, Ceren Ağın ve **TEZCAN**, Senem, “06 Şubat 2023 Kahramanmaraş Depremlerinin Mekânsal Dağılımına Dair Parametre ve Hesaplama Tartışmaları”, **Eksen Dokuz Eylül Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Dergisi**, C.5, S.1, 2024, ss. 36-51.
- GÜLER**, Hasan Gökhan; “Tsunami Afeti Sonrası Yapısal ve Yapısal Olmayan Önlemler ve Farkındalık Çalışmaları: Japonya Örneği”, **Teknik Dergi**, C. 29, S. 5, 2018, ss. 8605-8630.
- GÜNAYDIN**, Ferhat; “AİHM Kararları Bağlamında Kişilerin Depremlere Karşı Korunmasında Devletin Pozitif Yükümlülüğü ve İmar Barışı Uygulamasının Değerlendirilmesi”, **Ankara Barosu Deprem Özel Sayısı**, C. 2, ss. 285-299.
- GÜNDAY**, Metin, **HACIMURATLAR SEVİNÇ**, Zeliha, **AZER**, Can, “İdarenin Afet Yönetimi Kapsamındaki Hizmet Kusurlarından Kaynaklanan Mali Sorumluluğu”, **Türkiye Barolar Birliği**, 2024, ss. 1-64.
- GÜNDAY**, Metin; **İdare Hukuku**, bs. 10, İmaj Yayınevi, Ankara, 2011.
- GÜRBÜZ**, Reşit; **İdare Hukuku**, bs. 1, Hür Yayıncılık, Ankara, 2015.
- GÜRSEL**, Esin; “İdarenin Doğal Afetler Neticesinde Meydana Gelen Zararlardan Sorumluluğu”, **R&S - Research Studies Anatolia Journal**, C. 1, S. 2, 2018, ss. 330-343.
- İŞIKLAR**, Celal Işıklar; “Danıştay Kararlarında İdarenin Kusursuz Sorumluluğunu Kaldıran ve Azaltan Haller”, **Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi**, S. 1, 2019, ss. 115-158.
- KADIOĞLU**, Mikdat ve **ÖZDAMAR**, Emin, **Afet Zararlarını Azaltmanın Temel İlkeleri**, JICA Türkiye Ofisi, bs.1, Ankara, 2008.
- KADIOĞLU**, Mikdat; “Sanayi ve İşyerleri İçin Afet ve Acil Durum Planlama Rehberi”, **İstanbul Sismik Riskin Azaltılması ve Acil Durum Hazırlık Projesi (İSMEP)**, İstanbul, 2023.
- KADIOĞLU**, Mikdat; “Afetlerde Zarar Azaltma ve İyileştirme Planlaması”, **TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi Kent ve Jeoloji Sempozyumu**, 2017, ss. 1-4.

- KADIOĞLU**, Mikdat; **Afet Yönetimi-Beklenmeyi Beklemek, En Kötüsünü Yönetmek**, T.C. Marmara Belediyeler Birliği Yayını, İstanbul, 2011.
- KAHRAMAN**, Sümeyye ve **POLAT**, Erkan, “Afete Karşı Dirençlilikte Mekansal Planlamanın Rolü”, **3rd International Disaster & Resilience Congress**, “Climate Change, Local Resilience”, Ankara, 2021, ss. 1-119.
- KALABALIK**, Halil; **İdare Hukuku Dersleri**, bs. 6, C. 2, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019.
- KAPLAN**, Hasan; “1 Ekim 1995 Dinar Depremi Sonucu Oluşan Hasarlar ve Önleme Çareleri”, **Pamukkale Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi**, C. 2, S. 4, ss. 25-34.
- KARAGENÇ**, Gencer Karabekir; “Damages Caused By Natural Disasters Compensation By The Administration”, **VI. Uluslararası Ekonomi, Siyaset ve Yönetim Sempozyumu Isepa**, Diyarbakır, 2023, ss. 1-361.
- KARAMAN**, Zerrin Toprak, **Afetlerde Başarısız Olmanın Temel İlkeleri Coğrafyayı Bilmemek, Tarihi Unutmak, Yürüyen Ego Hayranlığı**, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2025.
- KARAYALÇIN**, Yaşar; **Risk- Sigorta- Risk Yönetimi**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 1984.
- KAYIHAN**, Şaban; “Zarar Sigortalarında Sigortacının Halefiliyeti”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C. 22, S. 3, 2016, ss. 1595-1624.
- KAYNAR**, İhsan Seddar; “Ankara’nın 11 Eylül 1957 Sel Felaketi ve Siyasi Gündemi” **Ankara Araştırmaları Dergisi**, C. 5, S. 2, 2017, ss. 197-224.
- KEPENEK**, Engin ve **GENÇEL**, Ziya, “Türkiye’de Afet Zararlarını Azaltma Çalışmaları: Mevzuat Açısından Bir Değerlendirme”, **Süleyman Demirel Üniversitesi Mimarlık Bilimleri ve Uygulamaları Dergisi**, C. 1, S. 1, 2016, ss. 44-50.
- KOÇAK**, Nazım Taha; **Tam Yargı Davaları**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022.
- KOZANOĞLU**, Gonca; “Türk İdare Hukukunda Doğal Afetler Nedeniyle İdarenin Sorumluluğu”, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, 2020.
- KOZANOĞLU**, Gonca; “Umumi Hayata Müessir Heyelan Riski Nedeniyle Afete Maruz Bölge Uygulaması Bakımından İdari Kolluk Faaliyetleri ve İdarenin Hizmet Kusuru”, **İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 15, S. 1, 2024, ss. 116-130.

- KÖPRÜLÜ**, Timuçin; “Yapı Denetim Görevini Kötüye Kullanma Suçu”, **Ankara Barosu Dergisi Deprem Özel Sayısı**, C. 1, S. 1, 2023, ss. 404-440.
- KURADA**, Betül; “Türkiye Afet Risklerinin Azaltılması Platformuna Genel Bakış”, **Ankara Üniversitesi Çevre Bilimleri Dergisi**, C. 10, S. 1, 2023, ss. 24-29.
- LEBLEBİCİ**, Özkan; “Afetlerde Kamu Yönetiminin Rolü ve Toplum Temelli Afet Yönetimine Doğru”, **Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, S. 2, Y. 7, 2014, ss. 457-477.
- MUTLU**, Azer Ebru; “Deprem Afeti Çerçevesinde Hayvanlar ve İdarenin Sorumluluğu”, **Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 14, S. 1, 2024, ss. 337-374.
- NICKEL**, Patricia Mooney ve **EIKENBERRY**, Angela M. , “Responding to "Natural" Disasters: The Ethical Implications of the Voluntary State”, **Administrative Theory and Praxis**, C. 29, S. 4, 2007, ss. 534-545.
- OKAN**, Nilsun; “Heyelan Geliyorum Der”, **Mavi Gezegen Popüler Yerbilim Dergisi**, C. 2003, S. 33, 2024, ss. 2-4.
- OLORUNTOBA**, Richard, **SRIDHARAN**, Ramaswami, **DAVISON**, Graydon, “A Proposed Framework of Key Activities and Processes in The Preparedness and Recovery Phases of Disaster Management”, **Disasters**, C. 42, S. 3, 2018, ss. 541-570.
- ÖNDER**, Özgür ve **YAMAN**, Murat, **Afet Yönetimi**, Ekin Yayınevi, Ankara, 2017.
- ÖNER**, Zeynep Semiha; “Türkiye’de Afet Yönetimi ve Niğde Örneği”, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), **Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Niğde, 2010.
- ÖZMEN**, Bülent ve **NURLU**, Murat, “Deprem Bölgeleri Haritası ile İlgili Bazı Bilgiler”, **TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası Haber Bülteni**, 1995, ss. 32-35.
- ÖZŞAHİN**, Emre ve **KAYMAZ**, Çağlar Kıvanç, “Taşkın Riskinin Değerlendirmesine Bir Örnek: Amik Ovası Taşkınları”, **Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, C. 8, S. 8, Ankara, 2013, ss. 2021-2039.
- PARKER**, Dennis Parker ve **HANDMER**, John, “Hazard Management and Emergency Planning Perspectives in Britain”, **Routledge**, S. 1, 2016, ss. 1-14.
- SARICA**, Ragıp; “Hizmet Kusuru ve Karakterleri”, **İÜHFİM**, C. 15, S. 4, 1949, ss. 858-895.

- SARSIKOĞLU**, Şenel; “İdarenin Mali Sorumluluğu Açısından Zarar Kavramı”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 65, S. 4, 2016, ss. 2389-2422.
- SERENGİL**, Yusuf; **İklim Değişikliği ve Karbon Yönetimi Tarım/Orman ve Diğer Arazi Kullanımları**, Türkiye’de Yüksek Koruma Değerine Sahip Akdeniz Ormanlarının Entegre Yönetimi Yaklaşımı Projesi, Ankara, 2018.
- SEVER**, Dilşad Çiğdem; “Terörle Bağlantılı Zararlardan İdarenin Sorumluluğu”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, 2017, S. 133, ss. 163-210.
- SEZER**, Özcan ve **TOZBEY**, Şevin, “Türkiye’de Afet Yönetiminin Merkezi ve Yerel Düzeyde Örgütlenmesi Üzerine Bir Değerlendirme”, **İstanbul Medeniyet Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, C. 8, S. 1, 2023, ss. 85-95.
- SÖNMEZ**, Muhammet; **Kentsel Dönüşüm Hukuku (Teorik ve Uygulamalı Bir Anlatım)**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2020.
- SUNAY**, Reyhan; “İnsan Haklarının Yatay Etkisi ve Devletin Sorumluluğu”, **Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 23, S. 1, 2015, ss. 46-47.
- SÜR**, Özdoğan; “Türkiye’nin Deprem Bölgeleri”, **Ankara Üniversitesi Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi Türkiye Coğrafyası Dergisi**, 1993, ss. 53-68.
- ŞAŞMAZ**, Aysema Pelin; “İdarenin Sorumluluğu ve Danıştay Kararlarındaki Görünümüne Genel Bakış”, **Ekonomi İşletme Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Dergisi**, C. 2, S. 2, 2016, ss. 219- 233.
- T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, **AFAD 2021 Yılı Kurumsal Mali Durum ve Beklentiler Raporu**, 2021.
- T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, **AFAD 2025 Yılı Performans Programı**, Ankara, 2024.
- T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, **Türkiye’de Afet Yönetimi ve Doğa Kaynaklı Afet İstatistikleri Disaster Management and Natural Disaster Statistics in Turkey**, 2018.
- T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, **06 Şubat 2023 Pazarcık-Elbistan Kahramanmaraş Mw: 7.7 – Mw: 7.6 Depremleri Raporu**, 2023.
- T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı Su Yönetimi Genel Müdürlüğü, **Taşkın Yönetimi**, Ankara, 2017.

TAŞTAN, Bekir ve **AYDINOĞLU**, Arif Çağdaş, “Çoklu Afet Risk Yönetiminde Tehlike ve Zarar Görebilirlik Belirlenmesi İçin Gereksinim Analizi”, **Marmara Coğrafya Dergisi**, S. 31, 2015, ss. 366-397.

TIEFENBACHER, John; **Approaches To Disaster Management - Examining The Implications Of Hazards, Emergencies And Disasters**, Intech Open, Rijeka, 2019.

TOPLUK, Gökhan; “Danıştay İçtihatları Bağlamında Kamu Külfetleri Karşısında Eşitlik İlkesi”, **Social Mentality And Researcher Thinkers Journal**, C. 5, S. 24, 2019, ss. 1421-1431.

ULUSOY Ali D., “**Yeni Türk İdare Hukuku**”, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2022.

ÜNDÜCÜ, Cemile Arikoğlu ve Funda Selvi Avat, “Afet Yönetiminde Güvenlik ve Acil Durumlar Koordinasyon Merkezi’nin (GAMER) Rolü”, **International Journal Of Social And Economic Studies Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Çalışmalar Dergisi**, C. 5, S. 2, 2024, ss. 306-322.

VAROL, Nehir ve **GÜLTEKİN**, Timur, **Disiplinlerarası Bakışla Afet Risk Yönetimi 2**, Nobel Yayınevi, Ankara, 2023.

VAROL, Nehir; “Doğal ve Teknolojik Afetler Konusunda Toplumun Bilinçlendirilmesi ve “Afem’in” Rolü”, **TMMOB Afet Sempozyumu Bildiriler Kitabı**, TMMOB Yayınları, Ankara 2007, ss. 127-132.

YANG, Emily Ying; “Public Health Humanitarian Responses to Natural Disasters”, **Taylor & Francis Routledge**, New York, 2017, ss. 27-60.

YARDIMCIOĞLU, Murathan; “AFAD’ın Teşkilat Yapısı ve Sorumluluğu Bakımından Dava Edilebilirliğine Dair Bir İnceleme”, **Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C. 29, S. 50, 2024, ss. 187-225.

YAŞAR ŞATIROĞLU, Pınar; “Doğal Afetlerde Hak Sahipliği Kavramının Danıştay Kararları Işığında Açıklanması ve İdarenin Kusur Sorumluluğu Açısından Kavramın Değerlendirilmesi”, **Ankara Barosu Dergisi Özel Sayısı**, C. 81, ss. 100-248.

YENİPINAR, Filiz Berberoğlu; **Zorunlu Deprem Sigortası ve Tazminat Davaları**, bs. 2, Seçkin, Ankara, 2024.

WISNER, Ben, **At Risk Natural Hazards, People’s Vulnerability and Disasters**, bs. 2, Routledge, 2003.

YILDIRIM, Turan; “Danıştay Kararlarında Mücbir Sebep Kavramı”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi**, C. 25, S. 2, 2019, ss. 1520-1538.

YILDIRIM, Umur; **Deprem Hukuku Başvuru Kitabı**, bs. 1, Seçkin, Ankara, 2023.

YONGALIK, Aynur; “Zorunlu Deprem Sigortası”, **Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi**, C. 21, S. 2, 2001, ss. 151-174.

YURTCANLI DUYMAZ, Seda ve **KAHVECİ**, Mustafa, “Olası İstanbul Depremi Beklerken Hazırlıklı Toplum Hedefinin Neresindeyiz?: 2023 Maraş ve Hatay Depremlerinin Ardından”, **Ankara Barosu Dergisi 81, Deprem Özel Sayısı**, C. 1, 2023, ss. 335-371.

YURTLU, Fatih; “Mevzuata Aykırı İnşa Edilen Yapıların Depremde Yıkılması Nedeniyle Meydana Gelen Ölüm ve Yaralanmalar Bakımından Ceza Hukuku Sorumluluğu”, **Ankara Barosu Dergisi Deprem Özel Sayısı**, C. 81, S. 1, 2023, ss. 373-401.

İnternet Kaynakları

AFAD Planlama ve Risk Azaltma Dairesi Başkanlığı, **TAMP Türkiye Afet Müdahale Planı**, www.afad.gov.tr, (e.t. 05.05.2025).

Afete Hazırlık ve Deprem Eğitimi Derneği, **Afet Sözlüğü**, <https://www.ahder.org/afet-sozlugu>, (e.t. 06.05.2025).

AKUT, **Sel Nedir?**, <https://afet.akut.org.tr/sel-nedir>, (04.09.2025).

Ankara Valiliği İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü, **İl Müdürlüğü Görevleri**, <https://ankara.afad.gov.tr/il-mudurlugu-gorevleri>, (e.t. 03.08.2025).

Artim Arama Kurtarma Derneği, **Sivil Savunma Tanımı**, Tarihçesi ve Görevleri, <https://www.artim.org.tr/>, (e.t. 09.05.2025).

ATEŞ, Tahir ve **KARATAŞ**, Lale, “6 Şubat 2023 Depreminden Sonra Hasar Tespit Çalışmalarında İzlenen Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, **Kahramanmaraş Merkezli Depremler Sonrası için Akademik Öneriler**, ss. 147-148, <https://www.ceeol.com/search/chapter-detail?id=1172123>, (e.t. 20.04.2025).

Case of Aksis and Others v. Turkey kararı, <https://hudoc.echr.coe.int/>, (e.t. 18.05.2025).

European and Mediterranean Major Hazards Agreement, **EUR-OPA Brief**, <https://www.coe.int/en/web/euparisks/eur-opa-in-brief>, (e.t. 10.04.2025).

Hacettepe Üniversitesi Doğal Afet Araştırma ve Uygulama Merkezi, **Heyelan**, <https://hudam.hacettepe.edu.tr/tr/menu/heyelan>, (e.t. 04.09.2025).

Integrated Research on Disaster Risk (IRDR), **Peril Classification and Hazard Glossary (IRDR DATA Publication No. 1)**, Integrated Research on Disaster Risk, 2014, s. 16.

KETTL, Donald F.; “Whose Disaster Is It?”, **Governing**, <https://www.governing.com/>, (e.t. 26.05.2025).

Meteoroloji Genel Müdürlüğü, **Türkiye Yıllık Ortalama Yağış Değerlerinin Dağılımı ve Eğilimi**, <https://www.mgm.gov.tr/veridegerlendirme/yagis-raporu.aspx?b=m#sfB>, (e.t. 22.04.2025).

ÖZCAN Kürşat; **Ulusal Heyelan Sempozyumu Sonuç Bildirgesi**, https://www.kursatozcan.com/ulusal_heyelan_sempozyumu_sonuc_bildirgesi, (e.t. 06.05.2025).

TAN, Turgut, **Anayasa Mahkemesi Kararlarında Kamu Hizmeti Yaklaşımı**, ss. 239-240, www.anayasa.gov.tr, (e.t. 02.06.2025).

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, **2023 Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Raporu**, <https://www.sbb.gov.tr/2023-kahramanmaraş-ve-hatay-depremleri-raporu/>, (e.t. 12.02.2025).

T.C. Çevre, Şehircilik Ve İklim Değişikliği Bakanlığı Meteoroloji Genel Müdürlüğü, **2024 Yılı Yağış Değerlendirmesi**, <https://www.mgm.gov.tr/veridegerlendirme/yagis-degerlendirme.aspx>, (e.t. 22.04.2025).

T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, **Plan Tadilatına Esas Jeolojik-Jeoteknik Etüt Raporları**, www.csb.gov.tr, <https://csb.gov.tr/>, (e.t. 09.05.2025).

T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, **06 Şubat 2023 Kahramanmaraş (Pazarcık ve Elbistan) Depremleri Saha Çalışmaları Ön Değerlendirme Raporu**, <https://deprem.afad.gov.tr/press-release-detail/216>, (e.t. 03.02.2025).

T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, **Açıklamalı Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü**, <https://www.afad.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimi-terimleri-sozlugu>, (e.t. 02.04.2025).

T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, **AFAD 2024-2028 Stratejik Planı**, www.afad.gov.tr, (e.t. 09.05.2025).

T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, **AFAD ve Tarihçesi**, <https://www.afad.gov.tr/afad-hakkinda>, (e.t. 18.12.2025).

- T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, **AFAD Vizyon ve Misyon**, <https://www.afad.gov.tr/vizyon-ve-misyon>, (e.t. 09.05.2025).
- T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, **Afet Türleri**, <https://www.afad.gov.tr/afet-turleri>, (e.t. 03.02.2025).
- T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, **Açıklamalı Afet Terimleri Sözlüğü**, <https://www.afad.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimi-terimleri-sozlugu>, (e.t. 30.07.2025).
- T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, **Avrupa Doğal Afetler Eğitim Merkezi (AFEM)**, <https://www.afad.gov.tr/avrupa-dogal-afetler-egitim-merkezi-afem>, (e.t. 10.04.2025).
- T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, **Bütünleşik Afet Yönetim Sistemi**, <https://www.afad.gov.tr/butunlesik-afet-yonetim-sistemi>, (e.t. 09.05.2025).
- T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, **Depremle ilgili Teknik Bilgiler**, <https://deprem.afad.gov.tr/home-page>, (e.t. 06.05.2025).
- T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, **Doğal Afetler**, <https://www.afad.gov.tr/afadem/dogal-afetler>, (e.t. 26.04.2025).
- T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, **Giresun, Sel Afetinin 2. Yıl Dönümünde İyileştirme Çalışmaları ile Şifa Buluyor**, <https://www.afad.gov.tr/giresun-sel-afetinin-2-yil-donumunde-iyilestirme-calismalari-ile-sifa-buluyor>, (e.t. 16.08.2025).
- T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, **Her Koşulda Vatandaşlarımızın Yanındayız**, <https://www.afad.gov.tr/her-kosulda-vatandaslarimizin-yanindayiz>, (e.t. 02.04.2025).
- T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, **İRAP İl Afet Risk Azaltma Planları**, <https://www.afad.gov.tr/il-afet-risk-azaltma-pl>, (e.t. 06.05.2025).
- T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, **Sel Afetinin 1. Yıl Dönümünde Batı Karadeniz İyileştiriliyor**, <https://www.afad.gov.tr/bozkurt-sel-afeti-1inci-yil>, (e.t. 07.08.2025).
- T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, **Sel**, <https://www.afad.gov.tr/afadem/sel>, (e.t. 15.08.2025).
- T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, **TAMP Türkiye Afet Müdahale Planı**, www.afad.gov.tr, (e.t. 01.05.2025).

T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, **Teşkilat Şeması**, <https://www.afad.gov.tr/teskilat-semasi>, (e.t. 01.05.2025).

T.C. İçişleri Bakanlığı, **Deprem Bölgelerinde 345 Çadır Kent ve 305 Konteyner Kent Kuruldu**, <https://www.icisleri.gov.tr/>, (e.t. 16.05.2025).

T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğü, **Heyelanlar**, www.cem.gov.tr, (e.t. 02.04.2025)

T.C. Kastamonu Valiliği, **11 Ağustos 2021'de Sel Felaketini Yaşayan Bozkurt 3 Yılda Yeniden İnşa Edildi**, <http://www.kastamonu.gov.tr/>, (e.t. 13.07.2025)

TRT Haber, **Kastamonu'da can kaybı 5'e yükseldi... Sinop, Bartın ve Kastamonu'da sel felaketi...**, <https://www.trthaber.com/haber/guncel/kastamonuda-can-kaybi-5e-yukseldi-sinop-bartin-ve-kastamonuda-sel-felaketi>, (e.t. 06.05.2025).

TÜBİTAK Bilim ve Toplum Başkanlığı, **Doğal Afetler**, https://ansiklopedi.tubitak.gov.tr/ansiklopedi/dogal_afetler, (e.t. 06.09.2025).

Türk Dil Kurumu Sözlükleri, **Sel Tanımı**, <https://sozluk.gov.tr/>, (e.t. 26.04.2025).

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği, **Meteorolojimo: Meteorolojik Olayların Afete Dönüştürülmediği Yıl Olması Dileğiyle**, <https://www.tmmob.org.tr/icerik/meteorolojimo-meteorolojik-olaylarin-afete-donusturulmedigi-yil-olmasi-dilegiyle>, (e.t. 26.04.2025).

Türkiye Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi, Bireysel Başvuruya **İlişkin Sürelerin Durdurulması**, <https://www.anayasa.gov.tr/tr/duyurular/bireysel-basvuruya-iliskin-surelerin-durdurulmasi/>, (e.t. 25.04.2025).

United Nations Office for Disaster **Risk Reduction, Definition: Vulnerability**, <https://www.undrr.org/terminology/vulnerability?utm>, (e.t. 09.05.2025).

United Nations Office for Disaster Risk Reduction, **Education - A Launch Pad for Disaster Resilience**, <https://www.undrr.org/publication/international-decade-natural-disaster-reduction-idndr-programme-forum-1999-proceedings>, (e.t. 08.05.2025).

United Nations Office for Disaster Risk Reduction, **International Decade for Natural Disaster Reduction (IDNDR) programme forum 1999 – proceedings**, <https://www.undrr.org/publication/international-decade-natural-disaster-reduction-idndr-programme-forum-1999-proceedings>, (e.t. 08.05.2025).

United Nations Office for Disaster Risk Reduction, **The Sendai Framework Terminology on Disaster Risk Reduction, Disaster risk**, <https://www.undrr.org/terminology/disaster-risk>, (e.t. 02.04.2025).

United Nations Office for Disaster Risk Reduction, **Word into Action Guidelines National Disaster Risk Assessment**, www.unisdr.org, (e.t. 08.05.2025).

United Nations Office for Outer Space Affairs UN-SPIDER Knowledge Portal, **International Strategy for Disaster Reduction (ISDR)**, <http://www.unisdr.org>, (e.t. 08.05.2025).

USGS Science for a Changing World, **What Are The Two Types of Floods?**, <https://www.usgs.gov/faqs/what-are-two-types-floods>, (e.t. 30.08.2025).

Uzay İşleri Ofisi UN-SPIDER Bilgi Portalı, **BM ve Afet Yönetimi**, <https://www.un-spider.org/risks-and-disasters/the-un-and-disaster-management#no-back>, (e.t. 06.05.2025).

İçtihat

AİHM, Boudaïeva ve diğerleri, Başvuru No: 15339/02, <https://www.anayasa.gov.tr/tr/kararlar-bilgi-bankasi>, (e.t. 04.08.2025).

AİHM, Hüseyin Tuncel, Başvuru No: 55238/12, <https://hudoc.echr.coe.int/tur>, (e.t. 27.08.2025).

Anayasa Mahkemesi Kararı, Dursun Kanber Eroğlu ve diğerleri, 2. B. Başvuru No: 2014/11724, 20/7/2017, <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2014/11724>, (e.t. 15.08.2025).

Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi, 3. İDD, E. 2016/119, K. 2018/5113, K.T. 16.07.2018.

Danıştay 1. Daire, E. 2014/1047, K. 2014/1360, K.T. 21.10.2014, Lexpera.

Danıştay 6. Daire, E. 2001/5263, K. 2002/5185, K.T. 15.11.2002, Lexpera.

Danıştay 6. Daire, E. 2014/8194, K. 2021/230, K.T. 28.01.2021, Lexpera.

Danıştay 6. Daire, E. 2022/1040, K. 2025/256, K.T. 10.01.2025, Lexpera.

Danıştay 6. Daire, E. 2014/8194, K. 2021/230, K.T. 28.01.2021, Lexpera.

Danıştay 6. Daire, E. 2022/1040, K. 2025/256, K.T. 10.01.2025, Lexpera.

Danıştay 6. Daire, E. 2023/1338, K. 2023/5812, K.T. 28.06.2022, <https://karararama.danistay.gov.tr/>, (e.t. 01.06.2025).

Danıştay 6. Daire, E. 2012/3575, K. 2015/3687, K.T. 03.06.2015, Lexpera.

Danıştay 6. Daire, E. 2020/10715, K. 2021/4622, K.T. 30.03.2021, <https://karararama.danistay.gov.tr/>, (e.t. 04.06.2025).

Danıştay 6. Daire, E. 2016/4667, K. 2019/4397, K.T. 16.05.2019, Lexpera.

Danıştay 6. Daire, E. 1998/291, K. 1999/198, K.T. 13.01.1999, Lexpera.

Danıştay 6. Daire, E. 2013/9032, K. 2015/3620, K.T. 02.06.2015, Lexpera.

Danıştay 8. Daire, E. 2013/9818, K. 2014/60, K.T. 21.01.2014, Lexpera.

Danıştay 8. Daire, E. 2022/5273, K. 2022/6206, K.T. 02.11.2022, Lexpera.

Danıştay 8. Daire, E. 2018/2956, K. 2022/6010, K.T. 26.10.2022, Lexpera.

Danıştay 8. Daire, E. 2016/14994, K. 2021/3265, K.T. 21.06.2021, Lexpera

Danıştay 8. Daire, E. 2012/5940, K. 2014/1098, K.T. 19.02.2014, Lexpera.

Danıştay 8. Daire, E. 2011/2237, K. 2011/2623, K.T. 11.05.2011, Lexpera.

Danıştay 8. Daire, E. 2019/4247, K. 2024/368, K.T. 02.02.2024, Lexpera.

Danıştay 8. Daire, E. 2015/8942, K. 2016/1602, K.T. 23.02.2016, Lexpera.

Danıştay 8. Daire, E. 2012/6310, K. 2014/3258, K.T. 21.04.2014, Lexpera.

Danıştay 8. Daire, E. 2012/6647, K. 2014/2947, K.T. 14.04.2014, Lexpera.

Danıştay 8. Daire, E. 2015/14923, K. 2019/7878, K.T. 27.09.2019, Lexpera.

Danıştay 8. Daire, E. 2017/6312, K.2021/4075, K.T. 23.09.2021, <https://karararama.danistay.gov.tr/>, (e.t. 04.06.2025).

Danıştay 8. Daire, E. 2016/15216, K. 2021/778, K.T. 10.02.2021, Lexpera.

Danıştay 8. Daire, E. 2012/7035, K. 2014/2948, K.T. 14.04.2014, Lexpera.

Danıştay 8. Daire, E. 2011/8378, K. 2014/2563, K.T. 01.04.2014, Lexpera.

Danıştay 8. Daire, E. 2015/8962, K. 2016/761, K.T. 09.02.2016, Lexpera.

Danıştay 8. Daire, E. 2015/11121, K. 2016/765, K.T. 09.02.2016, Lexpera.

Danıştay 8. Daire, E. 2015/9673, K. 2016/1606, K.T. 23.02.2016, Lexpera.

Danıştay 8. Daire, E. 2015/8963, K. 2016/1603, K.T. 23.02.2016, Lexpera.

Danıştay 8. Daire, E. 2020/5148, K. 2021/6067, K.T. 08.12.2021, Lexpera.

Danıştay 10. Daire, E. 2021/3285, K. 2024/4263, K.T. 23.10.2024, Lexpera.

Danıştay 10. Daire, E. 2021/3272, K. 2024/4265, K.T. 23.10.2024, Lexpera.

Danıştay 10. Daire, E. 2021/3203, K. 2024/4268, K.T. 23.10.2024, Lexpera.

Danıştay 10. Daire, E. 2022/3247, K. 2024/4274, K.T. 23.10.2024, Lexpera.

Danıştay 10. Daire, E. 2021/3463, K. 2024/4266, K.T. 23.10.2024, Lexpera.

Danıştay 10. Daire, E. 2014/6008, K. 2019/6052, K.T. 25.09.2019, Lexpera.

Danıştay 10. Daire, E. 2019/658, K. 2021/14, K.T. 06.01.2021, Lexpera.

Danıştay 10. Daire, E. 2014/6007, K. 2019/6049, K.T. 25.09.2019, Lexpera.

Danıştay 10. Daire, E. 2016/2077, K. 2021/3471, K.T. 21.06.2021, Lexpera.

Danıştay 10. Daire, E. 2023/6184, K. 2024/1027, K.T. 21.03.2024, Lexpera.

Danıştay 10. Daire, E. 2022/2970, K. 2024/1030, K.T. 21.03.2024, Lexpera.

Danıştay 10. Daire, E. 2022/4102, K. 2024/1032, K.T. 21.03.2024, Lexpera.

Danıştay 10. Daire, E. 2022/4071, K. 2024/1031, K.T. 21.03.2024, Lexpera.

Danıştay 10. Daire, E. 2022/2354, K. 2024/1029, K.T. 21.03.2024, Lexpera.

Danıştay 10. Daire, E. 1994/5518, K. 1994/5267, K.T. 31.10.1994, Lexpera.

Danıştay 10. Daire, E. 2014/2334, K. 2019/5531, K.T. 11.09.2019, Lexpera.

Danıştay 10. Daire, E. 2015/4686, K. 2020/3902, K.T. 19.10.2020, Lexpera.

Danıştay 10. Daire, E. 2015/3680, K. 2016/1603, K.T. 23.03.2016, Lexpera.

Danıştay 10. Daire, E. 2016/3305, K. 2019/7350, K.T. 04.11.2019, Lexpera.

Danıştay 10. Daire, E. 2011/2284, K. 2015/2725, K.T. 01.06.2015, Lexpera.

Danıştay 10. Daire, E. 2014/5516, K. 2019/5776, K.T. 17.09.2021, Lexpera.

Danıştay 10. Daire, E. 2008/5366, K. 2012/423, K.T. 08.02.2012, Lexpera.

Danıştay 10. Daire, E. 2016/2235, K. 2020/3895, K.T. 19.10.2020, Lexpera.

Danıştay 10. Daire, E. 2016/15019, K. 2021/4492, K.T. 30.09.2021, Lexpera.

Danıştay 10. Daire, E. 2021/3857, K. 2021/4491, K.T. 30.09.2021, Lexpera.

Danıştay 10. Daire, E. 2015/4348, K. 2020/3925, K.T. 19.10.2020, Lexpera.

Danıştay 10. Daire, E. 2016/2263, K. 2021/4490, K.T. 30.09.2021, <https://karararama.danistay.gov.tr/>, (e.t. 04.06.2025).

Danıştay 11. Daire, E. 2001/4552, K. 2004/2026, K.T. 30.04.2004, Lexpera.

Danıştay 11. Daire, E. 2006/2373, K. 2007/5290, K.T. 18.05.2007, Lexpera.

Danıştay 12. Daire, E. 1965/44, K. 1971/261, K.T. 31.01.1968, Lexpera.

Danıştay 15. Daire, E. 2017/2428, K. 2017/4264, T.04.12.2017, Lexpera.

Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, E. 2008/11, K. 2009/3108, K.T. 17.12.2009, Lexpera.

Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu E. 2020/1822, K. 2021/110, K.T. 27.01.2021, Lexpera.

Erzurum Bölge İdare Mahkemesi, 2. İDD, E. 2025/1862, K. 2025/2065, K.T. 09.05.2025, Lexpera.

Yargıtay Dördüncü Hukuk Dairesi, E. 2020/2457, K. 2020/3939, K.T. 16.11.2020, Lexpera.